

TUOTTAMUKSELLISESTA TIENPIDOSTA, TYÖTURVALLISUUDEN
LAIMINLYÖNNISTÄ JA YHTEISKUNTAVASTUUOHJELMAAN
PERUSTUVISTA YMPÄRISTÖVELVOLLISUUKSISTA JOHTUVA
VAHINGONKORVAUSVASTUU JA VASTUUTAHOT

Lapin yliopisto
Pro gradu -tutkielma
Lauri Pajari
Velvoiteoikeus
Syksy 2014

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Tuottamuksellisesta tienpidosta, työturvallisuuden laiminlyönnistä ja yhteiskuntavastuuohjelmaan perustuvista ympäristövelvollisuuksista johtuva vahingonkorvausvastuu ja vastuutahot

Tekijä: Lauri Pajari

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Velvoiteoikeus

Työn laji: Tutkielma x Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__ Kirjallinen työ__

Sivumäärä: VII+78

Vuosi: Syksy 2014

Tiivistelmä:

Tutkielmassa tarkastelen vahingonkorvausvastuuta ja eri vastuutahoja kolmessa toimintaympäristössä: valtion kunnossapitämien maanteiden ja kevyen liikenteen väylien tuottamuksellinen tienpito, työnantajalle kuuluvien työturvallisuusvelvoitteiden rikkominen tai laiminlyönti sekä yrityksen yhteiskuntavastuuohjelmaan perustuvat ympäristötoimintapolitiikat. Työturvallisuuden osalta tarkastelen myös rikosvastuuta. Tutkielman tarkoitus on saada lukija ymmärtämään vahingonkorvausvastuun perustavat seikat, olennainen vahingonkorvauskäytännöstä sekä ne tahot, joihin vastuu kohdistetaan näissä kolmessa toimintaympäristössä.

Yleisten maanteiden ja kevyen liikenteen väylien huonosta kunnosta johtuvista vahingoista ei välttämättä seuraa vahingonkorvausvastuuta valtiolle, vaan vahingon tulee johtua tuottamuksellisesta toiminnasta. Lainsäädännöllinen perusta löytyy vahingonkorvauslaista, jossa määritellään esimerkiksi tuottamus ja maantielain 33 §:stä, jonka mukaan maanteiden tulee olla yleistä liikennettä tyydyttävässä kunnossa. Työturvallisuuslaki ja työpaikkoja koskevat yksityiskohtaiset säännökset valtioneuvoston asetuksissa ja päätöksissä säätävät työnantajalle paljon velvollisuuksia, jotka työnantajan tulee ottaa tarkasti huomioon.

Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta perustuu ankaralle vastuulle ja synnyttää vahingonkorvausvastuun toiminnanharjoittajalle eli taholle, jonka toiminta pilaa tai turmelee ympäristöä. Yrityksen yhteiskuntavastuuohjelmaan perustuvat ympäristötoimintapolitiikat ovat

enemmän eettistä, moraalista ja tavoitteisiin perustuvaa vastuuta ympäristöstä ja näin ollen ei välttämättä sido oikeudellisesti.

Tutkielma perustuu suomalaiseen lainsäädäntöön ja oikeuskäytännöstä suurimmaksi osin KKO:n ratkaisuihin. Näin ollen tutkielma ei ole oikeusvertaileva, vaan oikeusdogmaattinen. Melko tuore ratkaisu KKO 2014:20 on tärkeä osa tutkielmaa. Tässä ratkaisussa KKO ottaa perusteluissaan kantaa yksityiskohtaisesti siihen millä tavalla oikeushenkilön ja luonnollisen henkilön vastuu jaetaan organisaation sisällä työturvallisuusrikostapauksessa.

Vahingonkorvausvastuussa tuottamuksellisesta tienpidosta johtuvista vahingoista on ensisijaisesti valtio ja toissijaisesti urakoitsija. Käytännössä vastuu on useimmiten urakoitsijalla, jonka tulee noudattaa yksityiskohtaisia urakkasopimusten ehtoja vastuulta välttyäkseen. Työturvallisuudesta on vastuussa pääsäännön mukaan työnantaja, jonka velvollisuuksiin kuuluu koko työpaikan työsuojelu. Vastuu voidaan kohdistaa myös ylimmille johtotasolle kuten yrityksen toimitusjohtajalle tiettyjen kriteerien täytyessä. Yhteiskuntavastuuohjelman luoneilla henkilöillä on päävastuu siihen sisältyvistä ympäristötoimintapolitiikoista. Kaikkia näitä vastuutahoja yhdistää lainsäädännössä tai oikeuskäytännön kautta muodostunut ankara vastuu.

Avainsanat: vahingonkorvausvastuu, tienpito, työturvallisuus, yrityksen yhteiskuntavastuu, ympäristötoimintapolitiikat, vastuun kohdentaminen, tuottamus, ankara vastuu ja myötävaikutus.

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen Rovaniemen hovioikeuden käytettäväksi x

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi x

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi x

SISÄLLYS

LÄHTEET	I
Kirjallisuus	I
Muut lähteet.....	III
Virallisaineisto.....	IV
Tuomioistuinratkaisut.....	V
Lyhenteet	VII
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Taustaa.....	1
1.1.1 Tienpito.....	1
1.1.2 Työturvallisuus	2
1.1.3 Yrityksen ympäristötoimintapolitiikat.....	4
1.2 Tutkielman tavoite ja rakenne	5
1.3 Tutkielman metodi.....	6
2 PERUSTEET VASTUUSTA, TIENPIDOSTA JA TYÖTURVALLISUUDESTA	8
2.1 Mitä vastuu tarkoittaa	8
2.2 Maanteiden kunnolle asetetut vaatimukset ja taso.....	9
2.2.1 Tienpidon organisaatio Suomessa	9
2.2.2 Tienpidon oikeudellinen perusta.....	10
2.2.3 Urakkasopimukset ja muut ohjeet	12
2.3 Olennainen työturvallisuudesta	13
2.3.1 Työsuojeluhallinto	13
2.3.2 Työoikeuden perusasioiden huomioonottaminen	13
2.3.3 Työturvallisuus lainsäädännössä	15
2.3.4 Työnantajaa sitovat lainsäädäntöä alemmanasteiset säännökset	19
3 YRITYKSEN YMPÄRISTÖTOIMINTAPOLITIIKAT.....	21
3.1 Yhteiskuntavastuuohjelman merkitys yritykselle.....	21
3.2 Ympäristöjohtaminen	22
3.3 Ympäristöviranomaiset.....	22
3.4 Yritystä velvoittava toiminta ja vapaaehtoinen ympäristötoiminta	23
3.5 Konkreettista ympäristötoimintapolitiikka	25
3.6 Vastuu ympäristövahingosta.....	26

4 TIENPIDON JA TYÖTURVALLISUUDEN VAHINGONKORVAUSVASTUU SEKÄ RIKOSVASTUUSTA TYÖTURVALLISUUDEN NÄKÖKULMASTA	29
4.1 Tienpidon vahingonkorvausvastuu.....	29
4.1.1 Tuottamusvastuu.....	29
4.1.2 Syy-yhteys	30
4.1.3 Korostunut huolellisuusvelvollisuus ja ankara vastuu.....	31
4.1.4 Vahingonkärsijän myötävaikutus	32
4.1.5 Mitä vahinkoja korvataan	33
4.2 Työturvallisuusvelvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä johtuva vahingonkorvaus.....	34
4.2.1 Erityispiirteitä	34
4.2.2 Isännänvastuu	35
4.2.3 Kanavointisäännös.....	37
4.3 Työnantajan ja tämän edustajan rikosoikeudellinen vastuu	37
4.3.1 Määritelmät.....	37
4.3.2 Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö.....	39
5 VASTUUNJAKO: MITKÄ TAHOT VOIVAT JOUTUA VASTUUSEEN JA MITEN VASTUU JAETAAN	42
5.1 Vastuunjaosta valtion ja urakoitsijan välillä tienpidossa.....	42
5.2 Vastuunjako tienkäyttäjän ja valtion välillä	43
5.3 Konkreettisia vastuutilanteita tienpidossa	43
5.3.1 Yleistä urakoitsijoita sitovista urakkasopimuksista.....	43
5.3.2 Päällystevauriot	44
5.3.3 Liukkaus	46
5.3.4 Ennalta-arvaamattomat vahingot.....	49
5.3.5 Maanteiden tarkastukset	50
5.4 Työnantajan, tämän edustajan ja johdon vastuun kohdistaminen työturvallisuusrikoksissa.....	51
5.4.1 Vastuun kohdentaminen	51
5.4.2 Vastuunjako esimiesten kesken työpaikan organisaatiossa.....	53
5.4.3 Yrityksen vastuu oikeushenkilönä.....	55
5.5 Työntekijän vastuu ja myötävaikutus työturvallisuudessa	57
5.6 Konkreettisia vahinko- ja vaaratilanteita työturvallisuuden ja oikeuskäytännön valossa	59
5.6.1 KKO:n ratkaisukäytännöstä yleisesti.....	59
5.6.2 KKO 2014:20 ratkaisun analyysi ja johtopäätökset	60
5.6.3 Muut tärkeät KKO:n ja hovioikeuden ratkaisut.....	64
5.7 Ympäristötoimintapolitiikat ja vastuutahot	66

5.7.1 Erilaisia vastuun kohdentamisen vaihtoehtoja.....	66
5.7.2 Yhteiskuntavastuuohjelman ympäristövastuutahot	68
5.8 Ympäristövahingot ja ympäristörikokset oikeuskäytännössä.....	69
5.8.1 KKO:n ratkaisuja vahingonkorvauksen kannalta	69
5.8.2 KKO:n ratkaisuja ympäristörikkoksen vastuunjaon kannalta	70
6 LOPPUPOHDINNAT	72

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aalto-Setälä, Ilkka – Amper, Mikko – Haussila, Petri – Hemmo, Mika – Lintumaa, Sari – Saloheimo, Jorma – Salomaa, Pekka – Soikkeli, Lauri – Strömberg, Harry – Tuomainen, Jouko – Virtanen, Pertti: Yrityksen ja yhteisön vastuuriskit, oikeudellisen riskienhallinnan perusteet, Tietosanoma Oy, Helsinki 2004

Aarnio, Aulis: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Helsinki 2011

Alvesalo, Anne – Nuutila, Ari-Matti: Rangaistava työn turvattomuus, Edita Prima Oy, Helsinki 2006

Lappi-Seppälä, Tapio - Hakamies, Kaarlo - Koskinen, Pekka - Majanen, Martti - Melander, Sakari- Nuotio, Kimmo - Nuutila, Ari-Matti - Ojala, Timo - Rautio, Ilkka: Rikosoikeus, WSOYpro, Helsinki 2008

Frände, Dan - Matikkala, Jussi - Tapani, Jussi - Tolvanen, Matti - Viljanen, Pekka - Wahlberg, Markus: Keskeiset rikokset, Edita Publishing Oy, Helsinki 2013

Hahto, Vilja: Tuottamus vahingonkorvausoikeudessa, WSOYpro, Helsinki 2008

Heiskanen, Eva: Ympäristö ja liiketoiminta, Gaudeamus, Helsinki 2004

Hemmo, Mika: Vahingonkorvausoikeus, WSOYpro, Helsinki 2005

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen Teuvo: Kirjoitetaan Juridiikkaa, Talentum Media Oy, Helsinki 2008

Kairinen, Martti: Työoikeus perusteineen, Työelämän tietopalvelu Oy, Masku 2009

Koivisto, Janne: Pk-yrityksen ympäristövastuut käytännönläheisesti, Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2011

Kuusiniemi, Kari - Ekroos, Ari - Kumpula, Anne - Vihervuori, Pekka:
Ympäristöoikeus, Sanoma Pro Oy, Helsinki 2013

Linnanen, Lassi – Boström, Taina – Miettinen, Pauli: Ympäristöjohtaminen:
elinkaariajattelu yrityksen toiminnassa, WeilinGöös Oy, Espoo 1994

Mertanen, Virve: Työturvallisuuslaki: soveltamisopas, Työterveyslaitos, Helsinki
2012

Mielityinen, Sampo: Vahingonkorvausoikeuden periaatteet, Edita Publishing Oy,
Helsinki 2006

Myllylä, Anna - Martiskainen, Maria: Kunnossapitovahingot maanteillä, Tiehallinto
2007

Parviainen, Mervi: Kenen on vastuu? Vastuut ja seuraamukset palvelussuhteessa,
Edita, Helsinki 2010

Saloheimo, Jorma: Työturvallisuus, perusteet, vastuu ja oikeussuoja, Talentum Media
Oy, Helsinki 2006

Savela, Ari: Vahingonkorvaus osakeyhtiössä, Talentum Media Oy, Helsinki 2006

Ståhlberg, Pauli - Karhu, Juha: Suomen vahingonkorvausoikeus, Talentum Media
Oy, Helsinki 2013

Saarnilehto, Ari: Vahingonkorvauslaki – Käytännön kommentaari, Edita Publishing
Oy, Helsinki 2007

Suomen Standardisoimisliitto: Yrityksen yhteiskuntavastuu- ohjeita, Helsinki 2006

Sortti, Toni: Työturvallisuusrikokset, Edita Publishing Oy, Porvoo 2013

Tuomainen, Jouko: Vastuu saastuneesta ympäristöstä, WSOYpro, Helsinki 2003

Muut lähteet

Tiehallinto 2003: Tie- ja liikenneolojen tavoitetila

Tiehallinto 2006: Tienpidon markkinoiden tavoitetila 2010/2015, Tiehallinnon näkökulma

Tiehallinto 2009: Teiden talvihoito, Laatuvaatimukset 19.1.2009

Tiehallinto 2012: Hoidon ja ylläpidon tuotekortit 30.1.2012

Tiehallinto 2014: Hoidon ja ylläpidon tuotekortit 31.1.2014

Työsuojeluhallinnon julkaisuja: Työsuojeluasioiden oikeuskäsittelyt, Tampere 2006

Outokumpu: Annual Report, Helsinki 2012

UPM: Ympäristöselonteko, Helsinki 2013

ELY-keskus:

<http://www.ely->

[keskus.fi/web/ely/ymparisto;jsessionid=B63BA5ABDC EEFF537520E77B167BD52B#.VBwj_Rbn-Fo](http://www.ely-keskus.fi/web/ely/ymparisto;jsessionid=B63BA5ABDC EEFF537520E77B167BD52B#.VBwj_Rbn-Fo)

(Viitattu 26.9.2014)

Liikennevirasto:

<http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/liikennevirasto>

(Viitattu 28.6.2014)

http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/uutiset/2013/2013_910/20131017_tn

(Viitattu 1.9.2014)

http://portal.liikennevirasto.fi/portal/page/portal/f/urakoitsijat_suunnittelijat/investointien_kilpailutukset/tieurakoiden_kilpailutus/Urakka-alueet_ja_urakoitsijat_2013_2014ja_2014_kilpailutettavat_urakat%20%5BYhteensopivuustila%5D.pdf

(Viitattu 12.6.2014)

Outokumpu:

<http://www.outokumpu.com/fi/vastuullisuus/vastuullinen-toiminta/ehsq-johtaminen/Sivut/default.aspx>

(Viitattu 25.8.2014)

<http://www.outokumpu.com/fi/vastuullisuus/yritysvastuu/yritysvastuun-johtaminen/Sivut/default.aspx>

(Viitattu 3.10.2014)

Tilastokeskus:

http://www.stat.fi/til/ttap/2011/ttap_2011_2013-11-27_tie_001_fi.html

(Viitattu 21.9.2014)

<http://www.stat.fi/til/ttap/meta.html>

(Viitattu 21.9.2014)

Virallisaineisto

HE 17/2004

Hallituksen esitys Eduskunnalle maantielaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 165/1992	Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ympäristövahinkojen korvaamisesta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta
HE 94/1993	Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi

Tuomioistuinratkaisut

KKO 1963 II 93

KKO 1982 II 66

KKO 1983 II 105

KKO 1985 II 123

KKO 1986 II 123

KKO 1991:156

KKO 1992:95

KKO 1995:69

KKO 1995:108

KKO 1996:71

KKO 1998:146

KKO 1998:147

KKO 1999:124

KKO 2001:61

KKO 2008:33

KKO 2009:32

KKO 2010:34

KKO 2011:17

KKO 2012:105

KKO 2014:20

KKO 2014:44

Turun hovioikeus 21.3.1991 R 90/604

Vaasan hovioikeus 20.10.2005 nro 1516, Dnro. R 04/568

Itä-Suomen hovioikeus 30.12.2008, Nro. 1259, Dnro R 08/494

Rovaniemen hovioikeus 10.10.2010 Nro. 859, Dnro R 11/553

Turun hovioikeus 11.10.2011, 2183

Turun hovioikeus 18.10.2011, Nro 2316, Dnro. R 10/2752

Itä- Suomen hovioikeus 31.1.2012 nro 75, Dnro 11/260

Helsingin hovioikeus 30.8.2013, Nro 2297, Dnro. R 12 – 247

Helsingin käräjäoikeus 4.1.2013, 13/881

Helsingin käräjäoikeus 4.1.2013, 13/885

Lyhenteet

ELY-keskus	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
EMAS	The Eco-Management and Audit Scheme
EU	Euroopan Unioni
HE	Hallituksen esitys
HO	Hovioikeus
ISO	International Organization for Standardization
KKO	Korkein oikeus
MTL	Maantielaki
OYL	Osaakeyhtiölaki
PeL	Perustuslaki
RL	Rikoslaki
SYKE	Suomen Ympäristökeskus
TapVakL	Tapaturmavakuutuslaki
TLL	Tieliikennelaki
TUR	Tiedoksianto urakoitsijalle
TPP	Toimenpidepyyntö
TSL	Työsopimuslaki
TTurvL	Työturvallisuuslaki
VahL	Vahingonkorvauslaki

YSL	Ympäristönsuojelulaki
YVL	Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

1.1.1 Tienpito

Kaikilla luonnollisilla henkilöillä on oikeus hakea tuottamuksellisesta maanteiden ja kevyen liikenteen väylien kunnossapidosta johtuvasta henkilö- ja esinevahingosta vahingonkorvausta valtiolta eli siltä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus), jonka alueella vahinko on tapahtunut. Korvaushakemukset on keskitetty maanlaajuisesti Lapin ELY-keskukseen, missä kaikki korvaushakemukset ratkaistaan. Hyväksyttyyn tai hylkäävään korvauspäätökseen päätyminen on korvauskäsittelijälle monimutkainen prosessi, jossa otetaan huomioon useita eri seikkoja. Korvaushakemuksista suurin osa liittyy päällystevaurion aiheuttamaan vahinkoon ajoneuvolle. Hylättyyn korvauspäätökseen tyytymättömällä henkilöllä on oikeus viedä korvauspäätös tuomioistuimen ratkaistavaksi ja edelleen korkeampiin oikeusasteisiin.

Valtion vahingonkorvastuuseen ei välttämättä riitä, että tie on huonossa kunnossa. Esimerkiksi ajoneuvolla on ajettu päällystevaurioon pimeällä ja valaisemattomalla maantiellä siten, että ajoneuvon molemmat oikean puolen renkaat ja vanteet rikkoutuvat ajokelvottomiksi. Korvauksia voi saada vain sillä edellytyksellä, että tienpito on suoritettu tuottamuksellisesti eli huolimattomasti, virheellisesti tai työtehtäviä on laiminlyöty.¹ Tämä on aiheuttanut paljon hämmennystä tienkäyttäjien joukossa, koska on vaikea ymmärtää maantiellä sijaitsevan suuren päällystevaurion rikkoessa renkaat ja vanteet tai aiheuttaessa henkilövahinkoa, ettei kukaan ole vastuussa.

Suomen maantieteellisestä sijainnista johtuen vallitsevat säätilat vaihtelevat suuresti vuoden ympäri. Tämä tulee ottaa tienpidossa huomioon ja se aiheuttaa luonnollisesti vaikeuksia maanteiden kunnossapidossa etenkin talviaikana. Myös kevään ja syksyn suuret sademäärät vahingoittavat teitä, jolloin päällyste- ja routavaurioita voi syntyä yllättävästi ja nopeasti. Realiteetti on se, että Suomen kaikkia maanteitä ja kevyen liikenteen väyliä on mahdoton pitää täydellisessä kunnossa vuorokauden jokaisena hetkenä.

---

¹ Myllylä – Martiskainen 2007, s. 10

Myös ympäristönäkökohdat ovat korostuneet viime vuosien aikana ja ne on otettava huomioon kaikessa tienpidossa. Liukkauden torjunnassa suolan käyttöä vähennetään milloin se liikenneturvallisuuden kannalta on mahdollista, koska liika suolan käyttö on kuormittanut pohjavesiä.²

Luonnollisten henkilöiden lisäksi vakuutusyhtiöt voivat hakea korvauksia valtiolta takautumisoikeutensa perusteella. Useimmat tuomioistuimeen viedyt päätökset ovatkin vakuutusyhtiöiden ajamia. Luonnollisilla henkilöillä voi olla suurempi kynnyks lähteä kustannuksia, aikaa ja voimia vievään käräjäoikeuskäsittelyyn kuin vakuutusyhtiöillä. Myös riski joutua korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut, jos kanne hylätään, nostaa kynnystä. Käräjäoikeuteen viedään vuosittain 5 – 10 Lapin ELY-keskuksessa hylättyä korvauspäätöstä. Useimpien tapausten käsittely jatkuu hovioikeudessa ja pieni osa tapauksista päättyy korkeimman oikeuden käsiteltäväksi.³

Julkisella kilpailutuksella hankittujen urakoitsijoiden tienpitotehtävät käsittävät monipuolisia ja erilaisia maanteiden kunnossapitoon liittyviä työtehtäviä: niin kevyen liikenteen väylien kuin maanteiden liukkauden torjunta, liikennemerkkien, opasteiden, valaisinpylväiden, bussipysäkkien ja levähdyspaikkojen puhtaanapito, lumivallien ja liikennettä häiritsevien esteiden kuten puiden poistaminen maanteiltä ja tärkeimpänä päällystevaurioiden eli tielle muodostuneiden reikien paikkaaminen ja niiden syntymisen ennaltaehkäiseminen.

1.1.2 Työturvallisuus

Lukuisten erilaisten työpaikkojen olemassaolosta johtuen on mahdoton määrittää kaikille täysin yhtenäistä työturvallisuuslainsäädäntöä. Tämä ei ole edes tarkoituksenmukaista, vaan lain alemman tasoisilla säännöksillä ja työpaikan omilla säännöillä annetaan tärkeimmät ja kaikkein yksityiskohtaisimmat sitovat ohjeet siitä, miten toimivat ja turvalliset työolot työpaikalla tulee järjestää. Työolosuhteet vaihtelevat vaarallisuusasteeltaan merkittävästi esimerkiksi perinteisen toimistotyön ja rakennustyön välillä puhumattakaan erittäin vaarallisista töistä kuten räjäytystöistä. Toisaalta asiakastyössä tulee ottaa huomioon mahdolliset väkivaltaiset tilanteet työntekijän turvaamiseksi hänen kohdatessa asiakkaita. Vaarojen tunnistamisen ja riskitekijöiden selvittämisen

---

² HE 17/2004

³ Myllylä - Martiskainen 2007, s. 5

käytännön toteuttaminen ja menettelytavat työpaikoilla määräytyvät esimerkiksi työnantajan toimialan, työpaikan koon ja muiden erityispiirteiden mukaan.

Työntekijöiden epäasiallinen kohtelu eli ns. ”työpaikkakiusaaminen” kuuluu myös työturvallisuuden alaan. KKO:n antamassa melko uudessa ratkaisussa KKO 2014:44, KKO tuomitsi työnantajan vahingonkorvauksiin toimimisvelvollisuuden laiminlyönnistä, kun työntekijään oli hänen esimiehen osalta kohdistunut epäasiallista kohtelua. Työnantajan toimenpiteet ”kiusaamisen” lopettamiseksi eivät olleet KKO:n mielestä riittäviä. Ratkaisu hahmottaa sitä, että työturvallisuuslainsäädännön ala on todella laaja.

Työturvallisuuslaki (TTurvL 23.8.2002/738) on tärkein työnantajan velvollisuuksista ja työpaikkojen turvallisuudesta säättävä laki työsuojelun näkökulmasta. Se on ollut pakko säätää kattavaksi, mutta tavallaan myös yleisluonteiseksi eri työpaikkojen ja toimialojen moninaisuuden takia. Oikealla lain tulkinnalla ja ennustettavuudella eli jatkuvalla tietoisuudella tulevista muuttuvista olosuhteista työpaikalla on tärkeä merkitys yrityksen johdolle, työnantajille ja esimiehille. Lain kantavana ajatuksena onkin turvallisuuden järjestelmällinen ja kokonaisvaltainen hallinta sen sijaan, että työntekijöiden terveyttä pyritäisiin suojelemaan vain esille tulevia yksittäisiä ongelmatilanteita ratkaisemalla.⁴ TTurvL:n ja sen alemmanasteisten säännösten noudattaminen on yritykselle ja sen organisaatiolle ehdotonta vahingonkorvaus- ja rikosvastuun välttääkseen.

Työnantajan rikosvastuun ja työturvallisuuden näkökulmasta tärkein laki on rikoslaki (RL 19.12.1889/39) ja sen 47 luvussa sääntelemä rikossäädös työturvallisuusrikos. Tämä on ehdottoman tärkeä luku, koska siinä määritellään millä tavoin vastuu kohdistetaan työnantajaan tai tämän edustajaan. Vastuunjakoa ovat tuomioistuimet täsmentäneet ja tarkentaneet omilla ratkaisuillaan. Jotta oikeushenkilön voi saattaa vastuuseen työturvallisuusrikoksesta, myös yhteisösakon merkitystä vastuun kannalta täytyy ymmärtää. Yhteisösakko on ainoa rangaistusseuraamus, joka yritykselle oikeushenkilönä voidaan tuomita RL:n mukaisessa järjestyksessä.

Tilastokeskuksen mukaan työtapaturmia sattui Suomessa yhteensä noin 142 000 vuonna 2011. Palkansaajille näistä sattui noin 131 000. Suurin osa kaikista työtapaturmista eli runsaat 119 000 tapausta sattui työpaikoilla tai työliikenteessä. Työmatkoilla sattui hieman yli 23 000 työtapaturmaa. Näissä lukumäärissä ovat mukana myös sellaiset lievät työtapaturmatapaukset, joista aiheutui alle neljän päivän työkyvyttömyys, ja joista vakuutusyhtiöt maksoivat ainoastaan sairaskulujen korvauksia. Vuonna 2011 työpaikalla tai työmatkalla henkensä menetti yhteensä 55 henkilöä.

---

⁴ Saloheimo 2006, s. 28 ja 71

Kaikista kuolemaan johtaneen työtapaturman uhreista 47 oli palkansaajia, neljä maatalousyrittäjiä ja neljä muita yrittäjiä.⁵

Yllä oleviin lukuihin on laskettu mukaan kaikki työtapaturmat, joista vakuutuslaitokset ovat maksaneet korvauksia.⁶ Näin ollen oikea luku on varmasti suurempi kuin Tilastokeskuksen tilastoima luku. Toisaalta Tilastokeskuksen tilastoon luetaan myös lievät alle neljän päivän työkyvyttömyystapaukset, jotka eivät välttämättä muodosta työnantajalle oikeudellista vastuuta. Toinen huomionarvoinen seikka Tilastokeskuksen tilastosta on palkansaajien suurin alttius työtapaturmille.

1.1.3 Yrityksen ympäristötoimintapolitiikat

Tärkeänä osana yrityksen yhteiskuntavastuuta ovat ympäristötoimintapolitiikat, jotka otetaan mukaan yhteiskuntavastuuohjelmiin yhä useammin. Tämä on enemmän velvoite kuin vaihtoehto nykypäivänä; yritys osoittaa, että se on moraalisilta ja eettisiltä velvollisuuksiltaan sitoutunut noudattamaan ympäristöystävällisiä toimintatapoja ja tavoitteita parhaan mahdollisimman taloudellisen tuloksen tavoitteen lisäksi. Vahingonkorvausvastuuseen johtavat ympäristövahingot johtuvat useimmiten piittaamattomuudesta ympäristöstä, kun yritykset pyrkivät maksimoimaan voitollisen tuloksen tai onnettomuuksista, jotka johtavat ympäristön saastumiseen tai turmeltumiseen kuten esimerkiksi erilaiset öljyvahingot merellä.

Yritysten ympäristövastuu on viimeisten vuosien aikana nostanut suuresti profiilia. Tämä ei johdu pelkästään paljon keskustellusta ilmaston lämpenemisestä, vaan myös paljon ihmishenkiä vaatineiden luonnonkatastrofien lisääntymisen ja samalla ympäristöpolitiikan nousun ja uudenlaisen ja lisääntyneen näkyvyyden kautta. Myös ihmiset ja koko yhteiskunta ovat alkaneet huolehtimaan luonnosta yhä enemmän, pakonkin edessä. Tämä velvoittaa yritykset ottamaan tarkemmin kaikille yhteisesti kuuluva ympäristö huomioon, joka näkyy yritysten yhteiskuntavastuuohjelmissa ja koko ajan kiristyneessä ympäristölainsäädännössä yhä voimakkaammin. Myös yritysten ympäristöön liittyvää toimintaa ohjaavien erilaisten keinojen kuten ympäristöhallintaohjelmien kehittyminen antaa yrityksille paremmat mahdollisuudet ottaa ympäristö huomioon yrityksen kaikessa toiminnassa.

---

⁵ Tilastokeskus 2011, http://www.stat.fi/til/ttap/2011/ttap_2011_2013-11-27_tie_001_fi.html

⁶ Tilastokeskus 2011, <http://www.stat.fi/til/ttap/meta.html>

Yritysten itse valmistamissa yhteiskuntavastuuohjelmien ympäristötoimintapolitiikaosissa noudatettavat toimintatavat velvoittavat ainakin ohjeluonteisesti ja eettisesti. Yritysten tulee koko ajan seurata aktiivisesti liiketoiminnan ja ympäristövaatimuksien muutoksia ja pysyä näistä jatkuvasti ajan tasalla. Vastuuriskien hallitseminen ympäristön suojelemiseksi on koko yrityksen yhteistoimintaa, joka tarkoittaa koko organisaation yhteistyötä, tiedon jakoa työntekijöille sekä sidosryhmille ympäristöasioista ja työntekijöiden koulutusta siten, että he pystyvät ottamaan yrityksen ympäristötavoitteet huomioon jokapäiväisessä työssään.

Yritykselle on äärimmäisen tärkeää pitää myös eri sidosryhmät (muun muassa osakkeenomistajat, kuluttajat, asiakkaat, henkilöstö) tyytyväisinä vahingonkorvausvastuun mahdollisuus huomioon ottaen. Jatkuva vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ja sidosryhmien mielipiteiden huomioon ottaminen luo luottamuksen kaikille osapuolille. Pahimmillaan tärkeiden sidosryhmien huomiotta jättäminen voi johtaa yrityksen liiketoiminnan vaikeutumiseen ja yritys voi menettää lisäksi maineensa yritysmaailmassa.

Erityisen mielenkiintoisena pidän sitä, miten yritysten itse valmistamien yhteiskuntavastuuohjelmien ympäristöosioiden laiminlyömisestä voi seurata vahingonkorvausvastuu esimerkiksi eri sidosrymiä kuten yrityksen osakkeenomistajia kohtaan. Näitä enemmänkin ohjeenluonteisia ympäristötoimintapolitiikan ympäristötavoitteita ei ole säädetty ehdottomiksi yrityksen vastuun kannalta. Lähtökohta on kuitenkin se, että yrityksen tulee koko ajan toiminnassaan ajaa yhtiön etua.

1.2 Tutkielman tavoite ja rakenne

Tutkielman tavoitteena on tienpidon, työturvallisuuden ja yrityksen yhteiskuntavastuuohjelmaan perustuvan ympäristötoimintapolitiikasta johtuvan ympäristövastuun eri vastuutahojen havainnollistaminen ja juridinen analysointi vahingonkorvauksen näkökulmasta. Tarkoituksena on löytää yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä esittää parannusehdotuksia vastuunjakamisen kannalta ja samalla tuoda konkreettisia vahinkotilanteita esille. Tärkeänä inspiraation lähteenä tutkielman kannalta on toiminut melko tuore ratkaisu KKO 2014:20, jossa KKO ottaa kantaa yksityiskohtaisesti siihen millä tavalla oikeushenkilön ja luonnollisen henkilön vastuu jaetaan organisaation sisällä työturvallisuusrikoksessa.

Vaikka tutkielma keskittyy vahingonkorvausvastuuseen, pidän tärkeänä kokonaiskuvan hahmottamisessa, että käyn lyhyesti läpi työturvallisuusrikosta, oikeushenkilön rikosvastuuta ja näiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä yrityksille tuomittavaa yhteisösakkoa koskevat perusteet. Erityisesti vastuun kohdistamisen kannalta on tärkeää verrata rikosvastuuta vahingonkorvausvastuuseen, koska työturvallisuus- ja ympäristörikoksissa vastuu kohdistetaan hyvin samanlaisten perusteiden mukaan.

Päätavoitteena on siis saada lukija ymmärtämään olennainen vahingonkorvauskäytännöstä näissä kolmessa toimintaympäristössä ja vastuunjaosta eri tahojen kesken, niihin liittyvistä ongelmista ja esittää ratkaisuvaihtoehtoja kyseisiin ongelmiin. Tuon aktiivisesti esille myös käytännön esimerkkitapauksia.

Tutkielmani on jaettu kuuteen päälukuun. Johdannon jälkeen toisessa luvussa esittelen, mitä vastuu oikeudellisessa kontekstissa tarkoittaa sekä perusteet tienpidosta ja työturvallisuudesta. Kolmannessa luvussa keskityn yrityksen yhteiskuntavastuun ympäristötoimintapolitiikan osa-alueeseen eli yrityksen ympäristövastuu on avainasemassa. Neljännen luvun tarkoitus on antaa erityisesti vahingonkorvausoikeudelliset raamit tienpidolle ja työturvallisuudelle. Viidenessä luvussa käsittelen tarkemmin vastuutahoja niiden virheellisestä toiminnasta ja velvoitteiden laiminlyönneistä kaikissa kolmessa toimintaympäristössä sekä esittelen ja analysoin merkittävää oikeuskäytäntöä ja konkreettisia vahinkotilanteita. Viimeisenä lukuna ovat loppupohdinnat, joiden tarkoitus on vetää yhteen tutkielmani sisältö sekä antaa nykyistä lainsäädäntöä, korvauskäytäntöä ja vastuun jakamista selkeyttäviä, jopa parantavia linjauksia.

1.3 Tutkielman metodi

Tutkielmassani käytän lainopillista eli oikeusdogmaattista metodologiaa. Tämän metodin keskeisimpänä tutkimusongelmana on selvittää, mikä on voimassaolevan oikeuden sisältö kulloinkin käsiteltävässä oikeusongelmassa.⁷ Lainopilla tulkitaan voimassaolevia säädöksiä ja systematisoidaan niitä.⁸ Käsittelen ja tulkitsen tienpidon, työturvallisuuden sekä yrityksen ympäristötoimintapolitiikan keskeisiä voimassaolevia säädöksiä vahingonkorvausvastuun näkökulmasta. Tuon myös kotimaista oikeuskäytäntöä paljon esille. Vaikka vertailen tutkielmassa tienpidon, työturvallisuuden ja yrityksen

---

⁷ Husa 2008, s. 20

⁸ Aarnio 2011, s. 1

ympäristötoimintapolitiikan eri vahingonkorvausvastuutahoja, tutkielmaa ei voi kutsua oikeusvertailevaksi sen kansainvälisen ulottuvuuden puuttumisen takia.

2 PERUSTEET VASTUUSTA, TIENPIDOSTA JA TYÖTURVALLISUUDESTA

2.1 Mitä vastuu tarkoittaa

Vastuuta voi tarkastella monesta eri näkökulmasta; kaikenkattavasti voisi sanoa, että vastuu muodostuu, kun henkilö käyttäytyy toisin kuin hänen olisi voinut odottaa toimivan, jolloin tämän toiminnan johdosta tai henkilön velvoitteiden laiminlyönnin johdosta syntyy seurauksena epänormaali tila, joka useimmiten ilmenee vaarana tai konkreettisena vahinkona toiselle taholle. Jokaisen henkilön tulisi tiedostaa ja tunnistaa normaaliin elämäntapaan kuuluva käyttäytyminen, joka ollessaan huolimaton synnyttää negatiivisen vastuuseuraamuksen.

Oikeudellisessa yhteydessä vastuuseen joutuminen tarkoittaa tietyn toiminnan kielteisiä seuraamuksia, joita tämän toiminnan oikeudenvastaisuudesta tai haitallisuudesta voimassaolevan lain ja sen alemmanasteisten säädösten mukaan koituu useimmiten toiselle taholle. Näitä vastuumuotoja voivat olla esimerkiksi siviilioikeudellisena vastuuna vahingonkorvausvastuu tai rikosoikeudellisena vastuuna rikosvastuu.

Vastuu voi syntyä kahdella eri tavalla: joko henkilö toimii kaikkia yhteisesti velvoittavien sääntöjen vastaisesti kuten ajamalla punaisia liikennevaloja päin ajoneuvolla vahingoittaen jalankulkijaa. Toisella tavalla vastuu konkretisoituu, kun henkilön olisi tullut huolehtia jostakin häntä nimenomaisesti velvoittavasta tehtävästä kuten esimerkiksi pitää huolta koirasta, joka puree toista henkilöä tai työntekijä laiminlyö työpaikan nimenomaisesti häntä velvoittavia työtehtäviä aiheuttaen vakavan vaaratilanteen.

Kun oikeudenvastainen teko tai laiminlyönti tapahtuu, vastuussa oleva taho tulisi löytää. Mitä yhteiskunnallisesti merkittävämmästä ja huomiota herättävästä oikeudenvastaisesta teosta tai laiminlyönnistä on kyse, sitä merkittävämpää on saada oikea vastuullinen selville. Yhteenvedona voi todeta, että erilaisia vastuutilanteita on todella paljon, ne vaihtelevat suuresti ja voivat muodostua monesta erilaisesta osatekijästä.

2.2 Maanteiden kunnolle asetetut vaatimukset ja taso

2.2.1 Tienpidon organisaatio Suomessa

Suomessa valtio vastaa tienpidosta ja sen kustannuksista. Tienpitoviranomaisina toimivat alueellaan toimivaltaiset ELY-keskukset, jotka kuuluvat tie- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. Suomessa on 15 ELY-keskusta.

Liikennevirasto vastaa ELY-keskusten toiminnallisesta ohjauksesta tienpidon alueella ja tienpidon rahoituksesta. Muihin Liikenneviraston tehtäviin kuuluvat esimerkiksi edistää koko liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta.⁹ Jos kielteisen korvauspäätöksen saanut hakija turvautuu muutoksenhakuun ja vie asian toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, ELY-keskusta eli valtiota edustaa riita-asiassa Liikenneviraston asianajaja.

ELY-keskukset hankkivat maanteiden tienpidon kilpailutuksen kautta avoimilla markkinoilla toimivilta yrityksiltä ja vastaavat samalla siitä, että laadultaan riittävät tienpitopalvelut on hankittu. Urakoitsijoista suurimpia ovat Destia Oy, NCC Roads Oy ja YIT Oy. Hankinnat ratkaistaan tyypillisesti kokonaistaloudellisin perustein eli hinnan lisäksi palveluntuottajan hankintaan vaikuttaa myös laatu.¹⁰ Urakoitsijat ovat toissijaisessa vastuussa tienpidosta ELY-keskuksiin nähden. Yksityisiin teihin valtion vahingonkorvausvastuu ei ulotu. Alueurakoita on 1.10.2013 – 1.10.2014 yhteensä 81 eri puolella Suomea, joista Destia Oy toteuttaa jopa 50.¹¹

Urakoitsijat vastaavat alueellaan maanteiden ympärivuotisesta hoidosta urakkasopimusten mukaisesti. Urakoitsijat vastaavat siitä, että teiden laatuvaatimukset täyttyvät, vaikka ensisijainen vastuu onkin valtiolla. ELY-keskuksen aluevastaavat valvovat teiden kunnossapitourakoita ja suorittavat tarpeen vaatiessa pistotarkastuksia urakka-alueellaan. Aluevalvojan tulee välittömästi ilmoittaa urakoitsijalle havaitsemistaan puutteista.

---

⁹ Liikennevirasto 2014, <http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/liikennevirasto>

¹⁰ Tiehallinto 2006, s. 20

¹¹ Liikennevirasto, 2014,

http://portal.liikennevirasto.fi/portal/page/portal/f/urakoitsijat_suunnittelijat/investointien_kilpailutukset/tieurakoiden_kilpailutus/Urakka-alueet_ja_urakoitsijat_2013-2014ja_2014_kilpailutettavat_urakat%20%5BYhteensopivuustila%5D.pdf

2.2.2 Tienpidon oikeudellinen perusta

Vahingonkorvauslaki (VahL 31.5.1974/412) on yleissäädös, johon maanteiden tienpidon tuottamuksellinen vahingonkorvausvastuu perustuu, mutta muistakin laeista löytyy yksittäisiä tärkeitä pykäläitä, joiden perusteella korvaushakemus voidaan hyväksyä tai hylätä. Näistä pykäläistä tärkeimmät ovat maantielain (MTL 23.6.2005/503) 33 § sekä tieliikennelain (TLL 3.4.1981/267) 3 § ja 23 §. Urakkasopimuksissa annetaan yksityiskohtaiset sitovat ohjeet siitä, miten urakoitsijan tulee pitää maanteitä tyydyttävässä kunnossa. Urakoitsijoiden tulee noudattaa urakkasopimuksia vahingonkorvausvastuun uhalla.

MTL 33 §:ssä säädetään seuraavasti:

Maantie on pidettävä yleistä liikennettä tyydyttävässä kunnossa. Kunnossapidon tason määräytymisessä otetaan huomioon liikenteen määrä ja laatu, tien liikenteellinen merkitys sekä säätila ja sen ennakoitavissa olevat muutokset, vuorokaudenaika ja muut olosuhteet.

Tämä on tien kunnossapidon perusnormi, jonka mukaan kaikkien Suomen maanteiden tulee olla liikennettä tyydyttävässä kunnossa. Ongelmana on, että maantien tyydyttävä kunto voidaan tulkita hyvin laajasti ja se jättää tilaa harkinnalle. Tämän takia pykälään on lisätty esimerkkilista siitä, mitä seikkoja tulee ottaa huomioon määriteltäessä maanteiden kunnossapidon tasoa.

Liikenteen määrää arvioidessa otetaan huomioon sekä henkilöajoneuvojen että raskaiden ajoneuvojen keskimääräinen vuorokausiliikenne eri maanteilla. Vilkasliikenteisiin maanteihin kohdistetaan tehokkaampia kunnossapitotoimia kuin vähäliikenteisiin maanteihin. Pienempien teiden kunnossapitoa ei saa luonnollisesti laiminlyödä, vaan ne tulee pitää yhtä lailla liikennettä tyydyttävässä kunnossa, vaikka suurimmat resurssit suunnataan ja kunnossapitokalusto mitoitetaan vilkasliikenteisiin teihin. Kaikkien maanteiden tulee kestää ajoneuvojen kulutus.

Maantiet on luokiteltu valtateihin, kantateihin, seututeihin ja yhdysteihin niiden laatutason mukaan. Luokitus kuvaa teiden tavoitteellista laatutasoa ja palvelutehtävää. Luokitus vaikuttaa muun muassa nopeustasoon, tien sijaintiin taajamissa, tienvarren maankäytön kytkentään yleiseen tiehen sekä kunnossapidon ja hoidon tasoon, mutta luokittelulla ei ole välittömiä oikeudellisia vaikutuksia.¹² Tien laadun merkitys tulee esille myös siinä, onko kyseessä päällystetty tie vai soratie.

---

¹² HE 17/2004

Liikenteen laatu ja tien liikenteellinen merkitys tarkoittavat, että samaan hoitoluokkaan kuuluvat maantiet on pidettävä yhdenmukaisessa kunnossa. Arvioitaessa keskenään maanteitä ja kevyen liikenteen väyliä niiden hoidon merkitys tulee suhteuttaa käyttötarkoitukseensa; kevyen liikenteen väylillä kulkevat pääsääntöisesti jalankulkijat ja pyörät ja maanteillä ajoneuvot.

Säätila voi vaikuttaa maanteiden kunnossapitoon muun muassa siten, että vahinkopäivää edeltävänä iltana on satanut poikkeuksellisen paljon lunta tai lämpötila on yllättäen vaihtunut niin suuresti, ettei tienpidon ammattilainen ole kyennyt sääolosuhteiden muutoksia ennakoimaan eli sääolosuhteet ovat olleet ennalta-arvaamattomat. Vuorokaudenaika huomioidaan siten, että erityisesti vilkasliikenteisillä teillä ja rampeilla, joille muodostuu helposti päällystevaurioita, tulisi huolehtia siitä, että liikenteellisesti vilkkaimpaan aikaan näillä teillä ja rampeilla on turvallista ajaa. Vahingonkorvauspäätökset tehdään aina olosuhteiden kokonaisarvion perusteella punnitsemalla kaikkia vahinkotapahtumaan liittyviä olosuhteita keskenään.

TLL 3 § säätaa tienkäyttäjän yleisistä velvollisuuksista:

Tienkäyttäjän on noudatettava liikennesääntöjä sekä muutenkin olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta vaaran ja vahingon välttämiseksi.

Säädös on merkittävä perusohje kaikille teillä ajoneuvoilla ajaville sekä kevyen liikenteen väylien käyttäjille. Lähtökohtana tienkäyttäjien omaa myötävaikutusta arvioitaessa on siis, että liikenteessä on aina noudatettava liikennesääntöjä ja ajettava huolellisesti siten, ettei liikenneturvallisuus vaarannu. Tienkäyttäjien on luonnollisesti aina vältettävä kaikkea mahdollista vaaraa ja vahinkoa liikenteessä.

TLL 23 § vaatii tienkäyttäjän sovittaa ajonopeutensa sopivaksi ja tilanteen mukaiseksi. Tämän pykälän mukaan:

Ajoneuvon nopeus on sovitettava sellaiseksi kuin liikenneturvallisuus edellyttää huomioon ottaen muun ohella tien kunto, sää, keli, näkyvyys, ajoneuvon kuormitus ja laatu sekä liikenneolosuhteet. Nopeus on pidettävä sellaisena, että kuljettaja säilyttää ajoneuvon hallinnan. Ajoneuvo on voitava pysäyttää edessä olevan ajoradan näkyvällä osalla ja kaikissa ennalta arvattavissa tilanteissa. Ennen kaukovaloilla lähivaloille vaihtamista nopeus on sovitettava uusia näkyvyysolosuhteita vastaavaksi.

Ensisijaisesti pykälä on tarkoitettu turvaamaan liikenneturvallisuutta ja sen kautta vähentää liikenteessä tapahtuvien onnettomuuksien vaaroja ja muita riskejä maanteillä. TLL 23 §:llä on tärkeä merkitys myös korvaushakemuksia käsiteltäessä, koska usein ajoneuvon kuljettajan liian suuri tilannenopeus on osasy s siihen, että maantiellä tapahtuu vahinko. Usein korvaushakemuksen ja muun

selvityksen perusteella pystytään näyttämään vahingonkärsijän liian suuri tilannenopeus muun muassa korvaushakemukseen liitettyjen kuvien ja väitettyyn tilannenopeuteen nähden liian suurien vaurioiden perusteella. Tällöin täytyy saada selvä käsitys, ettei nopeusrajoituksen mukaisesti ajettaessa olisi ajoneuvolle tai sen kuljettajalle voinut tapahtua tällaista vahinkoa. Näin ollen TLL:n mukaista olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta noudattamalla vahinko olisi ollut vältettävissä.

On myös suositeltavaa, että hankalilla keleillä ajonopeutta on syytä alentaa jopa huomattavasti nopeusrajoitusmerkeillä osoitettua alemmaksi.¹³ Sovitettaessa ajoneuvon nopeutta sopivaksi ja ottaen huomioon TLL 3 § kuljettajalla on merkittävä vastuu maanteillä ajettaessa. TLL 3 §:ää ja TLL 23 §:ää sovelletaan kokonaisarvioiden ottaen huomioon kaikki pykälissä mainitut liikenneolosuhteet niin kuin MTL 33 §:ssä.

2.2.3 Urakkasopimukset ja muut ohjeet

Maanteiden ja kevyen liikenteen väylien kunnossapidon yksityiskohtaiset laatuvaatimukset on määrätty urakoitsijoita sitovissa urakkasopimuksissa ja Liikenneviraston eri toimintoja koskevissa yleisissä ohjeissa. Liikennevirasto antaa ohjeita esimerkiksi siltojen liikuntasaumalaitteiden korjauksesta ja sähköjohtojen sijoittamisesta, mutta näiden ohjeiden merkitys ei ole käytännössä yhtä suuri kuin varsinaisten urakkasopimusten.

Urakkasopimukset taas ovat tärkein työkalu vahingonkorvauskäsittelijälle ratkaistaessa korvaushakemuksia. Kun MTL:n ja TLL:n pykälät antavat laajaa tulkinnanvaraa, on urakkasopimuksissa todella yksityiskohtaiset sitovat ohjeet maanteiden ja jalankulkuteiden kunnossapidosta. Ne eivät sido oikeudellisesti, joten tuomioistuin voi jättää ne täysin huomiotta omissa ratkaisuisaan.

Kuitenkin urakoitsijoiden vahingonkorvausvastuu perustuu urakkasopimusten noudattamiseen. Urakoitsijan sopimusvelvoitteet on pyritty määrittelemään siten, että ne kattaisivat kaikki tarvittavat tienpitotehtävät ja että niiden laatuvaatimukset vastaisivat yleisesti hyväksyttyä kunnossapidon tasoa.¹⁴

---

¹³ Liikennevirasto 2014, http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/uutiset/2013/2013_910/20131017_tn

¹⁴ Myllylä - Martiskainen 2007, s. 15

2.3 Olennainen työturvallisuudesta

2.3.1 Työsuojeluhallinto

Suomessa on viisi työsuojelun vastuualueita (Etelä-Suomi, Lounais-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi, Itä-Suomi sekä Pohjois-Suomi). Paikallisena työsuojeluviranomaisena toimii aluehallintovirasto. Sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosasto (TSO) ohjaa aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueita, valmistelee ja kehittää työsuojelun lainsäädäntöä sekä työsuojelupolitiikkaa ja huolehtii kansainvälisestä yhteistyöstä työsuojelun alalla.¹⁵

Työsuojeluviranomaiset suorittavat monia tehtäviä. He valvovat, että työsuojelua koskevia lainsäädännön säädöksiä noudatetaan työpaikalla, tekevät tarkastuksia työpaikoille joko ilmoittamalla siitä ennalta tai ennaltilmoittamatta, laativat tarkastuskertomuksen ja antavat joko suositushuontoisia tai oikeudellisesti velvoittavia päätöksiä riippuen siitä, kuinka vakavasta laiminlyönnistä on kyse.

Esimerkki työsuojeluviranomaisten käytännön toiminnasta vastuun kannalta on tilanne, jossa työsuojelutarkastuksessa ei havaita puutteita tai vaaratekijöitä työpaikalla. Kahden viikon päästä tapahtuu työtapaturma, jossa työntekijä loukkaantuu työkoneen viallisuuden takia. Työnantajat vetoavat työsuojelutarkastukseen, jossa ei ollut moittimista työpaikan oloissa. Tarkastuksella ei usein ole ollut merkitystä työnantajan vastuun kannalta, vaikka työsuojelutarkastus olisi tehty ajallisesti lähellä työtapaturmaa.

Työsuojelutarkastuksella voi olla työnantajan vastuun kannalta merkitystä vain poikkeuksellisesti ja silloinkin rajatusti esimerkiksi, jos työsuojeluviranomaisia on nimenomaisesti pyydetty tarkastamaan koneen asianmukaisuus, eivätkä työsuojeluviranomaisetkaan ole huomannut siinä moitittavaa.¹⁶

2.3.2 Työoikeuden perusasioiden huomioonottaminen

Työturvallisuuslainsäädännön perusta on perustuslaissa (PeL 11.6.1999/731), jossa 18 §:n mukaan julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Näin ollen työntekijöiden ja työpaikan

---

¹⁵ Sortti 2013, s. 27

¹⁶ Sortti 2013, s. 169

työolojen suojelusta ja työturvallisuudesta on säädetty jo PeL:n tasolla. Työsopimuslakia (TSL 26.1.2001/55) voisi kutsua työoikeudellisten asioiden perustuslaiksi, jota sovelletaan usein, jos työoikeudellinen erityislainsäädäntö ei syrjäytä sitä. TSL:ssa säädetään esimerkiksi työsopimukseen perustuvasta vahingonkorvausvastuusta työnantajan ja työntekijän välillä TSL 12 luvussa.

Jotta TSL tulee sovellettavaksi, työnantajan ja työntekijän tulee olla työsuhteessa, jolloin heidän välillään on solmittu sitova työsopimus. TSL 1:1 mukaisten tunnusmerkkien tulee siis periaatteessa täyttyä, jotta työnantaja voidaan ylipäänsä asettaa vahingonkorvausvastuuseen työntekijälle tai ulkopuoliselle aiheutuneesta vaaratilanteesta tai vahingoittumisesta tai jotta työnantajaa voidaan syyttää työturvallisuusrikoksesta. Näitä tunnusmerkkejä ovat työntekijän henkilökohtainen työpanos, työnteko työnantajan lukuun, työnantajan johto ja valvonta eli direktio-oikeus sekä työn tekeminen vastiketta vastaan, joka useimmiten on rahanarvoista palkkaa, joka maksetaan työntekijän työpanosta vastaan. Työturvallisuusrikoksissa on oikeuskäytännössä jouduttu epäselvässä tilanteessa soveltamaan työsopimuksen tunnusmerkkejä, kun on jouduttu arvioimaan olivatko työnantaja ja työntekijä ylipäänsä työsuhteessa (esimerkiksi Itä- Suomen hovioikeuden ratkaisu 31.1.2012 nro 75, Dnro 11/260). Usein työsuhteen voimassaolosta ei ole epäselvyyttä, vaan työsuhteen solmimisesta on tehty kirjallinen työsopimus.

Työnantajalle on säädetty yleisvelvoite TSL 2:3 mukaan työturvallisuuden noudattamisesta:

Työnantajan on huolehdittava työturvallisuudesta työntekijän suojelemiseksi tapaturmilta ja terveydellisiltä vaaroilta niin kuin työturvallisuuslaissa (738/2002) säädetään.

Työturvallisuutta koskevien yleisnormien merkityksenä on juridis-teknisesti se, että niiden alle voidaan tavallaan koota kaikki laissa tai sitä alemmanasteisissa säädöksissä ilmaistut työturvallisuusmääräykset ja näiden avulla eri tilanteissa arvioida sitä, onko syyllistytty esimerkiksi työturvallisuusrikkomukseen, RL:n mukaiseen työturvallisuusrikokseen tai seuraako työnantajaa vahingonkorvausvastuu.¹⁷ Työnantajan vastuun kannalta työturvallisuusmääräys on eräs keskeisimmistä käsitteistä selvitettäessä kuinka vakavasta työnantajan vaaraa tai vahinkoa aiheuttavasta teosta tai laiminlyönnistä on kyse.

---

¹⁷ Kairinen 2009, s. 456

2.3.3 Työturvallisuus lainsäädännössä

TTurvL:n tarkoitus on turvata ja ylläpitää työntekijöiden työkykyä siten, että työnantaja uusimpaan tietoon perustuen on koko ajan selvillä työympäristöstä ja työolosuhteista sekä parantaa näitä jatkuvasti. Toisena tarkoituksena on ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita terveyshaittoja, jotka voivat olla sekä fyysisiä että henkisiä. Yrityksen koosta ja toimialasta riippuen työnantajan tulee kehittää toimiva työturvallisuusohjelma työpaikalle taloudellisten mahdollisuuksien mukaan, mikä ei välttämättä ole yksinkertaista. Työturvallisuuden sovittaminen budjetin kanssa voi nostaa ristiriitaisia tilanteita esille. Työturvallisuusvaatimusten laiminlyönti voikin perustua esimerkiksi taloudellisten kannustimien houkuttelemana riskien ottamiseen siitä, ettei työpaikalla tapahdu vaaratilanteita.

Saloheimo esittää erilaisia työturvallisuuden ulottuvuuksia, jotka eivät tarkoita enää pelkästään työntekijöiden työkyvyn ylläpitämistä ja suojaamista. Näistä tärkeimpinä Saloheimo pitää sopimusoikeudellista ulottuvuutta, joka ulottuu työsuhteen osapuolten välille TSL:n sääntelyn muodossa sekä sosiaalisten tavoitteiden ohella taloudellisia perusteita: tavoitteena olisi työperäisistä vammoista ja sairauksista koituvien taloudellisten menetysten vähentäminen ja työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen tuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi TTurvL:n tärkeimpien tavoitteiden ohella kuten edellä mainitut turvata työntekijöiden työkyky ja estää vaaratilanteiden syntyminen mahdollisimman tehokkaasti.¹⁸ Tavoitteena olisi saada toimiva ja hyvinvoiva työyhteisö yrityksen taloudellisten resurssien puitteissa.

TTurvL:n 2 luvussa säädetään työnantajan yleisistä huolehtimisvelvoitteista, jotka ovat erittäin tärkeitä työnantajan vastuun kannalta. TTurvL 2:8 on mielenkiintoinen ja pitkä säädös, jonka voi tulkita enemmänkin yleisohjeeksi työnantajalle kuin perustaa vastuu kokonaan siihen. Työturvallisuusrikostapauksissa ja vahingonkorvauksen kannalta seuraamus voidaan perustaa erityisesti tähän säädökseen, jos muussa laissa ei ole tarkemmin säädetty tai yksityiskohtaisempia säännöksiä ei valtioneuvoston asetuksissa tai muutoin lain alemmantasoisesti myöskään ole olemassa. TTurvL 2:8:n mukaan:

Työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava

---

¹⁸ Saloheimo 2006, s. 15

huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat.

Huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajaavina tekijöinä otetaan huomioon epätavalliset ja ennalta-arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa, ja poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista.

Työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava seuraavia periaatteita:

- 1) vaara- ja häirtatekijöiden syntyminen estetään;
- 2) vaara- ja häirtatekijät poistetaan tai, jos tämä ei ole mahdollista, ne korvataan vähemmän vaarallisilla tai vähemmän häirtallisilla;
- 3) yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä; ja
- 4) tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen otetaan huomioon.

Työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Työnantajan on myös tarkkailtava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyteen.

Työnantajan on huolehdittava siitä, että turvallisuutta ja terveellisyttä koskevat toimenpiteet otetaan huomioon tarpeellisella tavalla työnantajan organisaation kaikkien osien toiminnassa.

TTurvL 2:8.1 sisältää niukan, mutta työnantajalle joustavan esimerkkilistan keinoista, joilla huolehtia työturvallisuuden tarpeellisista toimenpiteistä. Näihin kuuluvat siis esimerkiksi työntekijän henkilökohtaisten ominaisuuksien huomioon ottaminen työn turvallisuuden kannalta kuten esimerkiksi työntekijän ikä, työkokemus ja ammattitaito.

Saloheimo kirjoittaa lisäksi kahdesta intressistä: suojeluintressistä ja kannattavuusintressistä. Ensimmäisen mukaan tavoitteena on työntekijöiden turvallisuuden varmistaminen, kun taas kannattavuusintressin mukaan suojelun toteuttamisessa otetaan huomioon myös tekninen ja taloudellinen tarkoituksenmukaisuus.¹⁹ Tämä on yhteistä myös edellä mainittujen ulottuvuuksien

---

¹⁹ Saloheimo 2006, s. 73

kanssa, joten työnantajan on työturvallisuuden järjestämisessä otettava huomioon myös taloudelliset seikat, joilla ei voi kuitenkaan poiketa lain tai sitä alemman tasoisten säännösten vaatimuksista.

TTurvL 2:8.3 sisältää kattavan esimerkkilistan työpaikan työolosuhteiden parantamiseksi, jota työnantajan tulee noudattaa mahdollisuuksien mukaan eli työnantajan tulee esimerkiksi pyrkiä välttämään kaikkia mahdollisia vaaroja työpaikalla ja korvata haitalliset ja vaaralliset tekijät vähemmän haitallisilla tai vaarallisilla. Nämä periaatteet eivät ole sinänsä työnantajaa pakottavia, mutta tarkoittavat sitä, että työnantajalla tulee olla koko ajan tiedossa uusimmat työolosuhteet sekä niiden kehittymistä tulee seurata ja nostaa turvallisuustasoa aina sen vaatiessa ja uuden tiedon karttuessa.

Ennalta-arvaamattomat, poikkeukselliset ja epätavalliset työpaikan olosuhteet ja vaara- ja vahinkotapahtumat voivat poistaa kokonaan tai vähentää työnantajan vastuuta niin kuin TTurvL 2:8.2 säädetään. Tilanteet voi luokitella mahdottomiksi eli force majeure- tyyppisiksi, jolloin riski työturvallisuusvahingosta on ollut sen laatuinen, että sen torjuminen jää työnantajan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle.

TTurvL 2:8.4 työnantajan jatkuva valvontavelvoite voidaan yhdistää TTurvL 2:8.5 siten, että työturvallisuus ymmärretään molemmissa työnantajan järjestämänä organisaation kaikkien osien toimintana eikä pelkästään erillisinä, yksittäisinä toimintoina. Valvontavelvoitteen täyttäminen edellyttää oma-aloitteista toimintaa, jolloin huomio täytyy kiinnittää työntekijöiden menettelytapoihin kaikissa työn tekemisen tilanteissa sekä huolehtia töissä käytettävien koneiden ja laitteiden asianmukaisesta kunnosta.²⁰

Työnantajan tulee tuntea ja tietää kokonaisuudessaan oman organisaationsa työturvallisuus- ja työsuojelumääräykset sekä tietää myös kuka on vastuussa ja mitä velvollisuuksia kullakin esimiehellä on organisaatiossa. Työnantajan valvontavelvollisuuden laiminlyönti on vaaran tai vahingon ennalta-arvaamattomuuden kanssa usein nouseva kysymys oikeuskäytännössä.

TTurvL 2:10.1 säädetään työnantajan vastuun kannalta tärkeästä asiasta, joka linkittyy yhteen edellä käsitellyn TTurvL 2:8:n kanssa eli työn vaarojen selvittäminen ja arviointi, jonka mukaan:

Työnantajan on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava työstä, työajoista, työtilasta, muusta työympäristöstä ja

---

²⁰ Mertanen 2012, s. 25

työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät sekä, jos niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Tällöin on otettava huomioon:

- 1) tapaturman ja muu terveyden menettämisen vaara kiinnittäen huomiota erityisesti kyseisessä työssä tai työpaikassa esiintyviin 5 luvussa tarkoitettuihin vaaroihin ja haittoihin;
- 2) esiintyneet tapaturmat, ammattitaudit ja työperäiset sairaudet sekä vaaratilanteet;
- 3) työntekijän ikä, sukupuoli, ammattitaito ja muut hänen henkilökohtaiset edellytyksensä;
- 4) työn kuormitustekijät;
- 5) mahdollinen lisääntymisterveydelle aiheutuva vaara;
- 6) muut vastaavat seikat.

Tämän melko seikkaperäisen pykälän tärkein tarkoitus on velvoittaa työnantaja ennaltaehkäisemään työtapaturmia ja terveyshaittoja, jolloin huomioon tulee ottaa myös pykälän esimerkkiluettelo sekä vaarojen todennäköisyys ja vakavuusaste. Tämä vaarojen selvittämisvelvollisuus on jatkuvaa ja järjestelmällistä työympäristön havainnointia potentiaalisten vaaratekijöiden ennaltaehkäisemisessä. Vastuussa tästä on luonnollisesti työnantaja.

Riskianalyysi tarkoittaa sitä, että työpaikan vaarat pyritään aktiivisilla toimenpiteillä tunnistamaan, ei vain reagoimalla ilmitulleisiin vaaratilanteisiin. Vaarojen laatu ja laajuus selvitetään ja suunnitellaan toimet vaarojen torjumiseksi tai jäljelle jäävien riskien hallitsemiseksi.²¹ Riskien suuruuden arvioimiseksi on kehitetty apuvälineitä ja niiden suuruutta voidaan arvioida esimerkiksi BS 8800-standardin avulla, jonka mukaan riskin suuruus määrytyy tunnistetun vaaratekijän esiintymisen todennäköisyyden ja seurauksen vakavuuden mukaan.²²

Jollei työnantajan organisaatiossa ole riittävää pätevyyttä vaarojen arviointiin, tulee käyttää TTurvL 10:2:n mukaisia ulkopuolisia asiantuntijoita tai omasta organisaatiosta tulee asettaa riittävän pätevä sijainen TTurvL 16 §:ssä säädetyllä tavalla. Mielenkiintoinen seikka on, ettei lain nojalla miltei yritykseltä voida vaatia vaarojen arvioinnista kirjallista asiakirjaa, vaan muodon saa kukin yritys

---

²¹ Aalto-Setälä ym. 2004, s. 88

²² Sortti 2013, s. 86

valita itse näkemällään parhaalla tavalla. Toisaalta kirjallisen muodon käyttö on ehdottoman suositeltavaa ristiriitaisten tilanteiden ja näyttökysymysten takia.

Edellä käsiteltyjen yleisluontoisten säädösten lisäksi TTurvL sisältää paljon yksityiskohtaisia säädöksiä työpaikoilla esiintyvistä haitta- ja vaaratekijöistä sekä niiden torjuntatavoista, jotka työnantajan tulee ottaa tarkasti huomioon. Näitä ovat muun muassa TTurvL:n 5 luvussa sääntelemät työpaikan rakenteellinen ja toiminnallinen turvallisuus, kemiallisten, fyysisten ja biologisten tekijöiden huomioon ottaminen, koneiden, työvälineiden ja muiden laitteiden käyttö sekä työvälineiden käyttöönotto- ja määräaikaistarkastukset. Työnantajan tärkeisiin yleisiin velvollisuuksiin kuuluvat myös esimerkiksi ottaa huomioon erityisen vaarallinen työ, suorittaa työympäristön suunnittelu huolellisesti sekä työntekijälle annettava riittävä opastus ja ohjaus, joista kaikista säädetään TTurvL:ssa.

Jonkun tahon on yrityksen organisaatiossa aina johdettava työturvallisuutta suunnitelmallisesti, jatkuvasti, oma-aloitteisesti ja huolellisesti vastuuta pakenematta. Työnantajalla on velvollisuus oman alansa asiantuntijana olla selvillä tai tarvittaessa hankkia selvitystä kyseiselle toimialalle tai toiminnan luonteelle ominaisista vaara- ja vahinkotekijöistä sekä niiden torjunnasta ja poistavista keinoista.

2.3.4 Työnantajaa sitovat lainsäädäntöä alemmanasteiset säännökset

TTurvL:sta vieläkin yksityiskohtaisempia säännöksiä on esimerkiksi valtioneuvoston asetuksissa ja päätöksissä, joita on paljon. Näitä ovat muun muassa valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta yhteisellä rakennustyömaalla (205/2009), valtioneuvoston asetus räjäytys- ja louhintatyön turvallisuudesta (644/2011), jossa säädetään esimerkiksi räjäytystyön johtajan tehtävistä, valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista (577/2003), jossa säädetään esimerkiksi pukeutumistilojen, ovien, porttien ja ikkunoiden vaatimuksista työpaikalla. Valtioneuvoston päätöksistä mainittakoon merkittävänä valtioneuvoston päätös asbestityöstä (1380/1994), jonka tarkoituksena on asbestille altistumisen ja siitä johtuvien terveyshaittojen vähentäminen ja ehkäisy sekä valtioneuvoston päätös työympäristöstä aluksessa (417/1981).

Yksityiskohtaista sääntelyä löytyy siis eri työaloilta ja työpaikoilta runsaasti. Myös erityissääntely kuten laki eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta (26.11.2014/1016) eli laiteturvallisuuslaki sääntelee tarkasti muun muassa siitä, miten laitteiden tulee toimia ja mitä velvollisuuksia tuotteiden valmistajalla ja luovuttajalla on.

Lakia alemmanasteisia valtioneuvoston asetuksia, jotka määrittelevät erilaisten työpaikkojen käytännön tasolla noudatettavaa turvallisuustasoa, sovelletaan tärkeinä ja sitovina ratkaisuperusteina tuomioistuimien toiminnassa. Soveltaminen tapahtuu hieman samalla tavoin kuin tienpidossa urakoitsijoiden urakkasopimuksia sovellettaessa ratkaistaessa korvaushakemuksia tuottamuksellisesta tienpidosta. Yhtäläisyyksiä valtioneuvoston asetusten ja urakkasopimusten kesken ovat esimerkiksi niiden tiukka noudattaminen vastuun kannalta ja niiden yksityiskohtaisuus. Kuten jäljempänä tutkielmassa ilmenee KKO ratkaisuihinsa sivuuttaa usein urakkasopimukset ohjeenluonteisina, kun taas ELY-keskuksen korvauskäsittelijät noudattavat niitä erittäin tiukasti, joka luo ristiriitaisuuksia.

3 YRITYKSEN YMPÄRISTÖTOIMINTAPOLITIIKAT

3.1 Yhteiskuntavastuuohjelman merkitys yritykselle

Nykyisin vaaditaan, että kaikilla julkisesti toimivilla yrityksillä on yhteiskuntavastuuohjelma, johon sisältyy yhtenä tärkeimpänä osana ympäristötoimintapolitiikat. Yritykset saavat itse päättää laillisten keinojen puitteissa, miten ne järjestävät oman tehokkaan ympäristötoimintapolitiikkansa. Yhteiskuntavastuuohjelman tärkein tarkoitus tällä hetkellä on mielestäni se, että yritys toimii eettisesti ja moraalisesti oikein eikä niinkään oikeudellisesti tehokas ja sitova vaikutus.

Yritysten ympäristötoimintapolitiikat tulevat tehokkaaksi osaksi yrityksen yhteiskuntavastuuohjelmaa, kun pääsääntöisesti yrityksen johtoryhmä tai hallitus päättävät ja yhdistävät sen pysyväksi osaksi yhteiskuntavastuuohjelmaa. Lähtökohta on, että yrityksen ympäristövastuuseen liittyviä voimassaolevia lakeja, niiden alemmanasteisia säännöksiä ja ympäristöviranomaisten määräyksiä ja ympäristölupia noudatetaan ehdoitta niin vahingonkorvaus- kuin rikosvastuun mahdollisena seuraamuksena niiden rikkomisesta.

Jokaisen yrityksen ympäristötoimintapolitiikan tehokkuuden osalta jako suoriin ja epäsuoriin ympäristötekijöihin on tärkeää. Yritykset eivät usein itsenäisesti pysty kontrolloimaan epäsuoria ympäristötekijöitä, mutta pystyvät kontrolloimaan suoria ympäristötekijöitä. Suorilla ympäristötekijöillä tarkoitetaan esimerkiksi yrityksen tuottamia päästöjä ilmaan ja veteen, luonnonvarojen ja raaka-aineiden käyttöä sekä ympäristötoiminnan vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Epäsuorilla ympäristötekijöillä tarkoitetaan esimerkiksi yrityksen tuotteiden kuljetusta ja käyttöä sekä yritykselle työskentelevien urakoitsijoiden ja toimittajien ympäristönsuojelun tason ja käytäntöjen huomioimista.²³

Verrattuna yrityksiin, jotka eivät ole hyväksyneet ja ottaneet sitovaksi osaksi yrityksen yhteiskuntavastuuohjelmaan ympäristötoimintapolitiikkaa, jokainen julkinen tai yksityinen yritys, joka taas on yhteiskuntavastuuohjelman hyväksynyt, voi kohdata mahdollisissa ympäristövastuun tapauksissa vähemmän vakavia seurauksia sekä taloudellisesti edullisempia korvausseuraamuksia. Tämä helpottaa yrityksiä välttämään erilaisia kriisitilanteita kuten asiakkaiden menetyksiä, yrityksen maineen tahraantumista tai pahimmassa tapauksessa vahingonkorvausvastuun. Tämän takia on erittäin tärkeää, että yrityksellä olisi toimiva ja mahdollisimman yksityiskohtainen

---

²³ Suomen Standardisoimisliitto 2006, s. 26 - 27

ympäristötoimintapolitiikka kiinteänä osana yrityksen yhteiskuntavastuuohjelmaa. Jokaisella yrityksellä on velvollisuus tuntee ympäristöoikeutta laajasti, jotta yritys voi suunnitella ja toteuttaa ennustettavasti ympäristötavoitteitaan käytännössä ilman vakavaa vastuun vaaraa.

3.2 Ympäristöjohtaminen

Käsitteenä yrityksen ympäristöjohtaminen viittaa kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joilla yritys pyrkii vähentämään ympäristökuormitustaan eli yrityksen tuotantoprosessien ja tuotteiden aiheuttamaa ympäristön kuormitusta ja toisaalta vakuuttamaan sidosryhmät hyvästä ympäristöasioiden hoidosta nyt ja tulevaisuudessa.²⁴

Ympäristöjohtaminen on yrityksessä keskeisellä sijalla yrityksen vastuunjaon kannalta riskitilanteissa. Ympäristöjohtamisessa yrityksen ylimmän johdon tulisi ottaa huomioon ympäristöjohtamisprosessin rakenne, johon kuuluvat esimerkiksi ympäristönsuojelun nykytilan arviointi, ympäristötavoitteiden asettaminen, ympäristöstrategian muodostaminen, ympäristösuuntautuneet toiminnot ja ympäristökontrollijärjestelmä.²⁵ Nykytilan analyysillä kartoitetaan yrityksen tilanne ja tulevaisuuden näkökulmat, jolloin voidaan asettaa jokaiselle yritykselle sopivat ja optimaaliset tavoitteet. Ympäristöstrategian huolellinen luominen ja kehittäminen ovat johdolle yksi tärkeimmistä tehtävistä, koska toimivan strategian kautta voidaan yrityksen tulosta parantaa ja järkevällä tavalla ottaa strategia koko organisaation tasolla huomioon ilman suurempia epäselvyyksiä haitallisista ympäristövaikutuksista.

3.3 Ympäristöviranomaiset

Ympäristöviranomaisilla on useita tehtäviä ympäristön suojelemiseksi. Ympäristöministeriöllä on lähinnä tavoitteellisia tehtäviä, joiden tarkoitus on suojella ympäristöä kaikilta sitä vahingoittavilta vaikutuksilta. Se ei puutu yksittäisten ympäristöasioiden ratkaisemiseen. Pääosin ympäristöministeriön alaisuudessa toimiva Suomen ympäristökeskus (SYKE) edistää kestäväää kehitystä antamalla erilaista, monipuolista tietoa ja palvelua sekä aloitteita ja esityksiä. Muita

---

²⁴ Heiskanen 2004, s. 43

²⁵ Linnanen ym. 1994, s. 66

merkittäviä valtakunnallisia orgaaneja ovat esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön alaiset Metsähallitus ja Maanmittauslaitos. Laki metsähallituksesta (30.12.2004/1378) 2 §:n mukaan Metsähallituksen tehtäviin kuuluvat muun muassa luonnonvarojen ja muun omaisuuden hoito ja käyttö. Maanmittauslaitoksen tärkeimpiin tehtäviin kuuluvat esimerkiksi kiinteistötoimitusten tekeminen sekä kirjaamisasioista lainhuuto- ja kiinnitysasiat.

Useimmat ympäristölupasiat käsittelevät aluehallintovirastot. Alueellaan toimivat aluehallintovirastot huolehtivat myös ympäristöterveydenhuollosta tarjoten laadukkaita ympäristöterveyspalveluita. ELY-keskusten tehtävänä on alueellinen ympäristön tilan seuranta, ympäristönsuojelu, luonnonsuojelu, alueiden käytön ja rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito sekä vesivarojen käyttö ja hoito. Ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisia ympäristölupa-asioita hoitavat aluehallintovirastot ja valvontaa ELY-keskukset.²⁶

Kunnille kuuluvista ympäristötehtävistä on säädetty useissa eri laeissa. Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta (24.1.1986/64) 2 §:ssä säädetään kuntien ympäristönsuojelun valvomis- ja edistämisvelvollisuudesta. Kunnilla on siis omalla alueellaan merkittävä vaikutus ympäristön pilaantumisen estämisessä.

3.4 Yritystä velvoittava toiminta ja vapaaehtoinen ympäristötoiminta

Yritystä tiukasti velvoittava ympäristötoiminta ja vapaaehtoinen ympäristötoiminta sisältyvät yrityksen yhteiskuntavastuuohjelmaan ympäristövastuun osalta. Yritys asettaa toiminnalleen usein esimerkiksi ympäristötavoitteita, joita se tavoittelee pitkällä tai lyhyellä aikavälillä. Näiden ympäristökriteerien, jotka yritys itse määrittää, tulee olla kattavia, todennettavia ja toistettavia sekä julkisesti saatavilla.²⁷

Yleisiä ympäristökriteerejä ovat esimerkiksi fossiilisten hiilidioksidipäästöjen vähentäminen ja jätteiden kierrättäminen, niiden uudelleen käyttäminen sekä vähentäminen. Mitä merkittävämmästä uhasta yrityksen toiminnalla on ympäristölle sitä huolellisemmin ja tarkemmin ne tulee ottaa

---

²⁶ ELY-keskus 2013,

[http://www.ely-](http://www.ely-keskus.fi/web/ely/ymparisto)

[keskus.fi/web/ely/ymparisto](http://www.ely-keskus.fi/web/ely/ymparisto);jsessionid=B63BA5ABDCCEFF537520E77B167BD52B#.VBwj_Rbn-Fo

²⁷ Suomen Standardisoimisliitto 2006, s. 23

yhteiskuntavastuuohjelmassa huomioon. Esimerkiksi öljyvahingot voivat aiheuttaa vesistöille vakavaa vahinkoa aiheuttaen yritykselle suuria vahingonkorvauksia.

Velvoittava toiminta

Tiukasti velvoittavalla ympäristötoiminnalla tarkoitan yrityksen keinoja ottaa toiminnassaan huomioon voimassaoleva kansallinen ympäristölainsäädäntö ja Suomelle erityisesti merkittävä EU:n lainsäädäntö, jota ympäristövastuun osalta on Unionin tasolla tullut runsaasti useimmiten direktiivien tai asetusten muodossa. Myös paikallisviranomaisten vaatimuksia, yritysten hankkimia ympäristölupia, erilaisia hallinnollisia määräyksiä sekä sopimuksia ja sitoumuksia eri tahojen kanssa tulee noudattaa, jottei yritys joudu vahingonkorvausvastuuseen näiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä ja samalla aiheuttaa ympäristölle haitallisia seuraamuksia.

Vahingonkorvausvastuun kannalta merkityksellisintä ympäristölainsäädäntöä tarkastelen luvussa 3.6. Merkittävin ympäristölupamenettelyjä säätävä laki on ympäristönsuojelulaki (YSL 4.2.2000/86). YSL:ssä säädetään kattavasti ympäristöluvan myöntämisen ehdoista ja YSL sisältää muun muassa kattavan luvanvaraisten toimintojen hankeuuttelun niistä tilanteista ja toiminnoista, joihin toiminnanharjoittajalla on oltava ympäristölupa. YSL pyrkii ennaltaehkäisemään ympäristövahinkoja esimerkiksi ympäristölupamenettelyn voimin.

Yrityksillä on selvilläolovelvollisuus toimintansa ympäristövaikutuksista ja yleinen ympäristön pilaantumisen torjuntavelvollisuus. Nämä velvollisuudet koskevat toiminnanharjoittajaa riippumatta siitä kuuluuko toiminta YSL:n mukaisen lupamenettelyn piiriin.²⁸ Näin ollen toiminnanharjoittaja joutuu vahingonkorvausvastuuseen, vaikka toimisi ympäristöluvan mukaisesti, jos toiminta vahingoittaa ympäristöä. Luonnollisesti yrityksen tulee myös kunnioittaa ja olla rikkomatta solmimiaan ympäristösopimuksia ja sitoumuksia.

Vapaaehtoinen toiminta

Vapaaehtoisilla toimintatavoilla yritys pyrkii yleisen edun nimissä ja oman yrityskuvan parantamiseksi mahdollisimman ympäristöystävälliseen toimintaan, jolla on myös yritykselle paljon positiivisia vaikutuksia; sidosryhmien ja asiakkaiden vakuuttaminen siitä, että yritys sitoutuu noudattamaan ympäristövastuuta huolellisesti, suhteiden ylläpitäminen ja parantaminen sekä oman

---

²⁸ Koivisto 2011, s. 35

yrityskuvan kiillottaminen. Laillisilla toimintatavoilla tarkoitan yrityksen ottavan huomioon myös eilakisäätteiset ohjeet esimerkiksi ympäristönsuojelu- ja luonnonsuojelujärjestöiltä, erilaiset ympäristömerkinnät, omat ympäristötavoitteet ja vapaaehtoiset ympäristöohjelmat. Myös yrityksen vahingonkorvausvastuun kannalta kattava ympäristövastuuohjelma yhteiskuntavastuuohjelman ympäristötoimintapolitiikkaosion sisältönä takaa selkeän ja ymmärrettävän vastuunjaon yrityksen organisaation sisällä, kun kaikki henkilöt yrityksen johdosta työntekijöihin ovat tietoisia ympäristöön liittyvistä vastuistaan.

Ympäristönhallintajärjestelmät

Eettisiin, moraalisiin ja laillisiin ympäristötoimintoihin liittyvät läheisesti erilaiset ympäristönhallintajärjestelmät. Ympäristönhallintajärjestelmillä ennaltaehkäistään ympäristölle haitallisia onnettomuuksia ja muita vahinkoja. Näistä ISO -14001 antaa yrityksen itse määrittää omat ympäristötavoitteet, ympäristötoimintapolitiikkansa ja keinot sekä aikataulut niiden saavuttamiselle.²⁹ Tämän kaiken ympäristötoiminnan tulee tapahtua erityisesti voimassaolevan lainsäädännön raameissa. EMAS (the Eco-Management and Audit Scheme) on toinen merkittävä ympäristönhallintajärjestelmä, jonka erottaa ISO -14001 järjestelmästä yrityksen pakollinen julkinen raportointi ympäristöasioistaan.

3.5 Konkreettista ympäristötoimintapolitiikkaa

UPM ja Outokumpu ovat pörssiyhtiöitä, joille on niiden yritystoiminnan luonteen takia erittäin tärkeää ottaa ympäristöasiat huomioon yhteiskuntavastuuohjelmassaan ja oikeastaan kaikessa yritystoiminnassa. Pörssiyhtiöillä on jatkuva tiedonantovelvollisuus, joka tarkoittaa ympäristövastuun kannalta esimerkiksi sitä, että pörssiyhtiöiden tulee jatkuvasti ilmoittaa ympäristöön liittyvistä merkittävistä päätöksistä tai yritykseen suoraan vaikuttavista tuomioistuinten ratkaisuista, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti yrityksen pörssikurssiin.

Voimassaolevan ympäristölainsäädännön noudattamiseen sitoutuminen on kaikista olennaisinta näiden yritysten ympäristötoiminnassa. Outokumpu seuraa jatkuvasti ja arvioi lakialoitteita ja niiden mahdollisia vaikutuksia yrityksen ympäristötoimintaan.³⁰ UPM:n kaikkien yksiköiden on

---

²⁹ Koivisto 2011, s. 128

³⁰ Outokumpu 2012, Annual Report

harjoitettava toimintaansa vähintään lakisääteisten vaatimusten, toimintaohjeiden ja muiden ohjeiden mukaisesti ja toteutettava ympäristöasioissa parhaita käytäntöjä koko yhtiössä.³¹

Suurin osa Outokummun tuotantolaitoksista ja UPM:n kaikki tehtaot on sertifioitu ISO 14001-ympäristöstandardin mukaisesti. UPM on sitoutunut myös EMAS -järjestelmään, johon kuuluu pakollinen vuosittainen ympäristöselonteko toisin kuin ISO 14001 -standardissa. Molemmat yhtiöt pitävät kestävästä kehityksestä tärkeänä ja sitoutuvat valmistamaan ympäristöystävällisiä ja turvallisia tuotteita sekä keskeisenä pitkän aikavälin ympäristötavoitteena on ilmapäästöjen vähentäminen.

Ympäristövastuun osalta UPM:n tehtaiden ympäristöpäälliköt tai johdon nimeämät vastuhenkilöt toimivat asiantuntijoina ja huolehtivat käytännön seikoista sekä ympäristöasioiden kehittämisestä, koordinoinnista ja raportoinnista. UPM:n ympäristö- ja vastuullisuusjohtaja vastaa koko konsernin ympäristöasioista.³² Outokummun jokaisessa toimipaikassa on koko- tai osa-aikaiset ympäristöpäälliköt, ympäristöasiantuntijat tai yhteyshenkilöt.³³ Kuitenkin vastuutahojen esittelemisen on molempien pörssiyhtiöiden ohjelmissa jäänyt melko näkymättömäksi ja rajalliseksi ympäristövastuun osalta.

3.6 Vastuu ympäristövahingosta

Ympäristön erilaisesta turmelemisesta tai pilaamisesta seuraavan vahingonkorvausvastuun säädökset ovat hajanaisesti ja epäyhtenäisesti ripoteltu eri lakeihin. Yrityksen vahingonkorvausvastuun ja ympäristövastuun kannalta merkittävin säädös kansallisessa lainsäädännössä on laki ympäristövahinkojen korvaamisesta (YVL 19.8.1994/737), joka syrjäyttää VahL:n. Kuitenkin VahL:a sovelletaan täydentävänä YVL:n rinnalla, jos YVL:ssä ei toisin säädetä, joten esimerkiksi VahL:n isännänvastuusäännöksiä työnantajaan työntekijän tuottamuksellisesta toiminnasta sovelletaan ympäristövahinkoihin.

YVL:n mukaan ympäristövahinko tarkoittaa veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta, erilaisesta immissiohaitoista kuten melusta tai tärinästä taikka muusta vastaavasta häiriöstä syntyvää vahinkoa ympäristölle. Ympäristövahingon tulee siis aiheuttaa konkreettista haittaa ympäristölle.

---

³¹ UPM 2013, s. 36

³² UPM 2013, s. 16

³³ Outokumpu 2014,

<http://www.outokumpu.com/fi/vastuullisuus/vastuullinen-toiminta/ehsq-johtaminen/Sivut/default.aspx>

Ympäristövahinkoina korvataan siten esimerkiksi jatkuvien tai tilapäisten saastepäästöjen aiheuttamat ympäristömuutokset eikä merkitystä ole sillä, onko päästö toiminnalle luonteenomainen vai onnettomuudesta johtuva.³⁴

Erityislainsäädäntö, kuten esimerkiksi vaarallisten aineiden kuljetuslainsäädäntö, syrjäyttää YVL:n säädökset omaan soveltamisalaan kuuluvissa ympäristövahinkotapauksissa. YVL:ssä säädetään jo aiheutuneiden ympäristövahinkojen korvaamisesta vahingonkärsijöille, jonka tarkoitus on pääasiassa luoda parempaa oikeussuojaa vahingonkärsijöille, mutta myös ennaltaehkäistä ympäristövahinkojen syntymistä niiden jälkikäteisen vahingonkorvausvastuun rinnalla. Yritysten ollessa tietoisia omasta ympäristöä vahingoittavasta toiminnasta seuraavasta ympäristövastuusta, ottavat yritykset tarkemmin huomioon ympäristönäkökohdat toiminnassaan ja yhteiskuntavastuuohjelmissaan.

Myös YSL:ssä säädetään korvausvelvollisuudesta YSL:n mukaisissa ympäristövahingoissa, jotka liittyvät läheisesti ympäristöluvan ehtojen laiminlyömisestä liittyviin korvauksiin sekä korvauksiin pilaantuneen maaperän tai pohjaveden puhdistamisesta. Poikkeuksen tekee vesien pilaantumista koskevat vahingot, joissa vahingon korvaamiseen sovelletaan lisäksi YSL:a siten kuin 13 luvussa säädetään. Puhdistamisvelvollisuutta voisi verrata vahingonkorvaukseen, koska pilaantuneen ympäristön puhdistamisesta vastuussa oleva joutuu maksamaan näistä toimenpiteistä johtuvat korvaukset puhdistamisen jo suorittaneelle vahingonkärsijälle.

Kaikki YVL:n soveltamisalaan kuuluva ympäristövahinkojen vahingonkorvausvastuu perustuu ankaralle vastuulle. Hallituksen esityksessä 165/1992 perustellaan ankaran vastuun ulottamista ympäristövahinkoihin: ympäristövahingot aiheutuvat pääasiallisesti teollisesta tai siihen verrattavasta toiminnasta, jonka harjoittamiseen liittyy usein mahdollisuus ympäristövahinkojen syntymiseen. Ankaran vastuun periaate tulisikin ulottaa koskemaan yleisesti ympäristövahinkoja aiheuttavaa toimintaa. Jos ankara vastuu rajattaisiin vain joihinkin ympäristövahinkoja aiheuttaviin toimintoihin, esimerkiksi elinkeinotoimintaan ja julkisyhteisöjen vastaaviin toimintoihin, vastuu supistuisi merkittävästi nykyisestä.³⁵ Näin ollen toiminnanharjoittaja vastaa aiheuttamastaan ympäristövahingosta jopa siinä tapauksessa, että toiminta on ollut täysin ympäristöluvan mukaista.³⁶

Näyttövaikeuksien takia vahingonkärsijälle riittää todennäköisen syy-yhteyden näyttäminen toiminnan ja vahingon välillä. Tämä on selkeä etu vahingonkärsijän oikeussuojalle, koska normaalisti

---

³⁴ Hemmo 2005, s. 251 - 252

³⁵ HE 165/1992

³⁶ Koivisto 2011, s. 112

vaaditaan täyttä näyttöä VahL:n mukaan. Lain esitöiden mukaan todennäköisyys merkitsee matemaattisesti ilmaistuna selvästi yli 50 prosentin suuruista varmuutta.³⁷

YVL:iin on otettu mielenkiintoinen erityissäädös, jota voi verrata vahingonkorvaukseen vahingontorjunta- ja ennallistamiskustannusten osalta, koska usein ympäristövahingon vaikutukset ulottuvat muihinkin kuin välittömästi ympäristövahingosta kärsineeseen. Myös näiden erityiskustannusten määrä on usein huomattava. Vahingonkärsijälle tai viranomaiselle on maksettava takaisin kustannukset ympäristövahingon uhan torjumisesta tai vahingoittuneen ympäristön ennalleen palauttamisesta tai kustannukset selvityksistä, jotka ovat olleet välttämättömiä torjuntatoimenpiteen tai ennalleen palauttamisen suorittamiseksi.³⁸

---

³⁷ HE 165/1992

³⁸ Hemmo 2005, s. 254

4 TIENPIDON JA TYÖTURVALLISUUDEN VAHINGONKORVAUSVASTUU SEKÄ RIKOSVASTUUSTA TYÖTURVALLISUUDEN NÄKÖKULMASTA

4.1 Tienpidon vahingonkorvausvastuu

4.1.1 Tuottamusvastuu

Jotta huolimattomasta tienpidosta johtuva vahinko voi ylipäänsä tulla korvatuksi, tulee myös yleisten vahingonkorvausoikeuden sääntöjen täyttyä. Näistä tärkeimpänä on tuottamus. VahL 2:1.1 mukaan:

Joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen, jollei siitä, mitä tässä laissa säädetään, muuta johdu.

Mitä tuottamus tarkoittaa, ei ole sen tarkemmin VahL:ssa säädetty. Lähtökohtainen tarkastelutapa perustuu normiperusteiseen arviointiin: toiminta voi olla tuottamuksellista, jos se on lain pykälän tai alemman asteisen säännöksen vastaista tai esimerkiksi alan toimintaohjeiden vastaista. Valtion ja urakoitsijoiden tulee pitää MTL 33 §:n mukaisesti kaikki Suomen tiet liikennettä tyydyttävässä kunnossa ja urakoitsijoiden täytyy myös noudattaa urakkasopimusten ehtoja.

Menettelyn toteaminen tuottamukselliseksi merkitsee kannanottoa, jonka mukaan arvioinnin kohteena olevan henkilön olisi tullut toimia toisin tai pidättäytyä kokonaan toiminnasta ottaen huomioon ennalta-arvattava vahinkoriski.³⁹ Tällöin tuottamusstandardi mukautetaan kulloiseenkin tilanteeseen ja toimijaryhmään eikä esimerkiksi huolellisen henkilön tai keskivertoihmisen menettelytapojen perusteella. Tämä tarkoittaa riskiperusteista arviointitapaa. Toiminnan luonne, tapauksessa vallinneet erityisolosuhteet sekä toimijalla olleet tapaukseen liittyvät erityiset tiedot ja taidot vaikuttavat muun muassa siihen, oliko vahinko ennakoitava ja mitkä olivat mahdollisuudet välttää vahinko.⁴⁰

Riskiperusteinen tarkastelu sopii useisiin esimerkkitalanteisiin maanteiden tienpidossa. Urakoitsija on alansa ammattilainen, jonka tulee tietää, miten tiet pidetään kunnossa. Kuitenkin urakoitsija voi jättää tekemättä kalliita päällysteen paikkauksia ja luottaa siihen, että päällysteohjelmassa oleva tie tullaan päällystämään kokonaan uusiksi kahden kuukauden kuluttua valtion rahoista. Näin urakoitsija ottaa

---

³⁹ Hemmo 2005, s. 27

⁴⁰ Hahto 2008, s. 75

riskin, ettei kukaan aja myöhemmin päällystevaurioon ja vahingoita huonokuntoisen päällysteen takia ajoneuvoaan.

Mielityinen esittää neljä vahingonkorvausperiaatetta, joista liiallisen riskin kantamisperiaate vastaa hyvin tienpidolle asetettuja vaatimuksia: henkilön, joka on vaarantanut liikaa toisen perusoikeuksia, on korvattava tälle liiallisen riskin toteutuessa aiheutunut vahinko.⁴¹ Liikenneonnettomuudet ja liukastumiset aiheuttavat myös vakavia henkilövahinkoja, joten tienpitäjän olisi jatkuvasti ja parhaalla mahdollisella tavalla ennakoiden pidettävä maantiet ja kevyen liikenteen väylät laatuvaatimusten mukaisessa kunnossa ilman pienintäkään riskinottoa. Liiallisen riskin kantamisperiaatteen mukaan on perusteltua, että toimintaa ei pidetä tuottamuksellisena, jos kunnossapitäjä ei ole voinut tietää väylän huonosta kunnosta: tämän kriteerin hylkääminen merkitsisi, että esimerkiksi talviaikaan olisi velvoitteena tiestön jatkuvaan hiekoittamiseen ja höyläämiseen ym. toimenpiteisiin. Tällaiset jatkuvat varotoimet olisivat taloudellisesti katsoen mahdottomat.⁴²

VahL:n tuottamusperiaatteesta johtuen pelkkä tien huono kunto ei vielä aikaansaa vastuuta tienpitäjälle, vaan lisäedellytyksenä on, että tienhoito on tehty virheellisesti tai huolimattomasti tai jotain tavanomaiseen tienhoitoon kuuluvia tehtäviä on kokonaan tai osittain jätetty tekemättä.⁴³ Vahingon aiheuttajan korvausvastuu perustuu teon moitittavuuteen eli siihen, että vahingon aiheuttaneen menettelyn olisi pitänyt olla toisenlaista.⁴⁴

4.1.2 Syy-yhteys

VahL:ssa ei ole säännelty syy-yhteydestä, vaan kysymys siitä, onko vahinkoteon ja itse vahingon välillä riittävä oikeudellinen yhteys on jäänyt oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden varaan. Ellei minkäänlaista syy-yhteyttä vahingon ja korvausvelvollisuuteen johtavan perusteen (teon, laiminlyönnin, toiminnan tai muun sellaisen) välillä ole, ei korvausvastuuta voi syntyä.⁴⁵

Riittävää syy-yhteyttä tarkastellaan normaaliin elämäkokemukseen perustuvalla ajatuskokeella siten, että verrataan hypoteettista ja todellista tapahtumainkulkua keskenään: tapahtuu odottamaton muutos, jota ilman vahinkoa ei olisi tapahtunut. Tämä muutos johtuu joko vahingonaiheuttajan teosta tai tekemättä jättämisestä eli laiminlyönnistä. Jotta maanteiden tienpidossa voi korvausvastuun

---

⁴¹ Mielityinen 2006, s. 298

⁴² Mielityinen 2006, s. 358

⁴³ Myllylä – Martiskainen 2007, s. 10

⁴⁴ Hahto 2008, s. 60

⁴⁵ Ståhlberg - Karhu 2013, s. 346

perustaa esimerkiksi myöhästyneeseen tien tarkastukseen, tulee vahinkotapahtuman ja tien tarkastamisen laiminlyönnin olla ajallisesti syy-yhteydessä.

4.1.3 Korostunut huolellisuusvelvollisuus ja ankara vastuu

Korostunut huolellisuusvelvollisuus

Korostuneen huolellisuusvelvollisuuden alle sijoitetut tilanteet ovat sellaisia, joissa huolellisuusvelvoite edellyttää tietyn turvallisuustason saavuttamista. Vaatimustason alittaminen tarkoittaa, että vastuullinen on laiminlyönyt velvoitteensa, mikä on tuottamuksellista. Kun tienkäyttäjä lähettää korvaushakemuksen, hänen tulee näyttää toteen kärsimänsä vahinko, vastuun perusteet ja vahingon määrä.⁴⁶ Todistustaakka on tällöin siis tienkäyttäjällä.

Oikeuskäytännön kautta on kuitenkin muodostunut tienpidolle korostunut huolellisuusvelvollisuus, joka vaikuttaa jo ankaralta vastuulta. Näin näyttäisi olevan erityisesti jalankulkijoiden liukastumisissa eli kevyen liikenteen väylien liukkauden torjunnassa enemmän kuin moottoriajoneuvoliikenteessä. Tällöin urakoitsijalle ja valtiolle syntyy käännetty todistustaakka, joten urakoitsijan ja valtion tulee näyttää korvausvastuulta välttyäkseen, että tien kunnossapito on hoidettu huolellisesti ja tie on ollut liikennettä tyydyttävässä kunnossa. Vaikka urakoitsija pystyy näyttämään, että on toiminut urakkasopimusten mukaisesti ja muutenkin huolellisesti, on tuomioistuim useasti kuitenkin katsonut tienpitäjän vastuulliseksi korvauksiin.

Ankara vastuu

Vastuuperusteista vieläkin pidemmälle kuin korostunut huolellisuusvelvoite menee ankara vastuu (kutsutaan myös objektiiviseksi vastuuksi tai tuottamuksesta riippumattomaksi vastuuksi). Tällä tarkoitetaan sitä, että vahingonkorvausvelvollisuus syntyy henkilölle aina tämän huolellisesta tai virheettömästä toiminnasta huolimatta. Yhteistä ankaran vastuun säännöstoille on ainoastaan se, että toiminnot sisältävät poikkeuksellisen riskin – useimmiten henkilövahinkoriskin. Yleensä kysymys on toiminnasta, jossa vahingonkärsijöiden on vaikea välttää vahinkoa ja vahingonaiheuttaja tavoittelee

---

⁴⁶ Saarnilehto 2007, s. 25

taloudellista hyötyä. Toiminta voi olla myös sellaista, jossa riskin poikkeuksellisuus perustuu mahdollisen vahingon suuruuteen ja laajuuteen kuten ympäristövahingossa.⁴⁷

Sekä voimassaolevaan lainsäädäntöön että oikeuskäytännön kautta on syntynyt ankaran vastuun alaan kuuluvia tilanteita, jolloin vahingonkorvauksia on maksettu ilman tuottamusta. Tämä erityislainsäädäntö syrjäyttää VahL:n säännökset. Esimerkiksi TLL:ssä eikä muussakaan maanteiden tienpitoon kuuluvassa erityislainsäädännössä ei ole erikseen säädetty ankarasta vastuusta, joten maanteiden tienpidon kannalta ankara vastuu on syntynyt oikeuskäytännössä ilman kirjoitetun lain tukea. Myös muita KKO:n ratkaisuja, joissa on linjattu ankaraa vastuuta, löytyy varsin runsaasti.

Työturvallisuus

Työturvallisuuteen liittyvissä vahingoissa on oikeuskäytännössä muodostunut ankara vastuu työnantajalle varsinkin työn erityisvaarallisuuden takia esimerkiksi räjäytystyötä harjoittavalle (KKO 1963 II 93). Myös työkoneiden tai työlaitteiden erilaisista häiriöistä johtuvista vahingoista on oikeuskäytännössä seurannut ankara vastuu. KKO 1991:156 ratkaisussa KKO kumosi hovioikeuden ratkaisun tapauksessa, jossa työntekijä loukkaantui pahasti ajoneuvonosturin kaatuessa ja osuessa hänen päähänsä. Koneen omistaja tuomittiin ankaran vastuun perusteella suuriin vahingonkorvauksiin, vaikka konetta ei pidetty erityisen vaarallisena. Kuitenkin yhtiö eli koneen omistaja oli ankarassa vastuussa vahingosta, koska kone ei ollut tapaturmien ehkäisemiseksi rakenteltaan tarkoituksenmukainen ja vahinko oli johtunut koneen rakenneviasta. Eri mieltä olevat oikeusneuvokset eivät pitäneet koneen rakennevikaa sellaisena, jonka yhtiön olisi tullut havaita tai tietää ennen onnettomuutta. Enemmistö katsoi kuitenkin, että rakennevika olisi pitänyt tunnistaa, tietää ja korjata tuottamuksesta riippumatta.

4.1.4 Vahingonkärsijän myötävaikutus

Tienkäyttäjän tulee olla varovainen liikenteessä ja pyrkiä rajoittamaan vahingon aiheuttamaa määrää. TLL sääntelee tienkäyttäjältä edellytettävää, lain vaatimaa huolellista ajokäyttäytymistä liikenteessä. Etukäteinen myötävaikutus tarkoittaa vahingonkärsijän toimintaa ennen vahingon tapahtumista ja sen aikana.

---

⁴⁷ Ståhlberg – Karhu 2013, s. 143

Jälkikäteinen myötävaikutus, jota kutsutaan myös passiivisuudeksi vahingon torjunnassa, tarkoittaa sitä, että vahingonkärsijällä on velvollisuus rajoittaa ja torjua vahinkoa.⁴⁸ Näin ollen vahingon määrä kasvaa ja se ei liity niinkään itse vahinkotapahtumaan, vaan vahingon rajoittamiseen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vahingoittunut ajoneuvo tulisi korjauttaa heti vahinkotapahtuman jälkeen ennen vahingon laajenemista. Usein näin tapahtuukin pakosta, kun rikkinäisellä ajoneuvolla ei pysty enää ajamaan ja ajoneuvo hinataan pois.

Liikenteessä merkityksellistä on etenkin vahingonkärsijän tuottamuksellinen menettely ja tietoinen riskinotto.⁴⁹ Tietoinen riskinotto ja vaaraan antautuminen ilmenee esimerkiksi ajoneuvon kuljettajan ottaessa riskin ja ajaessa havaitsemansa tulvavesialueen läpi. Riskin otosta johtuen vesi rikkoo ajoneuvon moottorin. Näitä vahinkoja ei käytännössä koskaan korvata.

Jos kuitenkin korvaushakemus hyväksytään, korvausta alennetaan usein 50 %. Näin voi olla, kun tienkäyttäjä ajaa maantiellä olevaan päällystevaurioon varoitusmerkeistä huolimatta ja sekä tienkäyttäjä että urakoitsija ovat tehneet vaadittavat toimenpiteet vahingon välttämiseksi, jolloin vahingonkorvaus voidaan tilannekohtaisesti puolittaa.

4.1.5 Mitä vahinkoja korvataan

Vahinkoluokittelun pääperusteena on vahingon ilmeneminen joko henkilössä (hänen terveyden- tai mielentilassaan), esineessä tai varallisuusasemassa.⁵⁰ Maanteiden tuottamuksellisesta kunnossapidosta johtuvasta vahingosta korvataan VahL:n 5:2:ssä mainitut henkilövahingot sekä VahL:n 5:5:ssä tarkoitettu esinevahinko. Ajoneuvon rikkoutumisesta seurannutta kärsimystä tai mielipahaa ei korvata, vaikka ajoneuvolla olisi suuri henkilökohtainen merkitys vahingonkärsijälle.

Henkilövahinkojen korvaaminen on harvinaisempaa kuin esinevahinkojen, mutta etenkin liukastumisvahingoissa tulevat korvatuksi loukkaantumisen vakavuuden mukaisesti sairaanhoitokustannukset, ansionmenetykset, tilapäinen haitta ja pysyvä haitta. Esinevahinkoja ovat useimmiten ajoneuvon renkaat ja vanteet, joista korvataan korjauskustannukset vain alkuperäisiä kuitteja vastaan. Jos ajoneuvo tuhoutuu kokonaan, korvausta maksetaan huomioiden ajoneuvon käyttöikä ja sen vahinkohetken markkina-arvo.

---

⁴⁸ Ståhlberg – Karhu 2013, s. 464

⁴⁹ Hemmo 2005, s. 207

⁵⁰ Ståhlberg – Karhu 2013, s. 276

Vahingonkorvauksessa noudatetaan täyden korvauksen periaatetta: korvausta on suoritettava niin suuri määrä, että vahingonkärsijä korvauksen johdosta pääsee asemaan, jossa hän olisi, ellei vahinkotapahtumaa olisi sattunut. Toisaalta vahingonkärsijä ei saa hyötyä vahingon johdosta (ns. rikastumiskielto).⁵¹

Taloudellinen ja nopea korvausselvittely edellyttää, että osapuolet voivat päästä yksimielisyyteen harkinnanvaraisista korvausmääristä. Tällä perusteella on syntynyt Liikennevahinkolautakunnan suositus kivun ja säryn sekä muun tilapäisen haitan korvaamisnormistoksi. Se pohjautuu erilaisten vammojen luokitteluun ja kutakin vammaryhmää varten esitettyyn korvaussuositukseen.⁵² Vahingon rahallista määrää laskettaessa sovelletaan käytännössä Liikennevahinkolautakunnan suosituksia. Liikennevahinkolautakunnan suositusten ohella myös Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksia korvausten määristä noudatetaan erilaisten vammaluokitusten mukaisesti.

4.2 Työturvallisuusvelvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä johtuva vahingonkorvaus

4.2.1 Erityispiirteitä

Työnantajan rikkomusperusteinen vahingonkorvausvastuu määräytyy lähtökohtaisesti VahL 2:1.1 säättämän tuottamuksen eli vaadittavan huolellisuuden laiminlyönnin mukaan ja tuottamusta arvioidaan työturvallisuusasioissa eri työaloilla vallitsevien velvoittavien työturvallisuusmääräysten mukaisesti. Lähtökohta on, että työnantajan tulee korvata kaikki huolimattomuudellaan työntekijälle työssä tai ulkopuolisille aiheutuvat vaara- ja vahinkotapaukset.

Korvausriskin hallitsemiseksi työnantajan on syytä olla perillä lakisääteisten työturvallisuusvelvoitteiden perussäännöistä samoin kuin omaa alansa ja työpaikalla käytettävien työvälineiden ja työmenetelmien valtioneuvoston asetusten ja päätösten sisällöstä.⁵³ TTurvL:n perusteellinen tunteminen ja oikeanlainen soveltaminen on työturvallisuuden kannalta työpaikalla kaiken perusta.

---

⁵¹ Ståhlberg - Karhu 2013, s. 397

⁵² Ståhlberg - Karhu 2013, s. 412

⁵³ Aalto-Setälä ym. 2004, s. 84

Varsinaisella vahingonkorvauksella voi olla melko vähäinen merkitys työntekijöille aiheutuvien henkilövahinkojen kohdalla pakollisen tapaturmavakuutusjärjestelmän tuottaman korvausturvan takia, mutta eräissä tapauksissa vahingonkorvauksen täydentävä vaikutus tulee esille. Esimerkiksi kipua, särkyä, tilapäistä haittaa ja kärsimystä ei korvata tapaturmavakuutuslain (TapVakL 20.8.1948/608) perusteella lainkaan.⁵⁴ VahL täydentää TapVakL:a niiden vahingonkorvausten osalta, jotka jäävät pakollisen tapaturmavakuutuksen ulkopuolelle.

Vaikka rikkomus- ja sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu ovat suurin osin päällekkäiset, on tärkeää erottaa TSL 12:1:n mukaisesti säädetty työnantajan ja työntekijän solmiman työsopimuksen perusteella aktualisoituva vahingonkorvausvelvollisuus VahL:ssa säädetystä. Vahingonkorvausvastuun keskipisteenä on tällöin itse työsopimuksessa sovitut tehtävät ja velvollisuudet ja muut työsopimuksen ehdot.

Etuna sopimusperusteisessa vahingonkorvausvastuussa työntekijän kannalta on työnantajalle kuuluva käännetty todistustaakka tarvittavan huolellisuuden näyttämisestä. Työntekijän asemaa helpottavaa on myös se, ettei laiminlyönteihin syyllistyneitä henkilöitä ole tarpeen yksilöidä ja osoittaa työnantajan organisaatiosta eli kyseessä on ns. anonymi tuottamus.⁵⁵

4.2.2 Isännänvastuu

Työnantajan ja työntekijän työsuhteeseen perustuva vahingonkorvausvastuun jako ei ole VahL:ssa yksinkertaisesti pelkästään tuottamukseen perustuvaa. Työnantajan vastuu työntekijän aiheuttamasta vahingosta työnantajan omasta tuottamuksesta riippumatta, eli isännänvastuu, on oleellinen tekijä näiden molempien tahojen vahingonkorvausvastuun kannalta.

Myös yritys oikeushenkilönä voidaan rinnastaa työnantajaan, kun oikeushenkilön puolesta toimiva orgaani kuten esimerkiksi yrityksen hallitus katsotaan vahingonkorvausvelvolliseksi. Käytännössä, sillä joutuuko oikeushenkilö vastuuseen lähipiiriinsä kuuluvan henkilön teosta isännänvastuun vai orgaaniasemasta seuraavan samastuksen perusteella, ei ole merkitystä.⁵⁶ Kyseessä voi siis olla anonymi tuottamus. Tällöin vahinkotapahtuma osoittaa, että joku organisaatioon kuuluva on

---

⁵⁴ Hemmo 2005, s. 265 ja s. 278

⁵⁵ Saloheimo 2006, s. 212

⁵⁶ Hemmo 2005, s. 63

syyllystynyt tuottamukseen, mutta syyllistä henkilöä tai syyllisiä henkilöitä ei voida tai edes tarvitse yksilöidä.⁵⁷

TSL:n säädökset pyrkivät suojaamaan työntekijää niiden työnantajaa koskevan pakottavuuden takia. Sama idea on VahL:n isännänvastuun kohdalla, joka on säädetty esimerkiksi sen takia, että työnantajalla on paremmat taloudelliset resurssit maksaa vahingonkorvaukset omaan lukuunsa johdon ja valvonnan alla työskentelevän työntekijän sijasta.

Isännänvastuusta säättää siis VahL 3:1.1, jonka mukaan työnantaja on ensisijaisesti velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssä aiheuttaa. Vahingonkorvausvastuu toisen henkilön aiheuttamasta vahingosta on poikkeus pääsääntöön eli siihen, että jokainen henkilö vastaa aiheuttamastaan vahingosta henkilökohtaisesti. Työntekijän korvausvastuu on siis toissijaista työnantajaan nähden. Isännänvastuuta voi tietyllä tapaa kutsua myös ankaraksi vastuuksi, koska työnantajalla ei välttämättä ole ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia vaikuttaa työntekijän tuottamukselliseen toimintaan, jonka johdosta vahinko on aiheutunut.

Kuitenkin isännänvastuuta kaventaa VahL:n 4 luvun mukaiset rajoitukset, mutta korvausvastuu pysyy edelleen työnantajalla. VahL 4:1 säättää, että vahingosta, jonka työntekijä työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa, hän on velvollinen korvaamaan määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon esimerkiksi vahingon suuruus ja vahingon aiheuttajan asema. Korvausmäärän kohtuullisuutta ja esimerkkilistassa huomioon otettavia asioita ovat esimerkiksi työntekijän asiantuntemus ja kokemus omasta työstä sekä tuottamuksellisen toiminnan aiheuttama vahingon määrä. Tahallisesti aiheutetusta vahingosta työntekijä on ensisijaisesti korvausvastuussa, mutta lievistä tuottamuksesta työntekijälle ei seuraa korvausvastuuta koskaan. Rajanvetoa lievän tuottamuksen ja normaalin tuottamuksen välillä voi olla lähes mahdoton tehdä useissa vahinkoon johtaneissa tapauksissa.

Edellä säädetyn mukaisesti usein selkeästi työntekijän tuottamuksellisesta teosta tai laiminlyönnistä seuraa työnantajan korvausmäärän sovittelu ja näin ollen seurauksena korvaussumman kohtuullistaminen. Työntekijän lievä tuottamus ei siis muodosta korvausvastuuta työntekijälle, mutta työntekijän tahallisesti aiheutettu vahinko voi kokonaan poistaa työnantajan korvausvastuun. Esimerkiksi ratkaisujen KKO 2009:32 ja KKO 2012:105 perusteluissa KKO on korostanut linjausta siitä, että tahallisuus luo työntekijälle ensisijaisen vahingonkorvausvastuun.

---

⁵⁷ Ståhlberg – Karhu 2013, s. 112

4.2.3 Kanavointisäännös

VahL 6:2 on läheisessä yhteydessä VahL 4:1:n kanssa. VahL 6:2 säätelee tilanteesta, jossa sekä työntekijä että työnantaja ovat molemmat yhteisesti korvausvastuussa samasta vahinkotapahtumasta:

Milloin vahinko on kahden tai useamman aiheuttama taikka he muuten ovat velvolliset korvaamaan saman vahingon, vastaavat he yhteisvastuullisesti. Se, jota ei ole tuomittu maksamaan täyttä korvausta, vastaa kuitenkin vain tuomitusta määrästä ja se, joka on vastuussa 4 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan, vain siitä määrästä, jota ei voida saada vahingosta 3 luvun mukaan vastuussa olevalta.

Tämän kanavointisäännöksen mukaisesti työntekijä vastaa vain siitä korvauksen määrästä, jota ei ole saatu työnantajalta. Myös työnantajan varattomuus esimerkiksi heikon maksukyvyn takia poistaa työnantajan korvausvastuun nimenomaan siihen määrään saakka, jota työnantaja ei heikon taloudellisen tilanteen esimerkiksi konkurssin takia pysty maksamaan.

Työntekijän saama kanavointietu käsittää ainoastaan sen, että hän ei ole ensisijainen korvausvelvollinen vahingonkärsijää vastaan. Työnantaja voi halutessaan esittää työntekijää kohtaan regressivaatimuksen sen jälkeen, kun hän on ensin maksanut vahingonkärsijälle korvauksen isännänvastuun perusteella.⁵⁸ Näin ollen voi muodostua esimerkiksi tilanne, jossa työntekijä huolimattomalla toiminnallaan työpaikalla aiheuttaa vakavan vahingon työtoverilleen, jolloin työnantaja ensisijaisesti korvaa vahingot vahingonkärsijälle ja voi hakea jälkikäteen työntekijältä maksamaansa korvausmäärää takaisin, mutta pelkän työntekijän tuottamuksen ollessa kyseessä korvausmäärää voidaan sovitella.

4.3 Työnantajan ja tämän edustajan rikosoikeudellinen vastuu

4.3.1 Määritelmät

Jotta vastuu työturvallisuusrikoksesta voidaan ylipäänsä kohdistaa, tulee määrittää, mitä työnantajalla ja työntekijällä tarkoitetaan. Myös työnantajan mahdollinen edustaja tulee määrittää, koska tällä edustajalla on käytännössä sama vastuuasema kuin itse työnantajalla. Määrittely ei ole aina niin selvää

---

⁵⁸ Ståhlberg – Karhu 2013, s. 277

kuin heti voisi kuvitella monien eri työpaikkojen työsuhteiden järjestelyiden ja yritysten toimialojen takia.

Kuten lain tasolla on erikseen määritelty esimerkiksi työturvallisuusmääräyksen käsite, on RL:ssa erikseen säädetty myös määritelmät työnantajalle, työntekijälle sekä työnantajan edustajalle. Määritelmien merkitystä korostaa se, että työturvallisuusrikos on ns. erikoisrikos, josta voidaan tuomita vain laissa mainitussa vastuuasemassa olevat henkilöt.⁵⁹

Työnantaja on määritelty RL 47:8.1:ssa ja työntekijä RL 47:8.3:ssa. Nämä ovat tärkeitä määritelmiä vastuunjaon kannalta. Työnantajalla tarkoitetaan henkilöä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä, sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa. Työnantajina voivat olla siis joko luonnolliset henkilöt tai yhteisöt. Koska työnantajan vastuuta on säädöksessä laajennettu myös tahoon, joka käyttää työnantajalle kuuluvaa tosiasiallista päätösvaltaa, vahvistaa tämä ajatusta myös siitä, että vastuuta on haluttu laajentaa entisestään organisaation ylimmille portaille, vaikka yritykset hajauttaisivat toimintojaan esimerkiksi emoyhtiöistä tytäryhtiöihin.

RL 47:8.2 mukaan työnantajan edustajalla tarkoitetaan esimerkiksi osakeyhtiön hallituksen jäseniä, toimitusjohtajaa tai avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisia yhtiömiehiä. Edustajalla tulee olla siis jonkinlainen esimies- tai johtoasema, joka tosiasiallisesti käyttää päätösvaltaa. Tärkeää on erottaa oikeat ja tosiasialliset päätösvaltuudet muodollisista. Nämä tahot edustavat yrityksen ylintä johtoa eli oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä tai sitä, joka työnantajan sijasta johtaa tai valvoo työtä. Sijaisuudesta säädetään TTurvL 2:16:ssä. Työnantajan edustajan vastuu rinnastetaan siis työnantajan vastuuseen.

Esimiesasemaa vastuunjaon kannalta ja tarkemmin työnantajan edustajan vastuuta linjasi KKO ratkaisussaan 2010:34. Toisin kuin hovioikeus KKO katsoi, ettei yhteisellä työmaalla kuulunutta työturvallisuusvastuuta voitu yksin kohdentaa henkilölle hänen työtehtäviensä perusteella. Hänen työtehtäviensä sisälsivät muun muassa huolehtimista vesilaitoksen toiminnasta ja sen laitteista. Työtehtävät eivät kuitenkaan sisältäneet sellaista työnjohto- tai päättäntävaltaa, että häntä tosiasiallistenkaan tehtävien perusteella olisi pidettävä työnantajan edustajana. Hän ei myöskään ollut yhtiön organisaatiosta ja toiminnasta esitetyn selvityksen perusteella sellaisessa esimiesasemassa, jota voi pitää työnantajan edustajana. Ratkaisussa nostettiin siis esille tosiasiallisen päätösvalan

---

⁵⁹ Saloheimo 2006, s. 188

käyttämisen merkitys sekä asema organisaatiossa, jotka eivät täyttäneet KKO:n mielestä työnantajan edustajan kriteerejä vastuuseen asettamisen kannalta.

4.3.2 Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö

RL 47:1:ssä määritellään työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö, jonka nojalla työpaikan työturvallisuusmääräysten rikkominen tai laiminlyönti voi johtaa työnantajan tai tämän edustajan rikosoikeudelliseen vastuuseen ja myös vahingonkorvausvastuuseen:

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta 1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai 2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömällä valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämisestä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä, on tuomittava työturvallisuusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Työturvallisuusrikoksen soveltamisalan alle kuuluvat vakavimmat työpaikalla tapahtuvat rikkomukset ja laiminlyönnit. Rangaistuksia tarvitaan erityisen vakavasti työntekijöitä loukkaavia tekoja ja laiminlyöntejä varten, joiden varalta ei ole käytettävissä riittävän tehokkaita tai toimivia muunlaisia rikosoikeudellisia seuraamuksia. Rangaistuksilla voidaan myös ilmaista erityinen yhteiskunnan moite oikeudenloukkauksen johdosta.⁶⁰

Rangaistussäädös jaetaan siis työturvallisuusmääräysten rikkomiseen, niiden puutteellisuuden tai epäkohdan aiheuttamiseen tai sallimiseen sekä erilaisten edellytysten kuten valvontavelvollisuuden laiminlyömiseen. Säädöksellä on läheinen yhteys TTurvL:n pykäliin työnantajan erilaisista vastuista ja säädöksen tarkoituksena on selvästi säätää rikosvastuu laaja-alaisesti jättämällä tulkinnalle mahdollisimman vähän sijaa.

RL 47:8.4:ssa määritellään mitä työturvallisuusmääräyksellä tarkoitetaan. Työturvallisuusmääräys on TTurvL:iin tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyvä taikka tällaisen lain nojalla annettu työn turvallisuutta tai terveellisyyttä koskeva säännös, jota on noudatettava toisen suojelemiseksi.⁶¹ Työturvallisuusmääräysten avulla pyritään saamaan työpaikasta turvallinen ja sitoa

---

⁶⁰ HE 94/1993

⁶¹ Frände ym. 2013, s. 959

työpaikka sääntöjen alaiseksi, joita kaikki noudattavat. Työturvallisuusmääräykset voivat liittyä esimerkiksi suojalaitteiden käyttöön ja valvontaan työpaikalla.

Erityislainsäädännössä on myös eri yhteyksissä säädetty työturvallisuusmääräyksistä. Useimmiten työturvallisuusmääräysten noudattamista työturvallisuusrikostapauksissa tarkastellaan TTurvL:n ja sitä alemmanasteisten säännösten nojalla. Työturvallisuusmääräyksen käsite onkin työnantajan vastuun kannalta yksi keskeisimmistä ja niiden rikkominen tai laiminlyönti ehdottoman kiellettyä.

RL 47:1:ssä säädetään työnantajalle ja tämän edustajalle selkeä valvonta- ja huolellisuusvelvollisuus, joiden laiminlyönti johtaa rangaistavaan vastuuseen. Työnantajan erilaisten edellytysten laiminlyönnit vaihtelevat työpaikkakohtaisesti, mutta tunnusomaista niille on, että laiminlyönnin vaikutukset ovat päässeet ilmenemään ja jatkumaan. Edellytysten laiminlyöntinä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, ettei työntekijöiden tai työnjohdon lukumäärää, valintaa ja opastusta ole järjestetty työn vaarallisuuden edellyttämällä tavalla.⁶²

Taloudellisten ja toiminnallisten edellytysten laiminlyönnit eivät liity usein yksittäisiin vahinkotapahtumiin, vaan ylimmän johdon yleislinjojen määrittelyyn ja työpaikan turvallisuuden ohjaamiseen. Taloudellisia edellytyksiä ovat esimerkiksi määrärahojen eli budjetin huolimaton laskeminen, joka voi johtaa vastuuseen. Toiminnan järjestäminen voi tarkoittaa esimerkiksi työntekijöiden ja heidän esimiestensä lukumäärää tai koulutuksen antamista työntekijälle työn vaaroista ja riskeistä. Muita edellytyksiä taas voivat olla useat TTurvL:n 5 luvun yksityiskohtaiset säädökset, joiden mukaan työnantajan täytyy järjestää työpaikka turvallisesti.

Työnantajaorganisaatiossa vaaditaan vastuuhenkilöiden yhteistyötä, vaikka usein työntekijän lähin esimies on vastuussa valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä seuraamalla työntekijän toimintaa läheltä jatkuvasti. Vastuuhenkilöiden yhteistyöllä tarkoitetaan sitä, että vastuu valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä tai muiden edellytysten laiminlyönnistä voidaan ujuttaa työnantajaorganisaation ylimmillekin portaille. Vain yhtä vastuutahoa ei välttämättä identifioida, vaan vastuussa olevia on useimmiten työpaikan organisaatiossa monia.

Toisin kuin työnantajalle tai tämän edustajalle, työntekijälle ei ole säädetty velvollisuutta huolehtia omasta turvallisuudestaan työpaikalla. Työturvallisuusmääräysten rikkominen ei välttämättä tarkoita sitä, että työntekijälle tapahtuisi konkreettista vahinkoa tai edes vaaraa, vaan pelkkä työnantajan velvollisuuksien rikkominen riittänee vastuun muodostumiseen. Esimerkiksi räjäytystöitä harjoittava yritys ja sen eri esimiesasemassa olevat johtotahot voivat joutua vastuuseen

---

⁶² HE 94/1993

työturvallisuusmääräysten rikkomisesta, vaikka väärin sijoitettu dynamiittipötkö työntekijöitä vilisevällä rakennustyömaalla ei koskaan räjähtäisi.

5 VASTUUNJAKO: MITKÄ TAHOT VOIVAT JOUTUA VASTUUSEEN JA MITEN VASTUU JAETAAN

5.1 Vastuunjaosta valtion ja urakoitsijan välillä tienpidossa

Tienpidosta vastaavana viranomaisena ELY-keskus on ensisijaisesti vastuussa tuottamuksellisesta maanteiden ja kevyen liikenteen väylien kunnossapidosta johtuvasta vahingosta. Urakoitsija on ELY-keskukselle vastuussa toissijaisesti urakkasopimusten perusteella. Käytännössä itse korvauksen maksaminen tienkäyttäjälle toimii siten, että hyväksytyn korvaushakemuksen jälkeen valtio maksaa ensin vahingonkärsijälle ja jälkeenpäin valtio hakee rahat takaisin tuottamuksellisesti toimineelta urakoitsijalta.

Valtio, eli alueellisesti toimivaltainen ELY-keskus, jonka alueella korvattu vahinko tapahtui, joutuu korvausvastuuseen vain, jos urakoitsija on toiminut urakkasopimusten mukaisesti, mutta vahinko on tapahtunut jostain muusta syystä. Esimerkiksi vahinkopaikalle oli asetettu liian suuri nopeusrajoitus tien huonoon kuntoon nähden tai valtio ei ollut aloittanut päällysteohjelmassa olevaa uuden päällysteen tekemistä, vaikka tie on ollut urakoitsijan erinomaisista toimenpiteistä huolimatta huonossa kunnossa. Sekä urakoitsija että valtio joutuvat siis vahingonkorvausvastuuseen omien velvoittavien tehtävien huolimattomasta hoitamisesta tai laiminlyönnistä. Vahingonkorvauksen todellisesta maksajasta ELY-keskuksen ja urakoitsijan välillä päätetään työmaakokouksessa, jossa korvaushakemuksen hyväksyneellä Lapin ELY-keskuksen korvauskäsittelijän mielipiteellä on suuri merkitys.

Korvausvastuu ja siitä aiheutuvat korvauskulut voidaan jakaa myös puoliksi ELY-keskuksen ja urakoitsijan kesken. Esimerkiksi maantien päällyste on niin kulunut ja huonossa kunnossa, että urakoitsija ei ole pystynyt normaaleilla hoitotoimenpiteillä estää vahinkotapahtumaa ja päällyste vaatisi kokonaan uuden päällysteen paikkausten sijaan. Ensisijainen huolellisuuden mittari on urakkasopimusten ehdot.

Urakoitsijan toissijainen vastuu maksaa vahingon korvauskustannukset valtiolle takaisin aktualisoituu varsin usein. Esimerkiksi liukastumisvahingossa urakoitsija on laiminlyönyt hiekoituksen, mutta suorittaa muun liukkauden torjunnan urakkasopimusten mukaisesti. Näissä tapauksissa urakoitsija puutteellisen hiekoituksen takia joutuu usein maksamaan kaikki korvaukset.

Jos urakoitsijat teettävät osan urakasta tai koko urakan aliurakoitsijallaan, aliurakoitsijat eivät ole vastuussa tilaajaan eli valtioon nähden, vaan pääurakoitsijaan.

5.2 Vastuunjako tienkäyttäjän ja valtion välillä

Vahingonkärsijällä eli tienkäyttäjällä on näyttövelvollisuus vahingonkorvaushakemuksessaan ELY-keskukselle siitä, että maantie on ollut vahinkopaikassa yleistä liikennettä tyydyttämättömässä kunnossa. Korvaushakemus tulee tehdä kirjallisesti esimerkiksi ELY-keskuksen internet- sivuilta löytyvä hakemuslomake täyttämällä. Tämä onkin vahingonkärsijälle järkevin tapa tehdä korvaushakemus, koska asiakirjasta löytyy kaikki tarvittava tieto siitä, mitä korvaushakemuksessa vaaditaan, jotta korvaushakemus voisi menestyä.

Tienkäyttäjä voi myötävaikuttaa vahinkoon ja näin usein tapahtuukin esimerkiksi liian suuren tilannenopeuden takia. ELY-keskuksen ratkaisukäytännössä tienkäyttäjän suuri tilannenopeus otetaan kielteisen ratkaisun yhdeksi perustaksi usein. Näin tehdään varsinkin vahinkotilanteissa, joissa vahingonkärsijän näytön perusteella vahinkojen määrään verrattuna on vaikea uskoa todeksi, että olisi noudatettu tielle asetettua nopeusrajoitusta.

Hyväksytyjen korvaushakemusten osalta tienkäyttäjälle on tuskin väliä sillä maksaako korvaukset hänelle urakoitsija vai valtio kunhan korvausrahat löytävät pankkitilille. Hylättyjen korvaushakemusten osalta väärinkäsitysiltä on mahdoton välttyä: tienkäyttäjien on usein vaikea ymmärtää juridisia termejä kuten esimerkiksi mitä tuottamus tarkoittaa, jota ilman ei siis vahingonkorvauksia makseta.

5.3 Konkreettisia vastuutilanteita tienpidossa

5.3.1 Yleistä urakoitsijoita sitovista urakkasopimuksista

Hoidon- ja ylläpidon tuotekortit 30.1.2012, eli urakkasopimukset, antavat yksityiskohtaiset sitovat vaatimukset 1.10.2012 alkaviin urakoihin sekä 1.10.2013 alkaviin urakoihin urakoitsijoille siitä, miten tienpidon tulee täyttää laissa säädetty vaatimukset. Tuotekortit sisältävät maanteiden ylläpidon

perusvaatimukset ja ovat voimassa aina kaikissa hoito- ja ylläpitotöissä.⁶³ Uusin Hoidon- ja ylläpidon tuotekortti 31.1.2014 soveltuu 1.10.2014 alkaviin alueurakoihin. Uusimmalla, päivitettyllä tuotekortilla ei ole merkittäviä uudistuksia vanhempiin tuotekortteihin, joten käytän jäljempänä Hoidon- ja ylläpidon tuotekortin 30.1.2012 tietoja.

Toinen erittäin tärkeä urakkasopimus on teiden talvihoitoon perustuva Teiden talvihoidon laatuvaatimukset 19.1.2009, jota sovelletaan kaikkiin vuonna 2009 ja sen jälkeen alkaneisiin urakoihin talviajalla. Nämä laatuvaatimukset sisältävät erittäin yksityiskohtaiset sitovat vaatimukset nimenomaan siitä, miten maanteiden ja kevyen liikenteen väylien talvihoito tulee suorittaa. Esimerkiksi liukkauden torjunta sisältyy talvihoitoon.

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen oikeuskäytännön ja yleisimpien käytännön esimerkkitapausten valossa, miten tuottamuksellisesta maanteiden tienpidosta voi tulla korvaushakemus hylätyksi tai hyväksytyksi joko urakoitsijan tuottamuksellisen toiminnan takia johtuvasta urakkasopimuksen noudattamattomuudesta tai valtion joutuessa korvausvastuuseen, kun urakkasopimuksia on noudatettu, mutta tie ei ole ollut yleistä liikennettä tyydyttävässä kunnossa.

5.3.2 Päällysteivaauriot

Hoidon- ja ylläpidon tuotekortit 30.1.2012 mukaan:

2.7 Päällysteiden paikkaus

Päällysteet ovat ehyet. Liikennettä vaarantavat ja selvästi haittaavat vauriot ja routaheitot on korjattu ja liikennettä varoitettu.

Liikennettä vaarantavia reikiä, halkeamia, routaheittoja ja kynnysmuodostumia ja ei saa olla millään tiellä (pientareineen ja liittyvine päällystettyine alueineen), silloilla ja kevyen liikenteen väylillä. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- tiellä halkaisijaltaan yli 20 cm ja yli 5 cm syvä reikä sekä yli 5 cm leveä halkeama
- ilmeisen ajoneuvon rikkoutumisen aiheuttava päällysteen vaurio, kynnysmuodostuma tai routaheitto.⁶⁴

Urakkasopimuksissa liikennettä vaarantavista rei'istä erotetaan ajomukavuutta oleellisesti haittaavat reiät ja halkeamat. Tällaisia ovat esimerkiksi tiellä halkaisijaltaan yli 20 cm ja yli 3 cm syvät reiät sekä yli 3 cm leveät halkeamat. 3 - 5 cm syviä päällystevaurioita saa siis olla maanteilla, mutta ne on

---

⁶³ Tiehallinto 2012, s. 2

⁶⁴ Tiehallinto 2012, s. 24

paikattava ja tasattava valta- ja kantateillä yhden viikon kuluessa niiden havaitsemisesta ja muilla teillä ja kevyen liikenteen väylillä kahden viikon toimenpideajassa.⁶⁵

Havainnot päällystevaurioista tehdään urakoitsijan tai urakanvalvojan toimittamissa teiden tarkastuksissa tai tienkäyttäjien ilmoitusten perusteella. Urakoitsijoiden tulee varoittaa liikennemerkeillä tiedossaan olevista epätasaisuuksista ja päällystevaurioista, joita ei ole ehditty vielä paikata. Urakoitsija voi välttyä korvausvastuulta, jos vahinkopaikka oli merkitty esimerkiksi liikennemerkillä nro 141, jolla tieliikenneasetuksen (5.3.1982/182) 13 §:n mukaisesti varoitetaan tien yleiseen kuntoon nähden yllättävästä ja poikkeuksellisen epätasaisesta tienkohdasta. Urakoitsija olisi tässä tilanteessa asettanut asianmukaiset varoitusmerkit ja tehnyt voitavansa vahingon välttämiseksi, eikä olisi näin ollut syyllistynyt tehtäviensä laiminlyöntiin.

Jotta korvaushakemus tulee hyväksytyksi, on urakoitsijan tullut toimia sekä tuottamuksellisesti että päällystevaurion on täytynyt olla liikennettä vaarantava. Tyypillisin vahinkotilanne on, ettei vahingonkärtsijä ole havainnut pimeällä säällä reikää tien päällysteessä ja hänen ajoneuvonsa renkaat menevät rikki reikään ajettaessa. Päällystevaurio voi olla myös alle 5 cm syvä, mutta erittäin teräväreunainen. Tällaiset päällystevauriot ovat liikennettä vaarantavia, koska reiän terävyyttä voi pitää ilmeisesti ajoneuvon rikkovana.

Helsingin kärjäoikeuden ratkaisussa 4.1.2013 13/881 valtio tuomittiin korvauksiin vahinkotapahtumasta, jossa ajoneuvon rengas ja vanne vaurioituivat korjauskelvottomiksi vahingonkärtsijän ajettua teräväreunaiseen päällystevaurioon. Kärjäoikeus perusteli ratkaisuaan siten, että tienkäyttäjän myötävaikutusta vahinkoon ei ollut näytetty toteen ja vahinkotilanne ei ollut ennalta-arvaamaton urakoitsijalle. Kärjäoikeus totesi myös, että kuukausi paikkauksen jälkeen samassa kohdassa, missä vahinko tapahtui, oli jälleen kuoppa, joka osoitti huolimattomuutta, vaikka urakoitsija oli noudattanut urakkasopimuksia vahinkotapahtuman aikaan.

Toisessa Helsingin kärjäoikeuden ratkaisussa 4.1.2013 13/885, jossa valtiota ei tuomittu korvauksiin, ajoneuvo oli vahingoittunut myös teräväreunaiseen päällystevaurioon, mutta kärjäoikeus perusteli kanteen hylkäämistä seuraavasti: urakoitsija oli toiminut urakkasopimusten mukaisesti, reikä oli syntynyt ennalta-arvaamattomasti yhden yön aikana sekä on mahdoton pitää kaikki tiet sellaisessa kunnossa, ettei reikiä koskaan esiintyisi maanteilla.

---

⁶⁵ Tiehallinto 2012, s. 25

Yhteenvetona käräjäoikeuden päätöksistä voi vetää sen, että ratkaisut perustetaan ottaen huomioon maantielain 33 §:n kaikki olosuhteet sekä urakoitsijan korvausvastuun syntyminen, jos urakoitsija on tiennyt päällystevauriosta tai olisi pitänyt tietää siitä eli ennakoida tai huomata tarkastuksissa päällystevaurio. Sekä vahingonkärsijän myötävaikutus että kummankin osapuolen vahingon ennalta-arvaamattomuus voivat johtaa kanteen hylkäämiseen.

5.3.3 Liukkaus

Teiden talvihoidon laatuvaatimukset 19.1.2009 sisältää todella yksityiskohtaisia vaatimuksia ja toimenpideaikoja liukkauden torjumiseksi urakoitsijalle.

Kevyen liikenteen väylistä teiden talvihoidon laatuvaatimukset vaativat esimerkiksi seuraavaa:

Kevyen liikenteen väylillä lumisuus, epätasaisuus ja liukkaus eivät saa haitata turvallista liikkumista. Yöllä klo 22 jälkeen laatu voi olla alempi, mutta väylän pinnan on oltava silti turvallinen liikkua.⁶⁶

Tarkempia ehtoja ovat esimerkiksi maksimi irtolumen syvyys lumisateen aikana saa olla maksimissaan 3 cm ja toimenpideaika lumenpoistoon sekä liukkauden torjuntaan on 3 tuntia, kun havaitaan tiellä oleva puute tai saadaan ilmoitus puutteesta.⁶⁷ Näitä vaatimuksia urakoitsijan on noudatettava välttääkseen korvausvastuun. Ongelmana on, että urakoitsijan ja vahingonkärsijän on äärimmäisen vaikeaa näyttää toteen luotettavasti esimerkiksi lumen määrä ja korkeus tiellä vahinkotapahtuman aikaan tai kuinka liukas ja luminen tie oikeasti oli.

Teiden liukkaudesta johtuvista vahingoista KKO on antanut ratkaisuja, jotka liittyvät maanteiden ja jalankulkuteiden tuottamukselliseen liukkauden torjuntaan. Ratkaisuissa tulee ilmi tienpidosta vastaavan korostunut huolellisuusvelvoite ja käännetty todistustaakka erityisesti jalankulkuteiden liukkaudesta johtuvissa vahingoissa. Ensin käsittelen kahta KKO:n ratkaisua maantien liukkaudesta johtuvasta ajoneuvovahingosta ja sen jälkeen kolmea KKO:n ratkaisua ja yhtä hovioikeuden ratkaisua jalankulkijoiden liukastumisista johtuneista vahingoista.

---

⁶⁶ Tiehallinto 2009, s. 21

⁶⁷ Tiehallinto 2009, s. 24

Ajoneuvot

Ratkaisussa KKO 1998:146 Tielaitos (valtio) tuomittiin maksamaan korvauksia ajoneuvon suistumisesta tieltä, vaikka sääolosuhteet olivat olleet liukkauden torjunnan kannalta erittäin vaikeat. Urakoitsijalle oli tullut ilmoituksia ennen vahinkotapahtumaa tien liukkaudesta, joten KKO katsoi, että urakoitsijalle tilanne ei ollut ennalta-arvaamaton ja näin ollen urakoitsija oli KKO:n mukaan laiminlyönyt liukkauden torjunnan. Urakoitsijan olisi KKO:n perustelujen mukaan pitänyt pystyä toimenpiteillään estämään vahingonkärsijälle ennalta-arvaamaton ja yllättävä vahinkotapahtuma. Myöskään vahingonkärsijän myötävaikutusta ei ollut näytetty toteen.

Toisessa ratkaisussa KKO 1998:147 raskaan ajoneuvoyhdistelmän perävaunu oli vaurioitunut maantien liukkauden takia. Tällä kertaa KKO ei tuominnut valtiota korvausvastuuseen. Tärkeimmät syyt tähän olivat ne, että liukkauden torjuntaa ei ole mahdollista suorittaa siten, etteivät tiet olisi koskaan liukkaat, urakoitsija ei ollut saanut ilmoituksia tien liukkaudesta ennen vahinkotapahtumaa ja säätietojen perusteella ei ollut voinut olettaa liukkautta syntyvän. Eli vahinkoa ei voinut ennakoiden estää ja vahinko ei ollut ennalta-arvattava.

Yhteisenä piirteenä ja ratkaisevana tekijänä näillä kahdella ratkaisulla, sekä käräjäoikeuden tuomioilla maanteiden päällystevaurio vahingoissa, on urakoitsijan tietoisuus liukkaudesta tiellä ja onko kyseessä ollut ennalta-arvaamaton tilanne. Ennalta-arvaamattomuus näyttää olevan tärkein peruste kanteen hylkäämiseen tai hyväksymiseen oikeuskäytännön mukaan moottoriajoneuvo-liikenteen vahingoissa.

Jalankulkijat

KKO 1992:95 ratkaisussa ei korvattu jalankulkijan liukastumista, kun vahingonkärsijä kaatui tien reunalla kävellessään. Ratkaisu tekee selväksi sen, että moottoriajoneuvoliikenteisiä teitä pidetään kunnossa suhteessa käyttötarkoitukseensa, mutta niihin ei tarvitse liukkauden torjumiseksi tehdä samanlaisia toimenpiteitä, esimerkiksi hiekoittaa, kuin jalankulkijoiden käyttämiin kevyen liikenteen väyliin. Jos vahinko olisi tapahtunut kevyen liikenteen väylällä, olisi valtio todennäköisesti tuomittu korvausvelvolliseksi.

KKO 1983 II 105 ratkaisussa Kuopion kunta tuomittiin korvaamaan vahinko, vaikka vahingonkärsijä kaatui edellisen ratkaisun tavoin ajoradalla. Jalankulkija liukastui vahingoittuen kävellessään ajoradalla sen takia, ettei kyseisellä tienosalla ollut jalkakäytävää, jolla edetä. Vahingonkärsijä oli kävellyt kadun ulointa reunaa pitkin, jota KKO piti ainoana reittinä edetä ja katsoi kunnan

laiminlyöneen asianmukaisen liukkaudentorjunnan ja hiekoituksen. KKO 1992:95 ratkaisusta poikkeavalla tavalla KKO siis ratkaisi asian vahingonkärsijän hyväksi sinänsä oikeutetuilla perusteilla, koska jalkakäytävää ei ollut.

KKO 1996:71 ratkaisussa valtio tuomittiin korvaamaan jalankulkijan liukastumisesta johtunut vahinko. KKO perusteli ratkaisua siten, että jalankulkija ei voinut käyttää turvallisesti vahinkotapahtuman jalankulku- ja pyöräilytietä. Tapahtuma-aikaan tie oli ollut muutoin hiekoitettu paitsi kohdalta, missä vahingonkärsijä oli kaatunut. Edellinen hiekoittaminen oli suoritettu kaatumista edellisenä päivänä. Urakoitsijan mukaan tietä oli hiekoitettu nimenomaan liikenneturvallisuuden parantamiseksi, vaikka sinänsä mitään velvollisuutta toimenpiteen suorittamiseen ei urakoitsijan mielestä ollut.

Vaikka urakoitsija oli toiminut teiden talvihoidon urakkasopimuksen mukaisesti ja jopa yli sen laatuvaatimusten, katsoi KKO urakoitsijan laiminlyöneen liukkauden torjunnan. Tuomion perustelut ovat jääneet todella suppeiksi ja yksinkertaisiksi. Niissä vain todetaan, että jalankulkija ei voinut käyttää tietä turvallisesti.

KKO 1995:69 Helsingin kaupunki tuomittiin maksamaan jalankulkijan liukastuminen hiekoittamattomalla, liukkaalla suojatiellä. Tärkeimpänä perusteluna KKO piti sitä, että kaupungin olisi pitänyt ennakoida yöllä tapahtunut säätilan muutos ja aloittaa hiekoitustoimenpiteet aikaisemmin varsinkin, kun vahinko tapahtui vilkasliikenteisellä tiellä. Katujen kunnossapitotyöt aloitettiin klo 7.00, kun vahinko tapahtui klo 6.45. Liukastuneen henkilön myötävaikutusta ei ollut näytetty toteen.

Turun hovioikeuden tuomiossa 11.10.2011, 2182 tienkäyttäjää oli liukastunut levähdyspaikalla kävellessään klo 3.40. Hovioikeus tuomitsi valtion korvaamaan vahingot ja perusteli tuomiota siten, että myös levähdyspaikalla tulee olla turvallista liikkua jalkaisin ja siten valtio oli laiminlyönyt tehtävänsä. Valtio eli alueellinen ELY-keskus ei ollut pystynyt näyttämään riittävää selvitystä, että alueella olisi ollut vahinkoaikaan turvallinen kulkea.

Oikeuskäytännön ratkaisut alkavat jo muistuttaa ankaraa vastuuta eli tuottamuksesta riippumatonta vastuuta jalankulkuteiden liukkauden torjunnan suhteen. Ainakin urakoitsijan korostunut huolellisuusvelvoite tulee selvästi esille. En löytänyt yhtäkään KKO:n ratkaisua, jossa valtio ei olisi tuomittu korvausvastuuseen jalankulkijan liukastuessa jalankulkutiellä tai suojatiellä. On vaikea käsittää KKO:n linjaa, joka ei ota huomioon kuin nimellisesti urakkasopimusten vaatimukset tai faktaa siitä, että talviaikaan on lähes mahdotonta pitää kaikkia jalankulkuteitä jokaiselta kohdin hiekoitettuna ja samalla ennakoida säätilojen muutokset öisin ja päivisin. Kaikissa ratkaisussa tuomio

on perustettu siihen, että jalankulku tie ei ollut MTL 33 §:n mukaisessa tyydyttävässä kunnossa, koska tiellä ei ole ollut turvallista liikua.

5.3.4 Ennalta-arvaamattomat vahingot

Hoidon- ja ylläpidon tuotekortit 30.1.2012 neljännessä kappaleessa vaaditaan urakoitsijalta toimenpiteisiin ryhtymistä ja liikenteen varmistamista erikoistilanteissa:

Tuotteeseen kuuluu äkillisten hoitotöiden käynnistäminen, tekeminen ja jatkaminen tarvittavassa laajuudessa. Äkillisiin hoitotöihin on riittävä valmius ja toimet käynnistetään viivytystä.⁶⁸

Esimerkiksi myrskyn tai muusta syystä ajoradalle kaatuneiden puiden ja muiden liikennettä estävien tai olennaisesti vaarantavien esteiden poisto kuuluvat urakoitsijan tehtäviin. Luonnollisesti urakoitsija ei pysty tällaisia tilanteita ennakoimaan, joten äkilliset hoitotyöt käynnistetään usein vasta, kun vahinko on jo tapahtunut eli esimerkiksi ajoneuvo on ajanut päin myrskyn kaatamaa liikennemerkkiä. Tuottamus ja vahingonkorvausvastuu ovat urakoitsijalla, jos urakoitsija on saanut tiedon ennen vahinkoa tielle kaatuneesta esteestä eikä ole reagoinut viivytystä ja poistanut estettä ennen kuin ajoneuvo siihen törmää.

Yksittäinen kivi maantiellä voi aiheuttaa yllättävänkin suurta vahinkoa ajoneuvolle, jos kivi paukahtaa tuulilasiin ajettaessa kovaa ajonopeutta. Jos urakoitsija pystyy näyttämään, ettei ole toiminnallaan voinut aiheuttaa vahinkoa, ei tuottamusta ole ja tie on ollut liikennettä tyydyttävässä kunnossa. Usein kivi on voinut osua vahingonkäräjän ajoneuvoon, kun se irtoaa toisesta ajoneuvosta tai kuorma-ajoneuvon peräkärjystä. Tällaisessa tilanteessa urakoitsija ei ole voinut vaikuttaa vahinkoon.

Korvausvastuu voi syntyä, jos vahinkopaikalla ei ole suoritettu laatuvaatimusten määräämiä tien pinnan tasauksia tai tien tarkastuksia eli urakoitsija on laiminlyönyt tehtävänsä eli menetellyt tuottamuksellisesti ja kiven aiheuttamalla vahingolla on riittävä syy-yhteys urakoitsijan toimenpiteisiin.

---

⁶⁸ Tiehallinto 2012, s. 38 - 39

Teiden talvihoidon laatuvaatimukset 19.1.2009 kohta 6.6 Muut vaatimukset mukaan:

Liikennettä vaarantavat jääpuikot ja muut putoavat jää- ja lumimassat on poistettava kaikista teiden ja kevyen liikenteen väylien liikennetilan yläpuolisista rakenteista ja laitteista, kuten silloista, portaaleista sekä valaisinpylväistä ja -laitteista, kuuluipa näiden rakenteiden ja laitteiden muu hoitovastuu alueurakkaan tai ei.⁶⁹

Tätä urakoitsijan kunnossapidon vaatimusta on sovellettu korvaushakemusten ratkaisukäytännössä Lapin ELY-keskuksessa todella tiukasti: jää- ja lumimassat tulee putsata huolellisesti muun muassa siltojen ja pylväiden päältä, jotta ajoneuvojen päälle ei tipu yllättäen mitään. Urakoitsijan tulee näyttää toteen, ettei ole laiminlyönyt putsausta, jos tällainen vahinko tapahtuu.

5.3.5 Maanteiden tarkastukset

Urakoitsija on velvollinen tarkkailemaan jatkuvasti teiden tilaa ja olla jatkuvasti selvillä teiden pääasiallisesta kunnosta. Riittävän ammattitaidon omaavan henkilön eli urakoitsijan on pakko talvella tarkastaa tiestön tila vähintään viikon välein. Tarkastus on tehtävä erillisesti eli sitä ei saa tehdä samanaikaisesti muun operatiivisen työn yhteydessä.

Kesällä tiestön tila tulee tarkastaa urakoitsijan toimesta olosuhteiden mukaan vähintään kaksi kertaa kuukaudessa. Tarvittaessa tarkastus on tehtävä urakoitsijan oman harkinnan mukaan useamminkin esimerkiksi soratiet ja heikkokuntoiset päällystetyt tiet rankkasateiden ja myrskyjen jälkeen.

Jos urakoitsija laiminlyö tarkastaa teitä ajallaan ja tapahtuu vahinko, korvaushakemus hyväksytään, ellei vahingonkärsijä menettele tieliikennelain pykälien vastaisesti tai muutoin vahingonkärsijän myötävaikutus vahinkoon pystytään näyttää toteen.

Urakoitsijalle tulee tienkäyttäjiltä päivittäin ilmoituksia erilaisista vioista maanteilla. Ilmoituksen voi tehdä tienkäyttäjä, poliisi tai vaikkapa urakanvalvoja. Ilmoitukset jaetaan joko tiedoksiannoksi urakoitsijalle (TUR) tai toimenpidepyynnöksi (TPP) vikojen vakavuuden suhteessa. TUR:ssa urakoitsija voi oman harkintansa mukaan arvioida minkä laatuisiin toimenpiteisiin ja kuinka nopeasti niihin on ryhdyttävä. TPP:ssä urakoitsijan on käytävä vahinkopaikalla välittömästi katsomassa kuinka vakavasta vahingosta tai vaarasta on kyse.

Urakoitsijalla on siis näissä tapauksissa kohtuullinen aika saattaa tie tyydyttävään kuntoon tai esimerkiksi tuoda vahinkopaikalle varoitusmerkit, josta on tullut TPP. Jos urakoitsija toimii

---

⁶⁹ Tiehallinto 2009, s. 24

kohtuullisessa ajassa, ei korvausvastuuta synny olettaen, ettei vastuu synny muiden MTL 33 §:n huomioon otettavien olosuhteiden takia.

5.4 Työnantajan, tämän edustajan ja johdon vastuun kohdistaminen työturvallisuusrikoksissa

5.4.1 Vastuun kohdentaminen

Rikos- ja vahingonkorvausvastuu kohdennetaan molemmat käytännössä samoihin luonnollisiin henkilöihin. Vahingonkärsijä voi halutessaan kanteella hakea vahingonkorvauksia erikseen syyttäjän ajaman työturvallisuusrikoksen ohessa. Tavallisesti asianomistajan esittämä vahingonkorvausvaatimus työsuojeluasioissa käsitellään kuitenkin rikosasian yhteydessä, joten ilman rikossyytettä vahingonkorvausasioita käsitellään harvoin.⁷⁰

Työturvallisuusvahingoissa on tyypillistä, että useita esimiehiä saatetaan vastuuseen samasta vaarasta tai vahinkotapahtumasta heidän eri työvelvoitteestaan johtuen: yrityksen toimitusjohtaja voidaan saattaa vastuuseen yrityksen yleissuuntien määrittelyn laiminlyönnistä, väärää työmenetelmiä käyttäneen työntekijän kouluttamisen laiminlyönnistä saatetaan vastuuseen henkilöstöpäällikkö, hallintajärjestelmän vaatimusten noudattamattomuudesta riskinhallintapäällikkö ja viimeiseksi työntekijän työnteon valvonnan laiminlyönnistä yksikön johtaja.

Saloheimon mukaan onkin kysyttävä, mikä oli se työturvallisuusmääräysten vastainen olosuhde, joka voidaan katsoa tapaturman oikeudellisesti relevantiksi syyksi. Monesti on vielä niin, että tapaturmaan johtaneita syitä on useita, jolloin vastuukin kohdentuu eri henkilöille.⁷¹ Vastuun kohdentaminen on usein helppoa, jos työnantajana toimii luonnollinen henkilö esimerkiksi ammatinharjoittaja. Vastuun perustavia seikkoja ovat edellä läpikäydyt TTurvL:n työnantajalle säätämät velvollisuudet tai useammin valtioneuvoston asetuksella tai päätöksellä annettavat alemmanasteiset yksityiskohtaiset normit tai työpaikan omat työsäännöt, käytännöt ja menetelmät.

---

⁷⁰ Työsuojeluhallinto 2006, s. 5

⁷¹ Saloheimo 2006, s. 192

Jotta vastuunjako työturvallisuusrikoksesta voidaan suorittaa, on RL 47:7:ssä säädetty vastuun kohdistamisesta seuraavasti:

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä työnantajan tai tämän edustajan menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

Lakipykälän ensimmäisessä lauseessa vahvistetaan se tosiasia, että vastuussa työturvallisuusrikoksesta on se esimies tai ne esimiehet työpaikalla, jonka tai joiden teko rikkoo työhön kohdistuvia velvollisuuksia tai se esimies tai ne esimiehet, joka tai jotka laiminlyövät velvollisuuksiaan. Työnantajan tai tämän edustajan olisi tullut organisaation sisäisten velvoitteiden mukaisesti toimia huolellisemmin. Jokainen on vastuussa itsenäisesti omista työtehtävistään ja vastuu on harvoin kollektiivista.

Ratkaisevaa vastuun kannalta ovat työnantajaorganisaation omat, velvoittavat organisaatiokaaviot ja järjestelyt. Riippuen yrityksen toimialasta keskeistä voi olla myös esimerkiksi yrityksen käytännössä muodostuneet vakiintuneet työtavat, tehtävänjako tai työsopimuksessa sovitut määräykset ja tehtävät. Usemmiten lainvastainen teko tai laiminlyönti kohdistuukin työpaikan tietyn tai usean keskeisen työturvallisuusmääräyksen rikkomiseen.

Kun arvioidaan kokonaisuutena kaikki eri seikat huomioon ottaen työnantajan tai tämän edustajan vastuuta, RL 47:7:n toinen lause antaa tästä perusteelliset arviointikriteerit. Ensimmäisenä kriteereistä on työnantajan asema organisaatiossa tai suoritusportaalla. Vastuu kohdennetaan aseman perusteella todellisten valta- ja vastuusuhteiden mukaisesti. Jos alemman esimiehen tosiasiallinen valta on suuri, hän voi joutua vastuuseen muodollisesti heikosta asemastaan huolimatta.⁷² Lähtökohta on kuitenkin se, että mitä vastuullisemmassa ja korkeammassa asemassa henkilö on, sitä merkittävämpiä päätöksiä hän tekee ja vastaa niistä. Vastuussa ovat vain ne henkilöt, joilla on ollut todellinen vaikutusmahdollisuus päättää vaaratilanteeseen tai vahinkoon johtaneesta työturvallisuusasiasta.⁷³

Toisena kriteerinä oleva tehtävät ja toimivaltuudet ja niiden laatu ja laajuus on ehkä merkittävin kriteeri vastuun kannalta, koska nimenomaan niiden perusteella selviää kuka esimies on vastuussa omista velvoitteista itsenäisesti organisaatiossa ja kuinka laajat tai toisaalta suppeat nämä tehtävät ja velvollisuudet ovat. Tehtävät tarkoittavat työtehtäviä, jotka työnantajalla on velvollisuus hoitaa

⁷² Alvesalo - Nuutila 2006, s. 171

⁷³ Lappi-Seppälä ym. 2008, s. 1287

erilaisten sanktioiden kuten vahingonkorvausvastuun uhalla. Toimivaltuudet taas määrittävät sen, millä tavalla esimies voi ohjata, opastaa määrätä tai käskää alaisiaan työtehtävien suhteen. Yhteistä tehtävillä ja toimivaltuuksilla on se, että niillä tarkoitetaan yhteisön toiminnan periaatteita.⁷⁴ Esimerkiksi toimivaltuudet ylimmällä johdolla on periaatteessa mihin tahansa.

Viimeisenä kriteerinä esimiesten muu osuus lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen viittaa esimerkiksi siihen, että esimiehen tai hänen edustajan tulisi ennakoida ja ennaltaehkäistä vaara- ja riskitilanteita havainnoimalla mahdollisia puutteita työturvallisuudessa, vaikka esimies ei ensisijaisesti olisi tällaisissa tilanteissa toimintaveltvollinen. Jos tällaisen vaara- tai riskitilanteen syntymisen mahdollisuus havaitaan, tulee jokaisen esimiehen reagoida mahdollisimman nopeasti korjaavilla toimenpiteillä. Säännöksessä tarkoitettut tilanteet ovat varmastikin melko harvinaisia, koska ne voivat ulottaa vastuun pidemmälle kuin esimiehen aidot työtehtävät vaativat. Joka tapauksessa vastuun kohdentaminen on näiden edellä mainittujen kolmen kriteerin punnintaa keskenään, jolloin eri tapauksesta riippuen tietty kriteeri voi saada enemmän painoarvoa kuin toinen.

Organisaatiosta löytyy lähes aina henkilö, jolla on päätösvalta ja vastuu tietystä työn turvallisuuden osa-alueesta. Täysin ennakoimattomat vaara- ja vahinkotapaukset voivat jäädä vastuun ulkopuolelle niin kuin TTurvL 2:8.2:ssa säädetään.

5.4.2 Vastuunjako esimiesten kesken työpaikan organisaatiossa

Edellä käsitellyn vastuun kohdentamisen jälkeen on loogista siirtyä tarkastelemaan, miten vastuu erilaisista tehtävistä jaetaan kolmen keskeisen johtoportaan välillä eli yrityksen ylin johto, keskijohto ja työnjohto. Kaikilla työpaikoilla on, tai ainakin pitäisi olla, selkeä ja järjestetty vastuunjako organisaation kesken. Usein tämän puuttuminen huomataan vasta jo tapahtuneen vaaratilanteen tai onnettomuuden jälkeen, jolloin pahimmassa tapauksessa työntekijä on ehtinyt jo vahingoittua vakavasti tai jopa menettää henkensä. Oikeuskirjallisuudessa on tehty selkeä jako tietyistä vastuutilanteista ylimmän johdon, keskijohdon ja työnjohdon kesken, joka on muodostunut oikeuskäytännön ratkaisuksista perustuvista linjauksista. Jaon ulkopuolelle jää yrityksen oma selkeästi järjestetty linjaus organisaatiosta, jolloin ei ole edes tarvetta lähteä selvittämään onko organisaatio järjestetty asianmukaisesti.

---

⁷⁴ Frände ym. 2013, s. 970

Ylimmän johdon vastuulle kuuluvat muun muassa seuraavista tärkeistä työturvallisuuden aineellisista edellytyksistä (turvalliset työtilat ja työvälineet) sekä organitorisista edellytyksistä (pätevien esimiesten valinta, riittävät määrärahat ja resurssit sekä riittävän selkeä tehtävien jako) huolehtiminen. Viime kädessä ylin johto vastaa yleisvalvontavelvollisuutensa perusteella siitä, että työpaikalla työsuojeluasiat on järjestetty lain vaatimalla tavalla.⁷⁵

Keskijohdon vastuulle kuuluvat muun muassa riittävien turvallisuusohjeiden laatiminen ja niiden noudattamisen valvonta, osa työvälineiden hankinnoista ja näiden työvälineiden kunnan valvonta, tarpeellisten esitysten tekeminen ylimmälle johdolle ja ylemmän johdon informointi keskeisistä työturvallisuuden alaan liittyvistä asioista sekä alaistensa työntekijöiden valvonta.⁷⁶

Työnjohdon vastuu sisältää muun muassa käytettävien koneiden, laitteiden ja muiden työvälineiden kunnan tarkastukset ja valvonta, oikeiden ja turvallisten työmenetelmien valvonnan ja henkilökohtaisten suojainten käytön valvonta sekä työntekijöiden opastus, perehdytys ja sijoittaminen työpaikalla.⁷⁷

Vastuuta ei voi välttää sillä perusteella, että tehtävien hoitamista ei ole annettu kenenkään tehtäväksi tai toimivaltuuksien jako on epäselvä.⁷⁸ Mitä tarkemmin organisaation vastuu on jaettu eri suoritusportaille ja johdon kesken sitä turvallisemmin yrityksen ylin johto voi nukkua yöunensa.

Työturvallisuusrikosoikeudenkäynnissä on enemmän sääntö kuin poikkeus, että syytettynä on samaan aikaan henkilöitä organisaation eri tasoilta.⁷⁹ Lähimmän esimiehen vastuu korostuu, koska hän seuraa jatkuvasti läheltä työntekijöidensä toimintaa työpaikalla.⁸⁰ Oikeuskäytäntöön nojaten on voitu todeta, että usein rikosoikeudellinen vastuu kohdistuu työntekijöiden välittömiin esimiehiin. Korkeimman oikeuden tuomitsemiskäytännöstä voidaan havaita, että ylin johto on tullut tuomituksi 15 % kaikista tapauksista, keskijohto 35 %, työnjohto 40 % ja työntekijät 10 %.⁸¹

---

⁷⁵ Parviainen 2010, s. 162, Työsuojeluhallinto 2006, s. 12, Alvesalo – Nuutila 2006, s. 173 – 174, Sortti 2013, s. 71 - 72 ja Saloheimo 2006, s. 194

⁷⁶ Työsuojeluhallinto 2006, s. 12, Alvesalo – Nuutila 2006, s. 173 – 174, Sortti 2013, s. 71 - 72 ja Saloheimo 2006, s. 194

⁷⁷ Työsuojeluhallinto 2006, s. 12, Alvesalo – Nuutila 2006, s. 173 – 174, Sortti 2013, s. 71 - 72 ja Saloheimo 2006, s. 194

⁷⁸ Lappi-Seppälä ym. 2008, s. 1289

⁷⁹ Sortti 2013, s. 62 - 63

⁸⁰ Sortti 2013, s. 76 - 77

⁸¹ Työsuojeluhallinto 2006, s. 11

5.4.3 Yrityksen vastuu oikeushenkilönä

Sortin mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamisella työturvallisuusrikoksiin on pyritty estämään muun muassa sitä, että työturvallisuusvastuuta voitaisiin paeta epäselvän vastuunjaon taakse esimerkiksi epäselvillä tehtävä- ja toimivaltamäärittelyillä.⁸² Yhteisövastuu on nykyään pakollinen seuraamus RL:ssa työturvallisuusrikoksen soveltamispiiriin kuuluvissa tapauksissa.

On tärkeää käydä läpi yrityksen vastuu työturvallisuusrikoksen kannalta ja samalla yhteisösakkoa koskevat merkittävät säädökset, jotta lukija saa kokonaiskuvan vastuusubjekteista. Ilman työturvallisuusrikoksen ulottamista vuonna 2003 koskemaan yhteisösakkoa ei yritystä itsenäisesti voisi tuomita rikosoikeudelliseen vastuuseen työturvallisuusrikoksesta, vaan vastuu seuraisi organisaation sisällä luonnolliselle henkilölle tai henkilöille eli työnantajataholle tai tämän edustajalle.

Vastuu voidaan siis työturvallisuusrikoksesta langettaa yritykselle yhteisösakon muodossa ja samasta rikoksesta yhdelle tai useammalle luonnolliselle henkilölle. Voidaan sanoa, että oikeushenkilö ei voi olla itsestään vastuussa sinänsä, vaan sen puolesta toimivat yksilöt, koska oikeushenkilö ei voi toimia ilman luonnollisia henkilöitä.

Merkittävimmät RL:n yhteisösakkoa koskevat säädökset vastuun kannalta ovat ensinnäkin RL 9:1, jonka mukaan:

Yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tehty rikos, on syyttäjän vaatimuksesta tuomittava rikoksen johdosta yhteisösakkoon, jos se on tässä laissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. (13.5.2011/441)

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen.

Kaikkiin mahdollisiin oikeushenkilöihin voidaan siis soveltaa yhteisösakkoa koskevia säädöksiä, kunhan sen toiminnassa ei ole käytetty julkista valtaa. Tekoon ja tekijään liittyvistä rangaistusvastuun edellytyksistä säättää RL 9:2:

Oikeushenkilö tuomitaan yhteisösakkoon, jos sen lakisääteiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos sen toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi.

Yhteisösakkoon tuomitaan, vaikkei rikoksentekijää saada selville tai muusta syystä tuomita rangaistukseen. Yhteisösakkoon ei kuitenkaan tuomita sellaisen

---

⁸² Sortti 2013, s. 203

asianomistajarikoksen johdosta, jota asianomistaja ei ilmoita syytteeseen pantavaksi, ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Rangaistusvastuu edellyttää siis johdon osallisuutta rikokseen, rikoksen sallimista tai sitä, ettei vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta ole noudatettu rikoksen ehkäisemiseksi. Mitä johdolla tarkoitetaan, on vaikea määritellä tarkasti, koska organisaation sisällä voidaan tehtävien ja toimivaltuuksien jako suorittaa niin monella eri tavalla. Johtoon voi kuulua esimerkiksi itsenäistä päätösvaltaa käyttäviä eri johtoportaan työnjohtajia. Lakisääteisillä toimielimillä tarkoitetaan myös osakeyhtiön hallitusta tai yhtiökokouksen osanottajia edellyttäen, että he käyttävät yrityksessä tosiasiallista ja itenäistä päätösvaltaa.

Huolellisuuden ja varovaisuuden laiminlyönti on lähellä tuottamusvastuuta. Kuitenkaan rangaistusvastuu ei koske oikeushenkilöä, joka on järjestänyt oman toimintansa ja sen valvonnan olosuhteiden edellyttämällä tavalla ja muutenkin huolehtinut siitä, mitä siltä kohtuuden mukaan voidaan edellyttää sen puolesta tai hyväksi tehtävien rikosten ehkäisemiseksi.⁸³

RL 9:3 säätelee siitä, milloin rikos on tehty oikeushenkilön intressissä:

Rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos sen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon tai on virkautai työsuhteessa oikeushenkilöön taikka on toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksiannon perusteella.

Kahden edellytyksen tulee siis täyttyä: teko on tehty oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja tekijällä on tietty asema oikeushenkilön organisaatiossa esimerkiksi johtoportaan. Oikeushenkilön puolesta toimiminen tarkoittaa esimerkiksi henkilöitä, joilla on oikeus kirjoittaa oikeushenkilön toiminimi ja tehdä itsenäisiä oikeushenkilöä suoraan velvoittavia oikeustoimia, kun taas oikeushenkilön hyväksi toimivalla henkilöllä ei ole muodollista toimivaltaa tekoonsa eikä tekoa ole välttämättä edes hyväksytty.⁸⁴ Näin säädettyä sekä viralliset että epäviralliset, tärkeät ja merkitykseltään vähäisemmät teot ja laiminlyönnit voidaan lukea oikeushenkilön rikosvastuun alaiseiksi.

Kun kyse on vastuun asettamisesta oikeushenkilölle työturvallisuusrikoksesta, on jälleen TTurvL:n säädöksillä merkitystä. Kuitenkin TTurvL:n nojalla ei yleensä voida puuttua esimerkiksi työnantajan liikkeenjohdollisiin perusratkaisuihin kuten yrityksen organisaation perusrakenteeseen.⁸⁵

---

⁸³ Sortti 2013, s. 209

⁸⁴ Jaatinen 2000, s. 86 - 87

⁸⁵ Saloheimo 2006, s. 92

Rangaistavia tekoja eivät ole liikkeenjohdollisten perusratkaisujen lisäksi myöskään laiminlyödä velvollisuus oman turvallisuuden suojelemiseen. Oman turvallisuuden suojelemisella tarkoitan TTurvL 2:9:ssä säädettyä työsuojelun toimintaohjelmaa. Vaikka työsuojelun toimintaohjelman laatiminen on velvoite, josta säädetään TTurvL:ssa, sen noudattaminen ei ole oikeudellisesti velvoittavaa ja näin ollen työsuojelun toimintaohjelman noudattamatta jättäminen ei ole rangaistavaa. Suositusluonteisena toimintaohjelmaa voi ja täytyy pitää.

5.5 Työntekijän vastuu ja myötävaikutus työturvallisuudessa

Työntekijöillä ei ole työrikosvastuuta, vaikka TTurvL:ssa työntekijöille on säädetty erilaisia velvollisuuksia. Näistä velvollisuuksista säädetään esimerkiksi TTurvL:n 4 luvussa melko yksityiskohtaisesti. Myös TSL 3:2:ssä säädetään työturvallisuutta koskevista työntekijän velvollisuuksista. Tärkeimpiä ovat työntekijän oikeus ja toisaalta pakko pidättäytyä työstä vakavan vaaran tilanteissa sekä vikojen ja puutteellisuuksien poistaminen työpaikalla ja niistä ilmoittaminen työnantajalle. Työn keskeytysoikeuksien käytön aiheellisuus voi tulla selvitettäväksi esimerkiksi tapauksissa, joissa työnantaja vaatii työntekijältä korvausta tämän aiheuttamista vahingoista, tai jos työntekijä vaatii palkkaa työnteon keskeytysajalta tai korvausta työnantajan toimittaman irtisanomisen vuoksi, joka johtui nimenomaan työntekijän pidättäytyttyä vaarallisesta työstä.⁸⁶

On selvä, ettei työntekijän omaa huolimattomuutta tai työturvallisuusmääräysten ja työpaikan ohjeiden vastaista toimintaa voi sivuuttaa. Tällainen toiminta voi johtua esimerkiksi yrittämällä tehdä töitä liian nopeasti suurella kiireellä, jolloin huolimattomuusaste nousee aina. Toinen tilanne voi olla kyseessä, kun työntekijä helpottaa oman työn tekemistä, jolloin työntekijä yrittää mennä ns. siitä mistä aita on matalin. Joskus työkäytäntö on voinut kehittyä jo pitkään väärään suuntaan siten, että käytännöstä on muodostunut rutiinia varsinkin kokeneille työntekijöille ilman, että työnantaja on tätä yrityksessä havainnut eikä näin ollen ole edes voinut ennakoita tästä aiheutuvia riski- tai vaaratilanteita.

Sortin mukaan työntekijöiden myötävaikutus nousee usein esille työturvallisuusrikos oikeudenkäynneissä. Työnantajan tulee ottaa huomioon, että työtapaturmat johtuvat yleensä juuri työntekijän huolimattomasta menettelystä, määräysten ja ohjeiden vastaisesta toiminnasta, johon on varauduttava kohtuullisin toimenpitein. Vahingon mahdollinen ennakoitavuus nousee tässäkin esille,

---

⁸⁶ Saloheimo 2006, s. 140

koska työnantajan tulee estää sellaisetkin vaara- ja vahinkoseuraukset, jotka työntekijä olisi voinut ja jotka hänen olisi pitänyt mieltää työtä tehdessään mahdolliseksi.⁸⁷

Työnantajan vastuuta ei vähennä sekään, että työntekijä omalla törkeällä tuottamuksellaan aiheuttaa henkilövahinkoja toiselle työntekijälle, mikäli tällainen häiriökäyttäytyminen oli työnantajan ennakoitavissa. Sama pätee siihen, jos työntekijä törkeällä tuottamuksellaan aiheuttaa itselleen vahinkoa ennakoitavalla tavalla.⁸⁸

Oikeuskäytännössä on usein soviteltu tai alennettu tuomittua vahingonkorvaussummaa ja näin ollen alennettu työnantajan vastuuta työntekijän myötävaikutuksen takia. Korvausvastuun jakautumisesta on säädetty VahL 6:1:ssä ja sen mukaan, jos vahinkoon on myötävaikuttanut henkilö (työntekijä), voidaan vahingonkorvausta kohtuuden mukaan sovitella. Tärkeää on huomata, että työnantaja on kuitenkin tullut tuomituksi oikeuskäytännössä niinkin vakavasta asiasta kuin rikoksesta, vaikka työntekijän myötävaikutus on voinut lieventää vahingonkorvausvastuuta.

KKO ratkaisussa 2012:105 kumosi hovioikeuden ratkaisun ja tuomitsi yrityksen työnjohtajan rangaistukseen työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta, koska työnjohtaja oli laiminlyönyt työturvallisuusmääräyksistä valvontavelvollisuutensa ja työntekijä oli saannut sirkkelillä sormiaan poikki. Vahingonkärsijä sai kohdistaa vahingonkorvausvaatimuksen suoraan työnjohtajaan, koska yritys oli konkurssissa. Vahingonkärsijä oli merkittävällä tavalla myötävaikuttanut vahinkoon valitsemalla käyttämänsä virheellisen ja vaarallisen työtavan. Työntekijällä oli myös pitkä työkokemus sirkkelin oikeasta käytöstä, joten hän toimi tarkoituksellisesti väärin. Näin ollen korvaussummaa soviteltiin työntekijän merkittävän myötävaikutuksen takia.

Mielestäni ei ole oikeudenmukaista, että täysin työntekijän oman tietoisien riskinoton ja väärän työtavan takia työnantaja ylipäänsä tuomitaan työturvallisuusrikoksesta ja joutuu vahingonkorvausvastuuseen. Oikeudenmukaista olisi ulottaa tällaisissa tapauksissa työntekijän myötävaikutus niin pitkälle, ettei työnantaja joutuisi ollenkaan vastuuseen.

Toisenlainen lopputulos KKO:n ratkaisuun 2012:105 verrattuna oli Vaasan hovioikeuden ratkaisussa 20.10.2005 nro 1516, Dnro. R 04/568, jossa työnantajaa ei asetettu vastuuseen työturvallisuusrikoksesta, koska vahingoittunut työntekijä oli käyttänyt väärää työmenetelmää, joka ei ollut työnantajan ennakoitavissa.

---

⁸⁷ Sortti 2013, s. 161 - 162

⁸⁸ Alvesalo – Nuutila 2006, s. 151

Myötävaikutuksen merkitykseen on suhtauduttava varauksella. Työnantajan tulisi siis suojella työntekijöitä myös heidän itselleen aiheuttamilta riski- ja vaaratekijöiltä. Työnantaja ei pääse pakoon vastuuta edes merkittävässä työntekijän oman huolimattoman toiminnan tapauksissa.⁸⁹ Uskon, että tämä on auttanut ennaltaehkäisemään vaara- ja vahingotilanteita, mutta toisaalta nostanut riman liian korkealle työnantajan vastuun osalta.

Työntekijän myötävaikutuksen määrää vaaran tai työtapaturman tapahtuessa on hankala arvioida, koska vaaran tai tapaturman jälkeen työnantajalla olisi ollut velvollisuus suojella ja valvoa työntekijää kuitenkin huolellisemmin ja näin ollen aina estää vaaran tai vahingon syntyminen. Punninta vaara- tai vahingotilanteiden ennakoimisen ja työnantajan velvollisuuksien laiminlyönnin sekä työntekijän myötävaikutuksen välillä voi olla mahdoton tehtävä.

Fakta on, että vastuuta ei voi koskaan siirtää pelkästään työntekijälle, vaikka hän sitä itse jopa haluaisi ottaa vastuun itselleen. Kuitenkin täysin mahdottomista tilanteista, joista säädetään TTurvL 2:8.2:ssa, ei periaatteessa voi tuomita työnantajaa vastuuseen. Täysin työtavoista ja työturvallisuudesta piittaamaton työntekijä voidaan tuomita vamman- tai kuolemantuottamuksesta, vaikka työnantaja tulisi samalla tuomituksi työturvallisuusrikoksesta ja vahingonkorvauksiin.

5.6 Konkreettisia vahinko- ja vaaratilanteita työturvallisuuden ja oikeuskäytännön valossa

5.6.1 KKO:n ratkaisukäytännöstä yleisesti

Tuomioistuimien ratkaisuilla on ollut tärkeä ohjaava merkitys vuosien saatossa työturvallisuusrikoksissa työnantajan tai tämän edustajan vastuunjaossa ja sen selkeyttämisellä. Ratkaisukäytännöstä voidaan vetää erilaisia johtopäätöksiä, miten yritys oikeushenkilönä, työnantajan, työntekijän ja organisaation kesken sekä johtoportaan eri asteiden (ylin johto, keskijohto, työnjohto) välillä vastuu jakaantuu. KKO ottaa kantaa melko tuoreessa ratkaisussaan 2014:20 siihen, mikä on yhtiön, sen organisaation ja toisaalta yksittäisen työntekijän vastuu ja toiminnan alue organisaation sisällä. Siviilikannetta ajavalla henkilöllä ja vahingonkorvauksia hakevalla ei välttämättä ole henkilökohtaisesti merkitystä siitä tuleeko vahingonkorvaukset hänelle maksettavaksi

---

⁸⁹ Alvesalo – Nuutila 2006, s. 206

suoraan yritykseltä vai tietyltä yksilöidyltä henkilöltä. Seuraavassa kappaleessa käyn tarkasti ja yksityiskohtaisesti läpi kyseisen ratkaisun vahingonkorvausvastuun kannalta.

5.6.2 KKO 2014:20 ratkaisun analyysi ja johtopäätökset

KKO tuomitsi yhtiön työmaapäällikön ja työnjohtajan työturvallisuusrikoksesta. Myös yhtiö tuomittiin yhteisösakkoon. Yhteisösakon määrää (180.000 euroa) voi pitää huomattavasti keskimääräistä suurempana verrattuna siihen, mitä tuomioistuimissa on yleisesti tuomittu tähän ratkaisuun mennessä. On mahdollista, että tämän ratkaisun johdosta syyttäjät alkavat vaatia kovempia yhteisösakon määriä työturvallisuusrikoksista ja muistakin rikoksista.

Teonkuvaus ja alemmien oikeustasojen ratkaisut

Yhtiö louhi yhdyskäytävän kallioseinämää sen ohentamiseksi suorittamalla räjäytyksiä pysäköintihallissa, jonka kallioseinän toisella puolella liikkui autoja ja ihmisiä. Ohennuslouhinta epäonnistui siten, että räjäytyksen takia kalliota oli irronnut ja sinkoutunut. Paineaalto ja kiviä oli osunut väärään paikkaan eli yhtiön varmistusmiesten autoon, mutta ei varmistusmiehiin eikä ulkopuolisiin henkilöihin.

Käräjäoikeus tuomitsi työmaapäällikön ja työnjohtajan 30 päiväsakkoon sekä yhtiön 30.000 euron suuruiseen yhteisösakkoon. Työnjohtaja tyytyi käräjäoikeuden ratkaisuun, mutta työmaapäällikkö valitti hovioikeuteen. Tuomiossaan hovioikeus alensi työmaapäällikön sakkorangaistusta, mutta ei vapauttanut häntä kokonaan rikosvastuusta perustellen ratkaisua esimerkiksi siten, että liiallisen räjähdysaineen käyttö johtui inhimillisestä virheestä, mutta työmaapäällikön tehtäviin kuului valvoa, etteivät työntekijät tee tämänkaltaisia virheitä. Hovioikeus hylkäsi kokonaan yhtiöön kohdistetun vaatimuksen yhteisösakosta perustellen tätä siten, että yksittäisten työntekijöiden virheet olivat johtaneet vaaran ja vahingon aiheuttamiseen eikä siten yhtiön toiminnassa oltu laiminlyöty vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi.

Syyttäjä ei tyytynyt hovioikeuden ratkaisuun ja hänelle myönnettiin valituslupa. Vastauksessaan yhtiö vaati valituksen hylkäämistä. KKO on ottanut kantaa perusteluissaan hyvin yksityiskohtaisesti vastuusuhteiden jakoon organisaation ja yksilöiden välillä sekä on selvästi jäsentänyt yksilöiden ja organisaation toiminnan aluetta. Myös yhtiön vastuuta oikeushenkilönä analysoidaan ratkaisussa.

Ensinnäkin KKO toteaa, että on riidatonta ja jo laivoimaisesti luettu työntekijöiden syyksi, että he ovat laiminlyöneet työtehtäviään ja toimineet yhtiön puolesta ja hyväksi. Työmaapäällikkö aiheutti huolimattomuudellaan työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen työmaalla. Työnjohtaja taas oli muun muassa laiminlyönyt selvittää räjäytettävän kohteen ominaisuudet ja huolehtia työntekijöiden ja muiden turvallisuudesta, jotka kuuluivat hänen työnkuvaansa. Koska tämä ei yksistään riitä yhteisösakon perusteeksi, KKO arvioi työntekijöiden laiminlyöntien lisäksi onko itse yhtiön toiminnassa noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta ja mikä merkitys yhtiön mahdollisilla laiminlyönneillä on ollut näiden laiminlyöntien mahdollistajana.

KKO toteaa myös, että työnantajan on jatkuvasti huolehdittava, että turvallisuutta koskevat toimenpiteet otetaan huomioon tarpeellisella tavalla organisaation kaikkien osien toiminnassa. Työnantajan velvollisuuksissa korostuvat muun muassa vaara- ja haittatekijöiden estäminen ennakolta ja huolehtiminen siitä, että turvallisuusriskit tunnistetaan ja otetaan toiminnassa huomioon organisaation kaikilla tasoilla. Jotta vastuu työturvallisuudesta tunnistetaan ja sitä voidaan organisaation kaikilla tasoilla tehokkaasti toteuttaa, toimivalta- ja vastuusuhteiden tulee olla selvät kaikille. Todella merkityksellistä on se, onko yhtiön toiminnan tai töiden järjestelyssä tai muussa organisoinnissa osoitettavissa laiminlyöntejä, jotka ovat mahdollistaneet työnjohtajan ja työmaapäällikön teot ja laiminlyönnit tai olennaisesti lisänneet niiden mahdollisuutta.

KKO ottaa kantaa viiteen eri työturvallisuusrikosvastuun aktualisoivaan seikkaan ja lopuksi tekee yhtiön toiminnan kokonaisarviointin.

1 Onko räjäytystyö ollut vähäinen?

Koska räjäytystyö on tehty vaarallisella alueella, ja jossa räjäytystyön kallioseinän toisella puolella suhteellisen lähellä tavallisesti oleskelee ihmisiä, räjäytystyö ei ole ollut vähäinen.

2 Räjäytystyön johtajan nimeämättä jättäminen

Koska työmaalla ei ole ollut räjäytystyön johtajaa ollenkaan räjäytystyön aikana, on räjäytystyötä voitu tehdä kenenkään johtamatta ja valvomatta. Työmaapäällikön vastuualueeseen on kuulunut se, että räjäytystöitä on jatkettu, vaikka uutta räjäytystyön johtajaa ei ollut nimetty. Koska yhtiössä ei ole nostettu lainkaan esiin kysymystä siitä kenelle räjäytystyön johtajan tehtävät ja vastuu entisen johtajan jälkeen kuuluvat, on yhtiön toiminnan järjestämistä koskevasta laiminlyönnistä vastuussa

viime kädessä yhtiön johto. Tämäkin laiminlyönti on mahdollistanut työsuojelumääräysten vastaisten olosuhteiden syntymisen ja jatkumisen.

Yhtiöllä on ollut myös selkeä väärinkäsitys räjäytystyön johtajan tehtävistä, koska yhtiö on luullut tehtävien käsittävän räjähdysaineen hankkimisen ja varastoinnin, kun taas järjestysohjeiden mukaan tehtävät käsittävät nimenomaan räjäytystyön johdon ja valvonnan.

3 Räjäytyssuunnitelman puuttuminen

On riidatonta, että kirjallinen räjäytystyön suunnitelma, jota on noudatettava, on puuttunut kokonaan ennen työhön ryhtymistä ja että se on laadittu vasta onnettomuuden jälkeen. Räjäytyssuunnitelman tekemättä jättäminen on ollut mahdollista jo sen takia, ettei työmaalle eikä tälle työlle ollut nimetty edes räjäytystyön johtajaa. Näin ollen kysymys on ollut nimenomaan laiminlyönnistä yhtiön töiden järjestämisessä, mikä on mahdollistanut työsuojelumääräyksien vastaisten olosuhteet työmaalla. Vastuu laiminlyönnistä kuuluu siten yhtiön johdossa ja organisaatiossa vastuuasemassa oleville.

4 Liian suuren räjähdysainemäärän käyttäminen

Työnjohtaja oli johtanut työtä välittömästi, joten hän oli vastuussa räjäytettävän kohteen selvittämisen laiminlyönnistä. Kuitenkin KKO:n mukaan laiminlyönnin ovat mahdollistaneet edellä mainitut räjäytystyön johtajan nimeämättä jättäminen ja räjäytyssuunnitelman tekemättä jättäminen eli töiden järjestämiseen liittyvät seikat, jotka ovat mahdollistaneet työnjohtajan virheellisen menettelyn. Vastuu tältä osin kuuluu myös yhtiön organisaatiossa vastuuasemassa oleville, koska he ovat laiminlyöneet töiden järjestämisen.

5 Varotoimien laiminlyönti

Varotoimien laiminlyönnistä räjäytystyössä KKO toteaa varotoimien olleen toteutettu huolimattomasti, koska esimerkiksi räjähdyskohdan välittömässä läheisyydessä liikkunut ulkopuolinen ja varmistusmiehet ovat olleet räjähdysten tapahtuessa välittömässä vaarassa. Tästä on ollut vastuussa työnjohtaja. Kuitenkin jälleen epäselvyyden ja syntyneen vaaratilanteen ovat mahdollistaneet edellä mainitut yhtiön laiminlyönnit töiden järjestämisessä.

Kokonaisarviointi

KKO:n mielestä pääsyynä työturvallisuusmääräysten rikkomisiin ovat olleet vastuusuhteiden epäselvyys sekä laiminlyönnit työmaalla työturvallisuuden valvonnassa. Tästä johtuen edellä läpi käydyt asiat ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa, joissa kysymys on laiminlyönneistä, jotka koskevat yhtiön toiminnan ja töiden järjestämistä ja muuta organisoimista eikä pelkästään yksittäisten työntekijöiden virheellistä toimintaa.

Yhteisösakon määrästä KKO toteaa vielä, että teot ja laiminlyönnit on tehty yhtiön päätoimialaan kuuluvassa vaarallisessa työssä. Yhtiön suhtautuminen työturvallisuuden organisointiin, järjestämiseen ja valvontaan päätoimialallaan on ollut moitittavaa. Lisäksi asiassa on tullut esille, että yhtiössä on suhtauduttu räjäytystyön johtajan nimeämistä ja kirjallisen räjäytyssuunnitelman laatimista koskeviin järjestysohjeiden määräyksiin todella piittaamattomasti.

Johtopäätökset

KKO:n ratkaisun perusteluista voi vetää johtopäätöksen, että yhtiöllä ei ole ollut selkeää organisaatiokaaviota tai eri työntekijöiden töiden vastualueiden järjestämissuunnitelmaa, joka on johtanut edellä mainittujen perusteiden mukaisesti työntekijöiden huolimattomuuteen ja laiminlyönteihin työtehtävissään. Töiden järjestäminen oikealla ja turvallisella tavalla ei ole ollut näin ollen mahdollista, josta vastuussa on yhtiön organisaatiossa yhtiön johto. Ns. lumipalloilmiö on lähtenyt vyörymään, jonka takia yhtiön sisäisessä organisaatiossa tekemät omat laiminlyönnit järjestää riittävä ja lainmukainen vastuunjako ja valvonta ovat mahdollistaneet työntekijöiden virheelliset teot. Työntekijöillä ei ole ollut mahdollisuutta hoitaa työtehtäviään oikein, koska töiden järjestely ja organisointi on mennyt pieleen jo lähtökohtaisesti yhtiön toiminnassa. Tätä korostaa tosiseikka, että niin monia tärkeitä työturvallisuusmääräyksiä ei noudatettu räjäytyspaikalla.

Vähäisemmät rikkomukset käsitellään hallinnollisessa menettelyssä, kun taas RL 47:1:n ja RL 47:7:n mukaan ylemmän esimiesportaan vastuu korostuu alemman lähempänä ”suoritusporrasta” olevan esimieskunnan vastuun jäädessä taka-alalle.⁹⁰ Ylimmän johtoportaan vastuuta on pyritty lisäämään ja näin on myös tehty oikeuskäytännössä. Tätä kuvastaa KKO 2014:20 ratkaisu erittäin hyvin, koska

---

⁹⁰ Lappi-Seppälä ym. 2008, s. 1266

työntekijöiden virheistä ja laiminlyönneistä vastuuseen asetettiin myös yhtiön johto, koska yhtiön toiminnan järjestämisessä ja organisaatiossa oli niin monia epäselvyyksiä.

5.6.3 Muut tärkeät KKO:n ja hovioikeuden ratkaisut

Ratkaisussa KKO 1986 II 123 sähkölaitoksen käytön johtaja tuomittiin sakkorangaistukseen, koska hän oli laiminlyönyt työtehtävänsä esimerkiksi järjestää työpaikalle sähkölaitteen vaarallisuudesta varoittavaa taulua. Hän oli myös laiminlyönyt valvontavelvollisuuden taulujen paikallaolosta sekä puuttuvaa taulua ei ollut korvattu viivytyksettä uudella. Rikkominen perustui kauppa- ja teollisuusministeriön sähköturvallisuusmääräyksistä annettuun päätökseen.

Johtaja ei ollut osoittanut myöskään työtehtäviä riittävän selvästi eri tahoille. Näin ollen vastuuseen asetettiin tällä kertaa melko korkea johtotaho, vaikka kyse oli ”ruohonjuuritason” laiminlyönneistä. Johtajan ei katsottu aiheuttaneen työntekijän ruumiinvammoja huolimattomuudellaan tai varomattomuudella, koska vahingoittunut työntekijä oli itse toiminut poikkeuksellisesti ja ennalta-arvaamattomasti. Kuitenkin kaupunki oli johtajan tekemästä työturvallisuusrikkoksesta tuottamuksesta riippumattomassa vahingonkorvausvastuussa vahingosta sähkölain 40 §:n mukaisesti, mutta korvausmäärää soviteltiin.

KKO:n ratkaisu 1982 II 66 linjasi esimiehen yleistä huolehtimisvelvoitetta. Tapauksessa sekä työnjohtaja että insinööri, joka oli työnjohtajan esimies ja jolta työnjohtaja sai ohjeet, tuomittiin työturvallisuusmääräysten rikkomisesta ja kuolemantuottamuksesta sakkorangaistuksiin, kun purkamistyöhön soveltumattomalla ja vaarallisella trukilla työskennellessä rautanippu putosi 5-vuotiaan pojan päälle aiheuttaen tämän kuoleman. Muille työpaikan työntekijöille ja henkilöille oli aiheutunut myös vaaraa.

Juridisesti mielenkiintoisena pidän tapauksessa sitä, että vastuu kohdennettiin molempiin työnantajatahoihin ja niiden tehtävien laiminlyönnistä, jotka eivät konkreettisesti kuuluneet näille henkilöille. Toisaalta ratkaisu vahvistaa arviota siitä, että työturvallisuusmääräysten laiminlyönnistä tulee aina rangaista jotakin työnantajatahoa työpaikan organisaatiosta. Tässä tapauksessa vastuu perustettiin siis yleisen huolehtimisvelvollisuuden laiminlyöntiin.

Johdon vastuu valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä voi korostua esimerkiksi työntekijöiden kokemattomuuden tai työn erityisen vaarallisuuden takia. Alempien esimiesten valvonta kuuluu korkeammalle johtoportaalle, kun taas työntekijöiden valvonta kuuluu keskijohdolle tai työnjohdolle.

Vastuu vaihtelee työpaikan omien organisaatiokaavioiden mukaan. Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa 30.12.2008, Nro. 1259, Dnro R 08/494 yhtiön varatoimitusjohtaja oli osallistunut yhtiön työsuojeluorganisaation luomiseen ja delegoinut työtehtäviä alaisilleen tuotantopäällikölle ja työnjohdolle seurauksella, että delegoidut tahot eivät täyttäneet omia valvontavelvollisuuksiaan. Kuitenkin hovioikeus katsoi, että varatoimitusjohtajan olisi tullut työsuojelusta vastaavana henkilönä valvoa, että mainitut henkilöt noudattavat heille määrättyjä työsuojeluvelvoitteita. Varatoimitusjohtajan toimenpiteet eivät olleet riittävät. Tämä ratkaisu vahvistaa kuinka tärkeää valvontavelvollisuuden noudattaminen on. Alaisten valvonta kuuluu työnantajan tärkeimpiin tehtäviin, jolloin ei edes asianmukaisella delegoimisella välttämättä pääse vastuuta pakoon.

Turun hovioikeuden ratkaisussa 21.3.1991 R 90/604 neljä eri esimiestä tuomittiin 12 päiväsakon rangaistukseen työntekijän käden loukkaantuessa pituusleikkurissa: työnjohtajan olisi tullut estää virheellisen työtavan käyttäminen, tuotantopäällikkö oli laiminlyönyt leikkurityötä koskevien ohjeiden antamisen ja leikkurin työhönopastuksen valvonnan ja osastonjohtaja sekä tehdasyksikön johtaja laiminlöivät varustaa leikkuri tarpeellisin suojalaittein. Vastuuseen ei siis ole tarkoitus löytää yhtä ”syntipukkia”, vaan kaikki esimiehet ovat vastuussa omista velvoitteistaan.

Työnjohdon ja keskijohdon vastuunjakoja linjasi Rovaniemen hovioikeuden ratkaisu 10.10.2010 Nro. 859, Dnro R 11/553, jossa vuoromestarin (työnjohto) olisi tullut asemansa ja pitkän työkokemuksen perusteella tietää koneen turvallisuuspuute, josta aiheutui tapaturma, joten turvallisuuspuutetta ei voinut pitää ennalta-arvaamattomana ja yllätyksellisenä. Vuoromestarin katsottiin laiminlyöneen työntekijöiden valvomis- ja opastamisvelvollisuus laitteen käytön ja turvallisuusohjeiden noudattamisen suhteen. Vuoromestarin esimies (työnjohto) työnantajan edustajana katsottiin myös rikkoneen työturvallisuusmääräyksiä työturvallisuusrikoksen arvoisesti, koska hän ei ollut huolehtinut siitä, että vuoromestari tunsii turvallisuusohjeiden sisällön ja valvoi niiden noudattamista. Kuitenkin turvalaitteiden virheellisestä asentamisesta vastuu oli keskijohdolla, koska vastuu asentamisesta kuului muulle kuin työnjohtotasolle.

Ratkaisussa tulee esille ennalta-arvaamattomuuden merkitys vastuuta rajaavana seikkana sekä vastuun kohdentamisen kannalta se, että jälleen kerran valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä voidaan tuomita eri henkilöitä sekä eri vastuuportaita eri työtehtävien laiminlyönneistä (asentaminen oli keskijohdon vastuulla).

Turun hovioikeuden ratkaisussa 18.10.2011, Nro 2316, Dnro. R 10/2752 tuomittiin ylimmästä johdosta toimitusjohtaja, koska hän laiminlöi järjestää ja luoda työpaikalle sellaisen toimintatavan ja menetelmän, jonka nojalla käytössä olevat laitteet ja työvälineet tarkastettaisiin määräaikaaisesti

niiden toimintakunnon varmistamiseksi. Tämän laiminlyönnin takia työntekijät olivat käyttäneet työvälineitä siten, etteivät ne olleet jatkuvasti turvallisia eikä niiden kunnon säännöllisestä tarkastamisesta oltu annettu mitään ohjetta.

Yrityksen työpäällikkö ja työnjohtaja olivat mahdollistaneet myös työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen, koska he olivat omalta osaltaan vaikuttaneet siihen, ettei yhtiön toimiva johto ollut ryhtynyt kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin sellaisen menetelmän luomiseksi, jolla käytössä olevien laitteiden määräaikaistarkastuksia voitaisiin suorittaa ja he olisivat asemansa perusteella voineet valvoa laitteiden käyttöturvallisuutta. Näin ollen kaikki johtoportaajat olivat laiminlyöneet työpaikan työturvallisuusmääräyksiä ja näin ollen kaikki joutuivat myös vastuuseen.

KKO 1985 II 123 ratkaisussa kokemattomalle työntekijälle ei ollut annettu tarpeeksi ohjausta työhön, jonka vaaratekijöitä kokenut työntekijä olisi osannut välttää. Tämän opetuksen ja ohjauksen laiminlyönnistä yrityksen toimitusjohtaja oli vastuussa.

5.7 Ympäristötoimintapolitiikat ja vastuutahot

5.7.1 Erilaisia vastuun kohdentamisen vaihtoehtoja

Aiheuttaja maksaa -periaate (Polluter Pays Principle) ja aiheuttamisperiaate ovat yleisesti hyväksytyjä ja tärkeitä ympäristöoikeudellisia periaatteita, joita voidaan soveltaa myös vahingonkorvausvastuun kannalta. Näin ollen ympäristöä pilaava taho maksaa aiheuttamansa pilaantumisen riskin ehkäisy- ja torjuntakustannukset, ennallistamiskustannukset ja mahdolliset vahingonkorvaukset, vaikka aiheuttamisperiaate on lähinnä lainsäädännöllinen ohjenuora.⁹¹ Alueen puhdistamisesta aiheutuva ennallistavien kustannusten korvaaminen ja mahdolliset ehkäisy- ja torjuntakustannukset voidaan lähes rinnastaa vahingonkorvaukseen, joista vastuussa on ympäristön pilaaja. Erilaisilla vapaaehtoisilla vastuuvakuutuksilla yritys voi valmistautua ympäristövahinkoja koskevaan vastuuriskien hallintaan.

Kansallinen lainsäädäntö on mielestäni rakentunut aiheuttamisperiaatteelle voimakkaasti vahingonkorvausvastuun kannalta. Vihervuori toteaa, että ympäristövahinkojen korvausvastuun lähtökohtana on yleensä aiheuttamisperiaate, mutta sen toteutumista rajoittavat yritysten toisinaan

---

⁹¹ Kuusiniemi ym. 2013, s. 86 - 87

kovinkin lyhyet elinkaaret verrattuna monesti hitaisiin vahinkomekanismeihin samoin kuin yhtiöiden lakkauttamisen helppous tilanteessa, jossa esimerkiksi aiheutettu kemikaalivuoto maaperään tai pohjaveteen ei ole vielä paljastunut.⁹² Vapaaehtoisia ja täysin laillisia ympäristötoimintoja käyttävä yritys voi saastuttaa tietämättäänkin ympäristöä vuosikausia, jolloin vastuu voidaan kuitenkin perustaa ankaran vastuun perusteella.

Vahingonkorvausvelvollisista YVL 7 § säättää seuraavasti:

Tämän lain mukainen korvausvelvollisuus on, silloinkin kun vahinkoa ei ole aiheutettu tahallisesti tai huolimattomuudesta, sillä:

- 1) jonka harjoittamasta toiminnasta ympäristövahinko johtuu;
- 2) joka on rinnastettavissa 1 kohdassa tarkoitettuun toiminnan harjoittajaan; sekä
- 3) jolle ympäristövahingon aiheuttanut toiminta on luovutettu, jos luovutuksensaaja toiminnan saadessaan tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää vahingosta tai 1 §:ssä tarkoitettusta häiriöstä taikka sellaisen uhasta.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua rinnastamista arvioitaessa on otettava huomioon henkilön määräysvalta, hänen taloudelliset suhteensa toiminnan harjoittajaan ja hänen toiminnasta tavoittelemansa taloudellinen etu.

Ankara vastuu kohdennetaan siis ensisijaisesti toiminnanharjoittajaan, joka voi olla yritys tai luonnollinen henkilö. Rinnastus koskee tilanteita, joissa ympäristövahinkoa aiheuttavaa toimintaa harjoitetaan toisen lukuun siten, että tämä toinen taho tosiasiallisesti, vaikkakaan ei muodollisesti, on lain piiriin kuuluva toiminnan harjoittaja esimerkiksi tytäryhtiö.⁹³ Rinnastettavan tahon tosiasiallinen määräysvalta toiminnassa ja taloudellinen suhde toiminnan harjoittajaan otetaan huomioon rinnastettavaa vastuutahoa huomioitaessa.⁹⁴ Yrityksen osakkeenomistaja voi joutua vahingonkorvausvastuuseen toiminnanharjoittajaan rinnastettavana tahona. Luovutuksensaaja voi myös joutua korvausvastuuseen, jos hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää vahingosta eli vilpittömän mielen vaatimus on ehtona vastuulle.

Vastuun kohdistaminen ympäristörikosvastuun osalta perustuu RL 48:7:ään, joka on käytännössä identtinen työturvallisuusrikoksen vastuun kohdistamisen tunnusmerkistön kanssa. Tässäkin tarkoituksena on tunnistaa vastuutahot yrityksen organisaation sisältä eli ne henkilöt, jotka ovat

---

⁹² Kuusiniemi ym. 2013, s. 1718

⁹³ Tuomainen 2003, s. 389

⁹⁴ Kuusiniemi ym. 2013, s. 1734

toimineet virheellisesti tai laiminlyöneet omalla vastuulla olevia tehtäviä aiheuttaen lainvastaisesti ympäristölle haittaa. RL 48:7:n mukaan:

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

5.7.2 Yhteiskuntavastuuohjelman ympäristövastuutahot

Kuten työturvallisuusrikoksissa, yritys voidaan tuomita lain vastaisesta toiminnasta yhteisösakkoon eli rikosoikeudelliseen vastuuseen ympäristörikoksesta. Myös organisaation eri vastuutahot luonnollisina henkilöinä voidaan tuomita henkilökohtaiseen vahingonkorvausvastuuseen tai rikosoikeudellisen vastuun osalta vankeus- tai sakkorangaistukseen. Vastuu perustuu kunkin tahon tosiasialliseen toimivaltaan tehdä päätöksiä, asemaan organisaatiossa ja erikseen määriteltyihin työtehtäviin, joten vastuu voi ulottua organisaation ylimpiin päättäviin tahoihin saakka.

Usein yhteiskuntavastuuohjelman laatineella yhtiön ylimmällä johdolla on vastuu ympäristötoimintapolitiikoista. Esimerkiksi viime kädessä yritysvastuu Outokummulla kuuluu toimitusjohtajan vastuualueeseen.⁹⁵ Vastuulta välttyäkseen ylimpien johtohenkilöiden on tullut asianmukaisesti delegoida vastuu esimerkiksi ympäristöjohtajalle. Tämäkään ei välttämättä riitä, jos esimerkiksi yrityksen organisaatiokaaviossa vastuunjako on tehty epäselvästi ja puutteellisesti siten, ettei ympäristöpäällikkö ole tiennyt tarpeeksi selkeästi omia velvoitteitaan.

Yrityksen yhteiskuntavastuun osalta ympäristönhallintajärjestelmän menestyksekkäs toteuttaminen ja ylläpito ovat riippuvaisia suurelta osin siitä, miten ylin johto määrittelee ja osoittaa vastuut ja valtuudet yrityksessä. Ylimmän johdon tulisi nimetä edustajia tai toimijoita, joilla on riittävät valtuudet, tietoisuus, pätevyys ja resurssit 1) varmistamaan hallintajärjestelmän toteuttaminen ja ylläpito yrityksen kaikilla soveltuvilla tasoilla 2) raportoidaan ylimmälle johdolle yrityksen yhteiskuntavastuun hallintajärjestelmän toiminnasta ja sen kehittämismahdollisuuksista.⁹⁶

Vahingonkorvausvastuussa yrityksen toiminnan ulkopuolisille aiheuttamista ympäristövahingoista on yritys. Jos kyse on yrityksen työntekijän lainvastaisen toiminnan aiheuttamista vahingoista, on

---

⁹⁵ Outokumpu 2014, <http://www.outokumpu.com/fi/vastuullisuus/yritysvastuu/yritysvastuun-johtaminen/Sivut/default.aspx>

⁹⁶ Suomen Standardisoimisliitto 2006, s. 46

korvausvastuussa yritys, mutta sillä on vastaavasti oikeus vaatia työntekijältä korvausta, jonka määrän viime kädessä tuomioistuin arvioi työntekijän tuottamuksen perusteella.⁹⁷

5.8 Ympäristövahingot ja ympäristörikokset oikeuskäytännössä

5.8.1 KKO:n ratkaisuja vahingonkorvauksen kannalta

Ratkaisussa KKO 1999:124 rakennusliike tuomittiin, soveltaen YVL:a, ankaran vastuun perusteella vahingonkorvaukseen ympäristövahingosta. Tapauksessa kantaja oli jättänyt autonsa yön yli parkkipaikalle, jonka aikana hiekkapölyä oli levinnyt autoon aiheuttaen autolle esinevahinkoa ja kantajalle henkilövahinkoa esimerkiksi silmien ärtymisenä ja tulehtumisena.

Henkilövahinkojen osalta KKO totesi, että ankara vastuu kattaa myös vahingon aiheuttajan ennalta-arvaamattomat ja etukäteen arvioiden epätodennäköiset vahingot. Vahingonkärsijän osalta VahL:n mukaista vahingon myötävaikutuksen sovittelua ei tullut tehdä, koska vahinko oli hänelle ennalta-arvaamaton. Kuitenkin esinevahinkoja soviteltiin täydentävästi VahL:n mukaisesti, koska oli todennäköistä, että hiekkapöly aiheuttaa vahinkoa autolle eikä kantaja ryhtynyt esimerkiksi auton puhdistustoimiin.

Vahingonkärsijän korvauksia vähennettiin siis jälkikäteen myötävaikutuksen takia, mutta vahingonkärsijä ei tiennyt eikä hänen pitänytäkään tietää haitallisista vaikutuksista omalle terveydelle, joten henkilövahingot eivät olleet millään tavalla ennalta-arvattavissa.

KKO 2001:61 öljy-yhtiö oli harjoittanut huoltoasematoimintaa vuosina 1981 – 1996 välisenä aikana ja pankin ostettua kiinteistön vuonna 1997 maaperässä oli ilmennyt ympäristövahinko polttonesteiden valumisesta johtuen. Ympäristövahingon syntymisen tarkkaa aikaa ei pystytty arvioimaan. Huoltoasematoimintaa oli kuitenkin harjoitettu ennen YVL:n voimaantuloa, jolloin sovellettavaksi tuli VahL sekä YVL:n voimaantulon jälkeen, jolloin sovellettavaksi tuli YVL.

KKO katsoi yhtiön olevan ankarassa vastuussa ympäristövahingosta ennen YVL:n voimaantuloa oikeuskäytännössä syntyneen toiminnan ilmeisen vaaran mahdollisuuden takia (öljyvahinko) ja erityisesti KKO 1995:108 ratkaisun oikeusohjeen perusteella, jonka mukaan myös vaarallisesta

---

⁹⁷ Aalto-Setälä ym. 2004, s. 67

toiminnasta voi syntyä ankara vastuu. YVL:n voimaantulon jälkeen toiminnanharjoittajan toiminta oli ankaran vastuun alaista aivan niin kuin laissa säädetäänkin.

5.8.2 KKO:n ratkaisuja ympäristörikoksen vastuunjaon kannalta

KKO 2011:17 ratkaisussa yhtiö sekä yhtiön hallituksen varajäsen, joka tosiasiallisesti vastasi yksin yhtiön toiminnasta, tuomittiin ympäristörikoksesta yhteisösakkoon ja sakkorangaistukseen. Kunnan ympäristölautakunnan monista kielloista ja uhkasakoista huolimatta, yritys oli jatkanut ympäristölle haitallista toimintaa. Muita luonnollisia henkilöitä ei laitettu vastuuseen jatkuvasta ympäristön turmelemisesta. Ratkaisussa vastuuseen joutui siis vain yksi henkilö sen perusteella, että hän oli nimenomaisesti vastuussa toiminnasta yhtiössä eikä muodollisilla nimikkeillä ollut merkitystä.

KKO 2008:33 ratkaisussa yhtiön öljynjalostamolla suuri määrä öljyä valui maahan ja mereen tahrien myös rantoja suurelta alueelta. Tapauksessa KKO tuomitsi neljä työntekijää vastuuseen tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta. Kaksi yhtiön työntekijöistä katsottiin kuuluvan yhtiön esimiehiin.

Ennen kyseistä vahinkoa oli tapahtunut jo kaksi vastaanvanlaista seurauksiltaan selvästi pienimuotoisempaa vahinkoa. Vastuunalaisista työntekijöistä tuotanto-osaston päällikkö, valmistuksen käyttöpäällikkö ja jätevesilaitoksen vastaava hoitaja olivat olleet tietoisia aikaisemmista vahingoista, joten uusi vastaavanlainen vahinko ei ollut yllättävä ja ennalta-arvattava, vaikka se oli tapahtunut inhimillisestä virheestä eikä inhimillisen erehdyksen mahdollisuuden estämiseen ollut kukaan riittävästi puuttunut. Kaikki neljä työntekijää olivat laiminlyöneet omien työtehtävien tekemisen, jolloin vakava vahinko oli päässyt huolimattomuudesta tapahtumaan.

Helsingin hovioikeuden ratkaisu 30.8.2013, Nro 2297, Dnro. R 12 – 247 eli ns. ”Lokapojat” tapauksessa kaksi yrityksen johtohenkilöä tuomittiin törkeästä ympäristön turmelemisesta ehdottomaan vankeuteen sekä suuriin vahingonkorvauksiin sekä muutama työntekijä sakkorangaistuksiin avunannosta edellä mainittuun törkeään ympäristön turmelemiseen. Yritys oli kipannut esimerkiksi ihmisten erilaisia eritteitä sisältävää asumisjätevettä kaupungin sade- ja jätevesiviemäreihin, maastoon ja muihin luvattomiin paikkoihin vuosina 1999 - 2008 aiheuttaen vakavaa ympäristön pilaantumista sekä mahdollista vaaraa ihmisten terveydelle. Myös erilaista rasvajätettä, asumisjätevettä ja öljyistä jätettä oli sekoitettu keskenään ja tällaisia sekoituksia oli tyhjennetty jätteenvastanottopisteisiin yrityksen kustannuksia säästäen.

Yrityksen vastuussa olevien johtohenkilöiden, jotka omistivat yrityksen osakekannan puoliksi ja muodostivat yhtiön hallituksen, katsottiin antaneen ohjeet työntekijöille jätteiden kuljettamisesta ja he olivat johtaneet yrityksen päivittäistä toimintaa sekä käyttäneet yhtiössä päätäntävaltaa. He olivat olleet hovioikeuden mielestä tietoisia ympäristön turmelemisesta vuosikausien ajan.

Työntekijät vetosivat siihen, ettei heillä ollut työkokemusta ympäristöhuoltoalalta. He eivät olleet tietoisia siitä, että toimivat väärin esimerkiksi kipatessaan asumisjätevettä viemäriin, vaan he toimivat vain esimiestensä antamien määräysten mukaisesti. He olivat siis olleet tietämättömiä yrityksen ympäristöön kohdistuvasta lainvastaisesta toiminnasta. Lisäksi työntekijät vetosivat siihen, ettei heillä ollut mahdollisuutta toimia vastoin yhtiössä noudatettua ja valvottua toimintatapaa.

Hovioikeus perusteli työntekijöiden osalta ratkaisua siten, että työntekijät noudattivat työnjohdon määräyksiä ja luottivat työnantajaan esimerkiksi ympäristölupien voimassaolosta ja määräysten lainmukaisuudesta, mutta heidän olisi kuitenkin tullut toimia toisin ja havaita asumisjäteveden kaatamisen olevan laitonta ja kieltäytyä työn teosta.

6 LOPPUPOHDINNAT

Tienpito

MTL:n 33 §:n ja TLL:n 3 §:n tulkinnanvaraisuudesta johtuen on vaikea löytää selkeää ja yhtenäistä linjaa ELY-keskuksen, urakoitsijan ja tuomioistuimen näkemyksille siitä, mitä tarkoitetaan yleisellä liikenteen tyydyttävällä kunnolla ja tienkäyttäjän myötävaikutuksella. ELY-keskus ja urakoitsija noudattavat tienpidossa urakkasopimuksia, jotka määräävät, mitä tarkoittaa yleinen teiden tyydyttävä kunto, kun taas tuomioistuin perustaa ratkaisunsa pääasiassa laajaa harkintavaltaa sisältäviin MTL:n ja TLL:n pykäliin.

MTL 33 §:n esimerkkilista helpottaa tulkitsemaan, mitä olosuhteita vahinkotapahtumaa arvioidessa tulee huomioida. Sekä ELY-keskuksen korvauskäsittelijöiden että tuomioistuimen ratkaisuihin kunkin vahinkotapahtuman kaikkien olosuhteiden huomioiminen otetaankin lähtökohdaksi. Myös tienkäyttäjän myötävaikutusta vahinkoon, eli ajonopeutta ja sen sovittamista oikeaksi ennen vahinkotapahtumaa, on vaikea arvioida ja näyttää todeksi.

Tässä yhteydessä on pakko huomioida, miten normaali tienkäyttäjä näkee maantien tyydyttävän kunnan. Alan ammattilaisen eli urakoitsijan ja tienkäyttäjän näkemyserot voivat vaihdella huomasti eikä ole kenenkään etu, että hylkäävän korvauspäätöksen saanut vahingonkärsijä ei saa tietoa urakkasopimusten yksityiskohtaisista teiden laatuvaatimuksista korvauspäätöksessään. Vanha ja urainen tie, jossa on urakoitsijan mielipiteen mukaan vasta alkavia päällystevaurioita, voi tienkäyttäjän mielestä olla jo liikennettä vaarantava. Tienkäyttäjä ei usein ymmärrä, mitä tuottamus tarkoittaa, jota ilman ei siis korvaushakemus tule hyväksytyksi muissa kuin poikkeuksellisissa tilanteissa.

Tämä kaikki heijastuu myös vastuunjakoon ELY-keskuksen, urakoitsijan sekä tienkäyttäjän välillä. Tienkäyttäjä on tyytyväinen, jos hänelle maksetaan vahingonkorvaukset välittämättä siitä maksaako ne hänelle yksityinen yritys urakoitsijan roolissa vai valtio ELY-keskuksen roolissa. Toki tienkäyttäjän myötävaikutus voi alentaa korvausmäärää tai jopa johtaa hylkäävään korvauspäätökseen, jolloin vastuuta jaetaan myös tienkäyttäjälle.

Tuomioistuimen ratkaisuihin voisi olla tiukat, selkeät linjaukset siitä onko vastuussa lopulta valtio vai urakoitsija. Ennakkopäätös selventäisi kaikille osapuolille, miten vastuu jaetaan. Toisaalta urakoitsijalla ei ole laintasoista vastuuta tienpidosta, joten tuomioistuin voi jättää tämän huomioimatta kuten myös urakkasopimukset.

Mielestäni parempi tiedottaminen tienkäyttäjille korvauspäätöksiin vaikuttavasta lainsäädännöstä, tuottamuksen merkityksestä sekä urakkasopimusten vaatimuksista olisi tärkeää. Tiedottamista voisi käyttää avoimemmin ja näkyvämmiin esimerkiksi ELY-keskuksen internet sivuilla. Näin pystyttäisiin ennalta ehkäisemään turhat, korvauskäsittelijöiden työaikaa vievät korvaushakemukset, jotka joka tapauksessa tulisivat hylätyiksi perusteettomina. Samalla korvauskäsittelyprosessin avoimuus paranisi ja tienkäyttäjät saisivat kaikin puolin paremman käsityksen siitä, millä perusteilla korvauspäätökset hyväksytään tai hylätään ja mikä taho, valtio vai urakoitsija, on lopulta vastuussa.

Lapin ELY-keskukseen on kehittynyt oma ”ennakkotapausmateriaalinsa”, jonka mukaan kaikki vahingonkorvaushakemukset pyritään ratkaisemaan noudattamalla samaa linjaa kuin aikaisemmin samankaltaisissa vahinkotapauksissa on ratkaistu käsittelijöiden toimesta. KKO:n uudet tienpitoon liittyvät ratkaisut huomioidaan erittäin tarkasti.

Epäkohta on myös urakoitsijan suuret mahdollisuudet välttää korvauksilta. Voi olla jopa taloudellisesti kannattavaa joutua vahingonkorvausvastuuseen kuin toimia urakkasopimusten mukaisesti tietyissä tilanteissa. Esimerkiksi vanhan ja kuluneen maantien päällysteen paikkauksiin ryhtymiseen voi olla suuri kynnyks ja on taloudellisesti parempi vaihtoehto ottaa riski siitä, että vähäliikenteisellä tiellä yksikään ajoneuvo ei päällystevaurioon aja, vaan pystyy väistämään vauriokohdat. Tämä voi pahimmassa tapauksessa aiheuttaa pelkkien esinevahinkojen lisäksi todellisen hengenvaaran tienkäyttäjille.

Juridisesti arvioisin mielenkiintoisimmaksi ongelmaksi sen, että urakoitsijat kunnossapitävät maanteitä ja jalankulkuteitä urakkasopimusten mukaisesti, mutta tuomioistuinta eivät urakkasopimukset sido millään lailla. Urakoitsijalla voi olla kiusaus olla noudattamatta urakkasopimuksia, koska niillä ei ole oikeudellista sitovuutta. Toisaalta vaikka urakoitsija pystyisi näyttämään toimineensa huolellisesti urakkasopimusten mukaisesti, tuomioistuin voi kuitenkin jättää tämän täysin huomioimatta. Tilanne voi kärjistyä siihen, että vahingonkärsijän kannattaa viedä aina hänen hylätty korvaushakemuksensa käräjäoikeuteen. Tätä korostaa edelleen se, että urakoitsijalle on asetettu oikeuskäytännössä korostunut huolellisuusvelvollisuus, joka jalankulkuteilla muistuttaa jo ankaraa vastuuta.

Näkinsin erään ratkaisuvaihtoehdon siten, että urakkasopimusten tietyistä ehdoista tulisi säätää lain tasoisesti tiukemmin kuin MTL 33 §:ssä. Olosuhteiden esimerkkilista on tuonut selkeyttä harkinnanvaraiseen pykälään, mutta tiukemmat lain tasoiset ehdot olisivat kaikkien oikeusturvan kannalta vielä parempi. Näin ratkaisukäytäntö kehittyisi myös yhtenäisemmäksi.

Urakkasopimukset muistuttavat yksityiskohtaisuudessaan ja tiukan noudatettavuuden takia valtioneuvoston asetuksia ja päätöksiä, joissa säädetään työturvallisuudesta, vaikka tuomioistuimet eivät ole antaneet urakkasopimuksille samanlaista oikeudellista arvoa. Tämä on täysin luonnollista, koska sopimuksilla ei ole samanlaista juridista merkitystä kuin asetuksilla. Mielestäni urakkasopimuksistakin pitäisi säätää oikeudellisesti velvoittavalla tavalla ainakin jollain tasolla.

Realiteetti on se, että maantiet eivät ole eivätkä voi olla koko maan laajuisesti hyvässä kunnossa vuoden jokaisena hetkenä. Tämä johtuu monesta asiasta kuten Suomen maantieteellisestä sijainnista, mistä johtuen vallitsevat sääolot eivät ole ihanteelliset maanteiden kunnossapitoon. Myöskään määrärahat ja urakoitsijan resurssit maanteiden kunnossapitoon eivät riitä maanlaajuisesti pitämään kaikkia teitä yhtä hyvässä kunnossa kaikkina vuodenaikoina. Kuitenkin KKO:n ratkaisujen pohjalta voi tehdä johtopäätöksen, että yleisillä teillä liukastumisvahingot korvataan aina.

Tilanne on vaikea, koska erityisesti vahingonkärsijälle korvaukset jo maksaneet vakuutusyhtiöt hakevat yhä useammin takautumisoikeutensa perusteella valtiolta takaisin maksamansa korvaukset. Jos Lapin ELY-keskuksessa hylätään vakuutusyhtiön korvaushakemus, vakuutusyhtiöt tiedostavat, että tuomioistuin ratkaisee lähes aina riidan vakuutusyhtiön hyväksi. Näen, että tulevaisuudessa joudutaan mielenkiintoiseen tilanteeseen, kun hylätyt korvauspäätökset tullaan viemään kanteella käräjäoikeuteen monikertaisesti nykyistä useammin.

Työturvallisuus

TTurvL:n säädökset ovat monipuolisia ja kattavia, mutta samalla antavat työnantajalle paljon harkintavaltaa siitä, miten järjestää työolosuhteet työpaikalla. Useilla työaloilla tärkeimpiä yksityiskohtaisia säännöksiä on säädetty valtioneuvoston asetuksilla ja päätöksillä, jotka työnantajan tulee tuntee ja soveltaa toimimaan käytännön työhön. Mielestäni työsuojelu- ja työturvallisuuslainsäädäntö on äärimmäisen tärkeää, koska työntekijöillä tulee olla täysi varmuus, että he voivat työskennellä turvallisessa työympäristössä ilman jokapäiväistä vahingoittumisen vaaran pelkoa.

RL:ssa säädetystä työturvallisuusrikoksesta vastuussa tai vahingonkorvausvastuussa on usein monia eri tahoja. Vaaran tai vahingon aiheuttavasta teosta, laiminlyönnistä tai työturvallisuusmääräysten noudattamattomuudesta voi joutua vastuuseen yritys, jolloin sen maksettavaksi tuomitaan yhteisösakko. Yrityksen ylimpään johtoon, keskijohtoon tai työnjohtoon kuuluvia henkilöitä voi joutua samasta työturvallisuusrikoksesta henkilökohtaiseen vastuuseen omien työvelvoitteiden

rikkomisesta. Nämä työvelvoitteet määritetään yrityksen omassa organisaatiokaaviossa. Pääsääntönä työturvallisuusrikosoikeudenkäynneissä onkin nykyään, että useita eri luonnollisia henkilöitä on syytettynä samasta rikoksesta. Rikos- ja vahingonkorvausvastuussa ei luonnollisten henkilöiden suhteen ole suuria eroja, vaan vastuu kohdistetaan pitkälti RL 47:7:n mukaan.

Mielestäni vahingonkorvauksien kannalta kantajalla voisi olla paremmat mahdollisuudet menestyä, jos hän tekisi erillisen siviilioikeudellisen kanteen vahingonkorvauksista. Näin ollen kanne käsiteltäisiin erillisessä istunnossa, jolloin kanteen vahingonkorvausvaatimukset eivät jäisi syyttäjän ajaman työturvallisuusrikostuomion ratkaisusta kiinni.

On ymmärrettävää, että yrityksen organisaatiossa eri johtotasojen, esimiesten ja työnantajien vastuu on laajaa. Työnantajapuolen vastuu ulottuu mielestäni todella pitkälle työturvallisuuslainsäädännössä, koska vastuulta ei käytännössä ole keinoja välttää. Näin ollen ankaran vastuun tunnusmerkit alkavat täyttyä. Suomessa ei ole säädetty tai vakiintuneesti hyväksytty mitään ehdotonta orgaanioppia. Ankaruuden vastuu edellyttäisi kaiketi kirjoitetun lain säännöksiä.⁹⁸

Ankaraa vastuuta tukevia seikkoja on monia. Ensinnäkin tuomioistuimen ratkaisusta voi vetää johtopäätöksen, että vähintään yksi taho yrityksen orgaanin sisältä saatetaan vastuuseen työturvallisuusrikoksesta käytännössä aina. Oikeuskäytännössä on erityisen paljon työnantajan valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä johtuvia ratkaisuja. On vaikea kuvitella, että työnantaja voisi koko ajan valvoa työntekijöidensä työntekoa, vaikka selvästi tämä on vaatimus. Toiseksi työntekijää suojellaan monella tavalla. Työntekijän ei tarvitse osoittaa vastuussa olevia nimenomaisia henkilöitä. Myös pelkkä vaaratilanteen riski voi riittää työnantajan vastuuseen joutumiseen. Kolmanneksi isännänvastuu työnantajan korvausvelvollisuuden perustana on samassa linjassa työturvallisuusrikosvastuun kanssa siinä mielessä, että vastuu on käytännössä aina työnantajalla työntekijän tuottamuksellisesta toiminnasta. Melko ankaraa minun mielestäni, mutta tätä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, koska lainsäädäntö on kehittynyt koko ajan työnantajaa kohtaan ankarammaksi. Myös lain esitöiden perustelujen mukaan vastuuta tulee ulottaa ylimmälle johdolle ja moniportaisesti useammalle johtotasolle asti. Neljänneksi tulee ottaa huomioon työntekijän myötävaikutuksen merkitys työnantajan vastuun kannalta. Lähes aina vastuuseen joutuminen työntekijän myötävaikutuksesta riippumatta luo lähes mahdottomia tilanteita monille työpaikoille.

Tuntuu, että TTurVL 2:8.2:lla ei ole käytännössä merkitystä, vaikka vahingonkorvauksia sovitellaan kuitenkin usein. Kuinka törkeää työntekijän myötävaikutuksen tulee olla, jotta työnantaja välttäisi

---

⁹⁸ Ståhlberg - Karhu 2013, s. 111

kokonaan vastuun? Riittääkö siihen työntekijän päihtymys tai työntekijän työohjeiden täysi piittaamattomuus? Onko huomautuksella tai varoituksella merkitystä? Mitä jos työntekijä on koulutukseltaan pätevämpi ja päivittäisessä työssään ammattitaitoisempi kuin työnantaja, voiko tällöin työnantaja luottaa työntekijän taitoihin, että työtapaturmaa ei tapahdu? Joku organisaatiosta on aina vastuussa. Ennalta-arvaamattoman vahingon sattuessa vastuussa oleva löydetään sieltä mistä tällä taholla ei ole ollut mahdollisuutta edes vaikuttaa vahingon syntymiseen.

Myös työnantajan edustajan vastuu on ylimitoitettu, koska edustajasta tehdään mielestäni helposti syyllinen niissä tapauksissa, joissa työnantajatahosta tai mistään muualta ei löydy sopivaa vastuussa olevaa. Herää kysymys voidaanko esimerkiksi pienessä roolissa yrityksessä työskentelevä yrityksen asiantuntija asettaa vastuuseen, jos hänen tosiasialliseen työnkuvaan kuuluu vain vähän, jos ollenkaan, vaaraan tai vahinkoon liittyviä työtehtäviä.

Ympäristötoimintapolitiikat ja ympäristövastuu

Vahingonkorvausvastuussa YVL:n ja aiheuttamisperiaatteen mukaan on pääsääntöisesti toiminnanharjoittaja, joka toiminnallaan pilaa tai turmelee ympäristöä. Korvausvastuu perustuu ankaralle vastuulle, joten vahingoissa, onnettomuuksissa tai inhimillisestä virheestä tapahtuva ympäristön pilaantuminen ei poista vastuuta. Myös täysin odottamattomat onnettomuudet, joiden seurauksena ympäristöä pilaantuu, kuuluvat ankaran vastuun alaan. Ympäristörikoksesta vastuu voi ulottua sekä yritykseen oikeushenkilönä että luonnollisiin johto- tai työnantajatason henkilöihin kuin myös työntekijöihin.

Yrityksen yhteiskuntavastuusta ei säädetä suoraan lainsäädännössä. Tämä koskee myös yrityksen ympäristötoimintapolitiikkaa, jonka yritys on luonut itselleen enemmän eettisten ja moraalisten vaikutteiden takia kuin pakon sanelemana. Selvää on, että ympäristötoimintapolitiikat on sidottava lainsäädännön raameihin, mutta epäselvää on voiko vahingonkorvausvastuu seurata tavoitteellisten ympäristötoimintojen laiminlyönnistä, jotka on kirjattu yhteiskuntavastuuohjelmaan.

Vastuussa yrityksen ympäristötoimintapolitiikan noudattamisesta on viimekädessä useimmiten yrityksen johto tai johtoryhmä, joka tekee merkittävät suuntaviivaukset. Myös esimerkiksi ympäristöpäällikkö voi joutua tosiasiallisen päätösvalan takia vastuuseen joko yhdessä johdon kanssa tai yksin, jos kaikki vastuu on asianmukaisesti hänelle delegoitu. Kaikkia kolmea vastuumuotoa (YVL:n mukainen vastuu, ympäristörikosvastuu ja vastuu yhteiskuntavastuuohjelman ympäristötoimintapolitiikoista) yhdistää fakta, että aiheuttaja, eli tosiasiallisilta tehtäviltään ja

toimivaltuuksiltaan vastuussa oleva taho, maksaa ympäristölle vahinkoa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuvat korvaukset ja kulut.

Näyttää siltä, että yrityksen vastuu ympäristötoimintapolitiikan osalta ei ulotu muihin kuin tiukasti velvoittavien ympäristötoimintojen rikkomiseen tai laiminlyömiseen. Näitä säätelevät kansallinen ja jossain määrin kansainvälinen lainsäädäntö, paikallisviranomaisten vaatimukset, yritysten hankkimat ympäristöluvat, erilaiset hallinnolliset määräykset sekä yrityksen solmimat ympäristösopimukset ja ympäristösitoumukset. Näin ollen vastuun ulkopuolelle jäisivät tärkeimpinä velvoitteina ympäristöä koskevat ohjeet esimerkiksi ympäristönsuojelu- ja luonnonsuojelujärjestöiltä, erilaiset ympäristömerkinnot, omat ympäristötavoitteet ja vapaaehtoiset ympäristöohjelmat.

Kuitenkin esimerkiksi pörssiyhtiöillä on sitovia velvoitteita sekä yhtiötä että eri sidosryhmiä kohtaan, joista yksi tärkeimmistä on toimia yhtiön edun mukaisesti. Voisiko yritys joutua vahingonkorvausvastuuseen yhteiskuntavastuuohjelmaan kirjatun ympäristötoimintapolitiikkansa laiminlyönnistä osakeyhtiölain (OYL 21.7.2006/624) 22:1.1 mukaisesti, jos yrityksen johtohenkilö toimii huolimattomasti ja aiheuttaa sinäänsä laillisella ympäristötoiminnalla haittaa yhtiölle. Entä voisiko vahingonkorvausvastuu osakkeenomistajaa kohtaan ympäristötoimintapolitiikan piittaamattomuudesta syntyä OYL 22:1.2 mukaisesti yhtiöjärjestyksestä rikkomalla, jos sinne olisi kirjattu ympäristötoimintapolitiikoista nimenomaisia ehtoja tai OYL 1:7:n mukaista yhdenvertaisuusperiaatetta rikkomalla?

Tuntuu melko kaukaa haetulta, että OYL:n vahingonkorvaussäädösten mukaan voisi syntyä yrityksen yhteiskuntavastuuseen perustuva vahingonkorvausvastuu. OYL:ssa ei ole yhteiskuntavastuuseen liittyviä säädöksiä. Myös riskien ottaminen kuuluu normaaliin yritystoimintaan. Yhtiön johto on oikeutettu ottamaan riskejä ilman uhkaa henkilökohtaisesta vastuusta, mikäli nämä riskit ovat perusteltuja.⁹⁹ En näe kuitenkaan mahdolliseksi, että todella vakavista ja laajoista yhtiötä tai osakkeenomistajan oikeuksia ja etuja rikkovista sekä yhteiskuntavastuuohjelmaan kirjatusta ympäristötoimintapolitiikasta rikkovista yrityksen johtohenkilöiden teoista ja laiminlyönneistä johtuvat ympäristöä pilaavat toimenpiteet eivät voisi tulla korvatuksi OYL:n vahingonkorvaussäädösten nojalla.

---

⁹⁹ Savela 2006, s. 65

Yhteistä

Työturvallisuus- ja ympäristörikoksen vastuun kohdentamisen säännökset ovat lähes identtiset lainsäädännössä. Vastuu kohdennetaan organisaation sisällä täysin samoja kriteerejä noudattaen (RL 47:7 ja RL 48:7). Maanteiden ja jalankulkuteiden tuottamuksellisesta tienpidosta seuraava vastuunjako urakoitsijan ja valtion välillä voisi ottaa mallia näistä vastuun kohdistamisen säännöksistä siten, että lain tasoisesti säädettäisiin tarkemmat, sitovat säädökset millä kriteereillä urakoitsija tai valtio on vastuussa vahingosta.

Maanteiden ja kevyen liikenteen väylien kunnossapidon, työturvallisuuden ja yhteiskuntavastuuohjelman ympäristötoimintapolitiikan vahingonkorvaussäännöksissä on yhteisiä piirteitä. Yksi tärkeimmistä näitä vastuutahoja yhdistävä tekijä on erityisesti oikeuskäytännössä esille tuleva vahingon ennalta-arvaamattomuus. Ensisijaisessa vahingonkorvausvastuussa on valtio, työnantaja tai tämän edustaja sekä ympäristövastuun mukaan toiminnanharjoittaja poikkeuksetta, jos nämä tahot tiesivät tai heidän olisi pitänyt tietää vahingonvaarasta. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että kaikkia kolmea vastuutahoa sitoo ankara vastuu, joka ympäristövahingoissa on myös kirjattu lakiin.

Ankaran vastuun tiedostaminen ja mahdollisuus säästää huomattavasti yrityksen kuluissa voi aiheuttaa houkutuksen, että on parempi ottaa riski joutua vastuuseen kuin toimia oikein ja lainkuuliaisesti. Jopa mahdollisesti maksettavaksi tulevat vahingonkorvaukset eivät välttämättä nouse yhtä suuriksi kuin kulut, jotka yritys säästää oikeudenvastaisen toiminnan tuloksena. Erityisesti ympäristötoimintapolitiikan noudattamattomuus ei välttämättä luo edes vahingonkorvausriskiä. Tavoitteenluonteista toimintaa kun ei voi saattaa oikeudellisesti vastuuseen.